

คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบ
สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางสาวอรนิตา เจริญรอย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-xxx-xxx-xxx

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DESIRED CHARACTERISTICS AND METHODS TO DETERMINE EXTERNAL
EVALUATORS FOR INSPECTING BASIC EDUCATION INSTITUTIONS

Miss Ornisa Charoenruay

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research

Department of Educational Research

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-xxx-xxx-x

นางสาวอรนิตา เจริญรอย : คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมิน
ภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(DESIRED CHARACTERISTICS AND METHODS TO DETERMINE EXTERNAL
EVALUATORS FOR INSPECTING BASIC EDUCATION INSTITUTIONS)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช, อ. ที่ปรึกษาร่วม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญใจ ศุขโรจน์, 118 หน้า ISBN 974-17-0160-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมิน
ภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (2) ศึกษาและเปรียบเทียบ
ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมิน
ภายนอก (3) สังเคราะห์ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 วิเคราะห์ผลการวิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการ
สำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน
รวมจำนวน 763 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ เปอร์เซ็นต์ ไค-สแควร์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม
พบว่าให้ผลส่วนใหญ่สอดคล้องกัน โดยสรุปได้ดังนี้

1) คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) คุณสมบัติทั่วไป คือ ควรมีอายุ 30
ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาขั้นต้นระดับปริญญาตรี ไม่มีประวัติเสื่อมเสียและมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง (2) คุณสมบัติเฉพาะ
คือ ควรผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีคุณธรรมจริยธรรมและ
จรรยาบรรณของนักประเมิน มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร มี
ทักษะที่จำเป็นสำหรับการประเมิน เช่น มีภาวะผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์ มีทักษะการทำงานเป็นทีม และมีความมุ่งมั่น
ในการพัฒนาสถานศึกษา

2) ผู้ประเมินภายนอกที่จะได้รับใบอนุญาตควรมีคุณลักษณะตามที่กำหนด และผ่านการทดสอบความรู้ด้าน
การประเมินด้วยข้อสอบข้อเขียน จำนวนผู้ประเมินในทีมควรอยู่ในช่วง 3-10 คน และจำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ใน
ช่วง 2-8 วัน โดยสามารถยืดหยุ่นตามขนาดของโรงเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ควรจัดผู้ประเมิน
ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านสำหรับประเมินโรงเรียนนั้นอยู่ในทีมด้วย

ภาควิชา วิทยาลัยการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา วิทยาลัยการศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4283865527: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: CHARACTERISTICS EXTERNAL EVALUATOR/ BASIC EDUCATION
INSTITUTIONS

ORNISA CHAROENRUAY: DESIRED CHARACTERISTICS AND METHODS TO
DETERMINE EXTERNAL EVALUATORS FOR INSPECTING BASIC EDUCATION
INSTITUTIONS. THESIS ADVISOR: ASSO.PROF. SUWIMON WONGWANICH, Ph.D.
CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. PENGJAI SUKAROJ, 118 pp. ISBN XXX-XXX-XXX-X

The purposes of this research were threefold. (1) To study the desired characteristics and methods to determine external evaluators for inspecting the basic education institutions based on expert interview. (2) To study and compare the opinions of different groups of people regarding the characteristics and methods to determine external evaluators. (3) To synthesize the data analysis results obtained from the research objective (1) and (2). Descriptive research was employed in this study. Eleven experts experiencing school evaluation were interviewed. Questionnaire survey was conducted with 3 different groups of samples: academicians, teachers and administrators, and general people, totally 763. The research instruments were interview guide and questionnaire. Data were analyzed through use of mean, standard deviation, frequency, percentage, chi-square, and factor analysis.

It was found that different groups of people mostly had the same perspectives on the characteristics and methods to determine external evaluators. The results were synthesized and concluded as follows:

1) The people qualified to be external evaluators should possess 2 sets of qualifications. The first one, general qualification, should concentrated on the age of the evaluators (at least 30 years old), educational background (holding at least bachelor's degree), good record of working experience, and good health. The second one, specific qualification, consisted of completing school evaluation training program, having good personality, moral, ethics of evaluation, knowledge in educational evaluation, good vision on school management, necessary skills, i.e. leadership, communicative, group working skills, and high intention to develop education.

2) License would be given to external evaluators who were qualified and passed the written examination. The evaluation team should be composed of 3-10 evaluators and take 2-8 days on site visit, flexible to school size. For the schools having typical characteristics, the team should include the evaluators who had expertise in evaluating the school of that type.

Department Educational Research

Student's signature.....

Field of study Educational Research

Advisor's signature.....

Academic Year 2001

Co-Advisor's signature.....

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
กรอบความคิดการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก.....	9
บทบาทของผู้ประเมินภายนอก.....	15
การพัฒนาผู้ประเมินภายนอก.....	20
วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก.....	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์.....	30
การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ.....	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	31
การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มโดยแบบสอบถาม.....	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์.....	37
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มโดยแบบสอบถาม..	57
ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก.....	80
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	95
รายการอ้างอิง.....	97
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	102
ภาคผนวก ข หนังสือตอบรับ.....	104
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	105
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์.....	115
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถาม.....	117
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	118

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาโดยให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพอย่างน้อย 12 ปี นอกจากนี้ยังกำหนดให้รัฐจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ พัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ในหลักการตามรัฐธรรมนูญนั้นจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542

ในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาแตกต่างไปจากแนวทางการจัดการศึกษาของรัฐที่ได้ดำเนินมาก่อนหน้านั้น จึงมีบทบัญญัติให้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนองค์การการศึกษาที่เป็นมาแต่ต้นให้สอดคล้องกับแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาที่กำหนดขึ้นใหม่นี้ ในหมวด 6 ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งได้ตรารขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าการศึกษาของชาติจะต้องได้รับการประกันคุณภาพของการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาแยกเป็นองค์กรต่างๆ ที่เป็นอิสระที่สามารถจัดการศึกษาของตนเองได้ ประกอบด้วย (1) การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ (2) การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ซึ่งทั้งสามส่วนนี้ต่างก็มีสิทธิและอิสระที่จะจัดการศึกษาของตนเอง

เพื่อให้การจัดการศึกษาของประเทศได้มีมาตรฐานเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ และการทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกันต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษา ทั้งสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาของเอกชนที่ต่างก็ต้องได้รับการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานเดียวกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดของมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรจากสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมีการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และต้องเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนด้วย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เนื่องจากการประเมินสถานศึกษาภายนอกเป็นการตรวจสอบสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาทำให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นจุดด้อยของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ผลของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และเพื่อเพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ระบบการประเมินผลในหน่วยงานทางการศึกษาที่ผ่านมา จากการศึกษาคำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) พบว่าเกือบทุกหน่วยงานประสบปัญหาด้านบุคลากรที่มีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมิน ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน นอกจากนี้การประเมินผลของหน่วยงานยังประสบปัญหาในเรื่องความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ได้รับ เนื่องจากผู้ถูกประเมินเกรงว่าหากให้ข้อมูลตามความเป็นจริงจะส่งผลกระทบต่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รายงาน

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาไทยได้นำแนวคิดการพัฒนาของภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งใช้ระบบการพัฒนาคุณภาพของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาในต่างประเทศ ได้กำหนดการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไว้ในกฎหมาย และมีการดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนแล้ว โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะได้รับอิสระให้บริหารจัดการการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ เช่น ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2540)

เนื่องจากระบบการประเมินผลของไทยยังขาดองค์กรกลางที่มีความเป็นอิสระที่จะเข้ามาดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานจัดการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ และให้การรับรองด้านคุณภาพแก่หน่วยงานหรือสถานศึกษานั้นๆ และด้วยเหตุที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้นมีอำนาจเต็มทีในการชี้วัดความถูกต้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางวิชาชีพของผู้ประเมินภายนอกอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ข้อมูลในรายงานผลมีความเที่ยงตรงและสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการตรวจสอบหรือผู้ประเมินภายนอกจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมีผลต่อการประเมินคุณภาพการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษานั้นจะต้องดำเนินการประเมินการศึกษาในสาขาต่างๆ มากมายหลายด้าน เป็นต้นว่า มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ และมาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย ผู้ประเมินที่จะสามารถประเมินคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานในด้านต่างๆ ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีความรู้ทั้งในด้านพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ในทางปฏิบัติไม่สามารถหาบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและรอบรู้อย่างสูงในคนคนเดียวได้ จำเป็น

ต้องกำหนดกลุ่มบุคคลเป็นคณะผู้ประเมินภายนอกขึ้น คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกจึงอาจแบ่งออกเป็น คุณลักษณะร่วมที่ผู้ประเมินภายนอกทุกคนต้องมี และคุณลักษณะเฉพาะของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคน ดังที่ Sanders และคณะ (1994) ได้กล่าวว่า มีบุคคลน้อยมากที่จะมีคุณลักษณะที่จำเป็นทั้งหมดครบถ้วนเพียงพอสำหรับการประเมินสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ การประเมินเป็นทีมสามารถรวบรวมคุณลักษณะเหล่านี้ได้ครบตามเกณฑ์และมีความเหมาะสมกว่า

การจัดการศึกษาในต่างประเทศมีระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีหน่วยงานที่ดำเนินการประเมินผลภายนอกแล้ว เช่น ในประเทศนิวซีแลนด์มีหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา คือ สำนักงานตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศอังกฤษมีการประเมินคุณภาพโรงเรียน โดยผู้ตรวจการที่ได้รับการมอบอำนาจการตรวจจากสำนักงานมาตรฐานการศึกษาที่กระทำในรูปคณะบุคคลที่เรียกว่าคณะผู้ตรวจการ (inspection team) ซึ่งประกอบด้วยผู้ตรวจการที่ได้รับการขึ้นบัญชีและผู้ตรวจการอิสระ นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสายวิชาต่างๆ และสมาชิกอย่างน้อย 1 คน ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการสอนและการบริหารโรงเรียนเพื่อให้ได้มุมมองของคนนอกวงการการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) สำหรับประเทศไทยนั้นปัจจุบันมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการประเมินภายนอก และยังอยู่ระหว่างการพัฒนากระบวนการประเมินภายนอกโดยเฉพาะการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพ

จะเห็นว่าผู้ประเมินภายนอกเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา มีอำนาจในการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นผู้ประเมินภายนอกจึงเป็นบุคคลที่ต้องมีคุณลักษณะเฉพาะที่จะสามารถประเมินผลให้เป็นที่น่าไว้วางใจ และมีความสามารถในการประเมิน ประกอบกับในประเทศไทยยังไม่มีเอกสารหรืองานวิจัยใดระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกที่จะทำหน้าที่ประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์สำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งจากผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ผู้เสียภาษี และผู้ถูกประเมิน โดยผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศประกอบการพิจารณาการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

คำถามวิจัย

1. ผู้ประเมินภายนอกควรมีคุณสมบัติทั่วไปที่ทุกคนต้องมีและคุณสมบัติเฉพาะที่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง

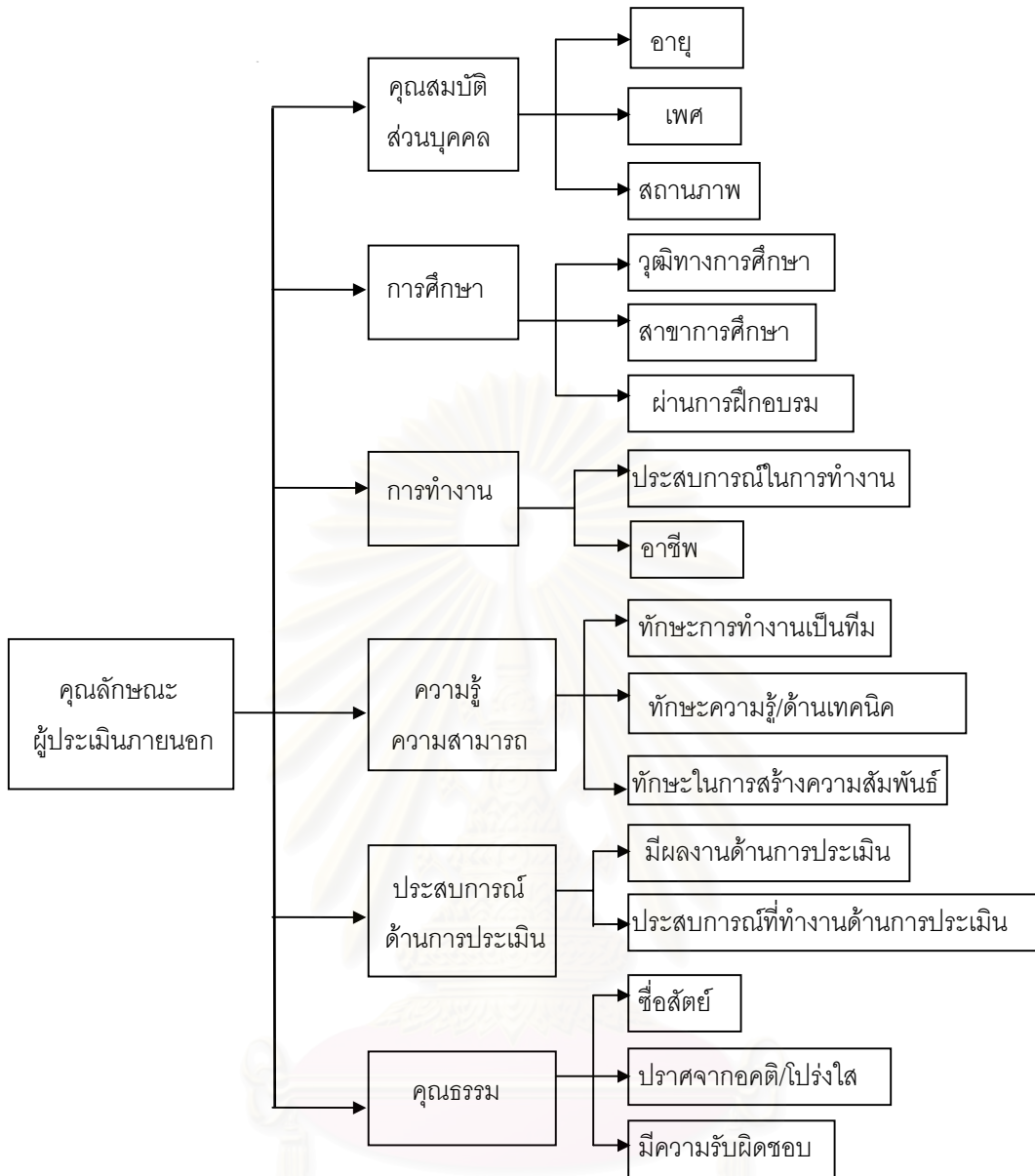
2. โครงสร้างและวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ควรเป็นอย่างไร

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้ถูกประเมินจะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และควรกำหนดคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกเช่นใด

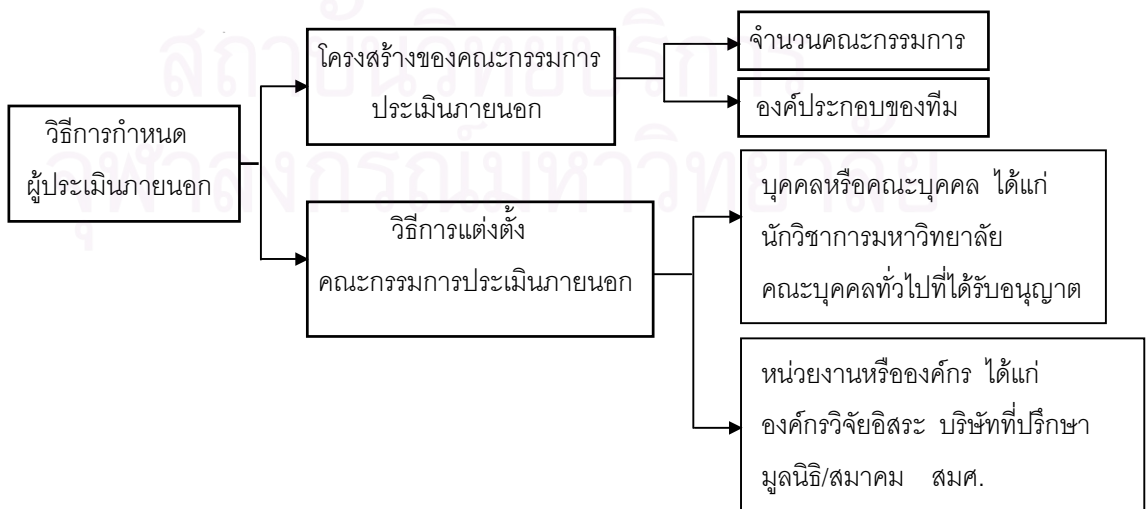
กรอบความคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Sanders (1994), Payne (1994), Knott (1998), Stufflebeam (1988), Altschuld (1999) และ Worthen (1999) พบว่าคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกประกอบด้วยองค์ประกอบด้านต่างๆ ดังนี้คือ คุณสมบัตินักวิชาการ ภูมิหลังการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ความรู้ความสามารถด้านการประเมิน ประสบการณ์ด้านการประเมิน และคุณธรรมจริยธรรม สำหรับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านโครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอกได้แก่จำนวนคณะกรรมการและองค์ประกอบของทีม และวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอกซึ่งประกอบด้วยสิทธิในการเลือกผู้ประเมินภายนอก บุคคลหรือคณะบุคคล การจัดผู้ประเมินตามลักษณะสถานศึกษา หน่วยงานหรือองค์กร และการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้ประเมินภายนอก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดของการวิจัยดังแผนภาพที่ 1 และแผนภาพที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก

แผนภาพที่ 2 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตในการศึกษาคุณลักษณะและวิธีกำหนดผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษาสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้ถูกประเมิน (ครูและผู้บริหารในสถานศึกษา)
2. ตัวแปรที่มุ่งศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอกโดยจำแนกเป็นคุณสมบัติทั่วไปที่ผู้ประเมินภายนอกทุกคนต้องมี และคุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคน และวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกโดยจำแนกเป็นโครงสร้างของคณะกรรมการและวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก หมายถึง ลักษณะประจำตัวที่ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ดีงามของผู้ประเมินภายนอก ประกอบด้วยคุณสมบัติส่วนบุคคล ภูมิหลัง การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ความรู้ความสามารถด้านการประเมิน ประสบการณ์ด้านการประเมิน และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจำแนกเป็นคุณสมบัติทั่วไปที่ผู้ประเมินภายนอกทุกคนต้องมี และคุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคน

วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก หมายถึง แนวปฏิบัติในการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก ประกอบด้วยจำนวนผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินภายนอก โครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอก และวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก

คณะกรรมการประเมินภายนอก หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคล หรือหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา บริษัทที่จัดตั้งและได้รับอนุญาต องค์กรวิจัยอิสระ มูลนิธิ/สมาคม ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนหรือวิทยาลัยที่จัดการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

การออกใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก หมายถึง การออกใบสำคัญอนุญาตให้บุคคลที่ได้รับคัดเลือกแล้วสามารถปฏิบัติการเป็นผู้ประเมินภายนอกได้ ตามกฎเกณฑ์ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการคัดเลือกบุคคลและผู้ประเมินภายนอกเพื่อให้ได้ผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ ซึ่งมีคุณค่าต่อการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา และนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ได้วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และเป็นข้อมูลให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงการกำหนดผู้ประเมิน ภายนอกหรือวิธีการแต่งตั้งผู้ประเมินภายนอกได้ และสามารถพัฒนาเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา ผู้ประเมินภายนอกต่อไป

3. ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านการประเมินภายนอกสถานศึกษา และยังสามารถนำองค์ความรู้นี้มาพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานทางด้านการประเมินภายนอกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสาร บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย และนำเสนอสาระสำคัญดังนี้

1. คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก
2. บทบาทของผู้ประเมินภายนอก
3. การพัฒนาผู้ประเมินภายนอก
4. วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก

1. คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก

1.1 แนวคิดของต่างประเทศ

Sanders, C. (1994) ได้กล่าวถึงความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินที่ได้มาตรฐานว่า บุคคลที่จะสามารถทำการประเมินผล จะต้องเป็นที่น่าไว้วางใจและมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามการประเมิน เพื่อให้ผลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด

ผู้ประเมินจะต้องผ่านการฝึกอบรม มีความสามารถทางด้านเทคนิค ความรู้ที่มีอยู่จริง มีประสบการณ์ ความซื่อสัตย์ มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ จำเป็นเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับการประเมิน และผู้ที่ให้ประโยชน์จากรายงานที่ประเมินนี้ นอกจากนี้ ผู้ประเมินควรจะต้องระลึกไว้เสมอว่าความน่าเชื่อถือของเขาจะขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ การใช้งาน ความซื่อสัตย์ และเทคนิคที่เหมาะสมของรายงานของเขา

Payne (1994) กล่าวถึงผู้ประเมินว่าจะต้องมีทักษะเฉพาะ และความรู้ระดับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต้องมีความสามารถในเรื่องการระบุข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการในการประเมิน ระบุวัตถุประสงค์ของการประเมิน สร้างความสัมพันธ์ของทฤษฎี แบบแผนการประเมิน และข้อเท็จจริงที่ต้องการ แสดงความสัมพันธ์ของความชำนาญงานระหว่างบุคคลกับที่มันักประเมิน ดำเนินการกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้ววิเคราะห์ข้อมูล ใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ เสนอต่อหน่วยประเมินหรือฝ่ายบริหาร รวมทั้งปรับปรุงระบบการประเมินและจัดทำรายงานประชาสัมพันธ์

Stufflebeam (1988) ได้กล่าวถึงมาตรฐานความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินว่า เป็นบุคคลที่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติ ทักษะ วัตถุประสงค์รับรู้ และเป็นผู้มีอำนาจ และผู้ประเมินจะต้องดำเนินการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ทำให้รายงานการประเมินมีความน่าเชื่อถือและใช้ได้

จะเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณาความเหมาะสมของคุณลักษณะของผู้ประเมิน เนื่องจากต้องมีการวางตำแหน่งให้อำนาจและบทบาทหน้าที่ มีความรับผิดชอบที่จะดำเนินงานให้มีความถูกต้องเพื่อ

ให้การประเมินมีความโปร่งใส ผู้ประเมินต้องทำงานด้วยความเป็น มืออาชีพอย่างเต็มความสามารถ และมีเหตุผลในการวางแผนการดำเนินงานและการเขียน รายงานการประเมิน มีความรับผิดชอบในความเที่ยงตรงของข้อมูล และการให้เหตุผลในข้อสรุปและข้อแนะนำของตน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับในผลการประเมินในกลุ่มของผู้ถูกประเมิน คุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกในด้านความรู้ความชำนาญ ความเป็นมืออาชีพ ความไวต่อการรับรู้ ความซื่อสัตย์ และผลของการปฏิบัติงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ และกลุ่มบุคคลนี้จะทำหน้าที่นี้ ตามความคิดของ Altschuld (1999) ผู้ประเมินที่น่าเชื่อถือ ควรเป็นบุคคลที่ศึกษาอยู่ในองค์ความรู้ด้านการประเมินและจบในหลักสูตรโดยเฉพาะด้านการประเมิน ทำกิจกรรมและมีประสบการณ์ทางการประเมินด้วย

Altschuld (1999) ได้สรุปคุณสมบัติของผู้ประเมินซึ่งถือเป็นวิชาชีพเพราะมีขอบเขตความรู้พื้นฐานเฉพาะของตนเอง เขากล่าวอ้างผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งสรุปได้ว่าผู้ประเมินควรมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เช่น ความชำนาญ ความเข้าใจ วิธีการปฏิบัติ ความรู้ทางเทคนิคต่างๆ ความชำนาญทางการติดต่อสัมพันธ์ ความสามารถทางการวิเคราะห์โครงการ การเป็นที่ปรึกษา ความมีเกียรติ อำนาจ ความรู้ทางการบริหารองค์กร ตลอดจนการเขียนรายงานและการนำเสนอผลงาน ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นวิชาชีพของผู้ประเมิน

ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ ปรากฏดังตารางที่ 2.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 ผลสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ

ตัวแปร	Payne (1994)	Sanders (1994)	Knott (1998)	Stufflebeam (1988)	Altschuld (1999)	Worthen (1999)
เป็นที่น่าไว้วางใจ/น่าเคารพนับถือ	✓	✓				
ต้องผ่านการฝึกอบรม	✓	✓		✓	✓	✓
มีความสามารถทางด้านเทคนิค/ ทักษะความรู้	✓	✓	✓		✓	✓
มีประสบการณ์		✓			✓	✓
มีความซื่อสัตย์		✓	✓	✓		
มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์		✓			✓	
ผลงานในการประเมิน				✓		✓
การทำงานเป็นทีม	✓	✓	✓			
มีทักษะเฉพาะ และความรู้ระดับ ผู้เชี่ยวชาญ/มืออาชีพ	✓			✓		
ปราศจากอคติ/โปร่งใส/ความเที่ยงตรงของข้อมูล	✓	✓	✓	✓		
มีอำนาจ			✓	✓	✓	
มีความรับผิดชอบ			✓	✓		
ไวต่อการรับรู้	✓					

1.2 แนวคิดของประเทศไทย

จากการศึกษาการดำเนินงานและพัฒนาระบบการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดกรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นผู้ประเมิน ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544)

1.2.1 คุณสมบัติเบื้องต้น

- (1) อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี
- (2) วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์การทำงานที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับ
- (3) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15(3) และ (4) ของพระราชกฤษฎีกา คือ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ และไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (4) ไม่เคยได้รับโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง
- (5) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความมุ่งหมาย หลักการ แนวการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (6) มีความรู้และมีทักษะด้านการประเมินผล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและให้ข้อเสนอแนะ และการเขียนรายงาน
- (7) มีทักษะในการสื่อสารด้วยวาจา
- (8) มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรอบคอบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- (9) มีบุคลิกภาพ สุภาพเรียบร้อย
- (10) มีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา เป็นกัลยาณมิตร มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถในการประสานงาน

1.2.2 คุณสมบัติเฉพาะ

- (1) สำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรม และผ่านการทดสอบ รวมทั้งได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
- (2) มีคุณสมบัติอื่นๆ ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนด

1.2.3 จรรยาบรรณ

- (1) ตรวจสอบและประเมินสถานศึกษาอย่างตรงไปตรงมา ตามความชำนาญในวิชาชีพ

- (2) มีความเที่ยงตรงเป็นกลาง และรายงานสิ่งที่ค้นพบตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน มีเหตุผล และหลักฐานสนับสนุน ไม่ใช้ความรู้สึกหรือลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- (3) สื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้อย่างชัดเจนและเปิดเผย
- (4) รักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศส่วนบุคคลที่ได้รับระหว่างการตรวจเยี่ยมและประเมิน
- (5) ไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา
- (6) ไม่แสวงหาผลประโยชน์ หรือทำธุรกิจอื่นใด ในการตรวจเยี่ยมและการประเมินคุณภาพภายนอก
- (7) ไม่ประพฤติให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของตนหรือแก่ชื่อเสียงของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
- (8) ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสถานศึกษาเป็นหลัก

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่องการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษา นิวซีแลนด์ โดย วิจารณ์ พานิช และคณะ (2544) พบว่าผู้ประเมินจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง ทั้งที่เป็นทักษะทั่วไป และทักษะเฉพาะของผู้ประเมิน มีดังนี้

ทักษะในการคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประเมินโดยจะต้องสามารถให้ความเห็นอย่างมีอรรถาธิบาย ใช้การอ้างอิง/วิเคราะห์จากหลักฐานที่ปรากฏ และต้องมีทักษะทางการคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดรอบด้าน ทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญมากที่ต้องใช้ในการประเมินสถานศึกษา จึงไม่จำเป็นที่อดีตอาจารย์ใหญ่หรือครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินได้ดีที่สุด เพราะทักษะการวิเคราะห์เป็นทักษะที่แตกต่างออกไปมากจากทักษะที่ใช้ในการสอน

ทักษะในการจัดการกับข้อมูล การตัดสินใจให้ข้อพิจารณาใดๆ เป็นสิ่งที่ยาก โดยเฉพาะถ้าการพิจารณานั้นจะต้องสามารถเปิดเผยเป็นข้อมูลสาธารณะ และถูกนำมาอภิปราย ผู้ประเมินจะต้องมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนคิดหรือทำ โดยอาศัยหลักฐานข้อมูล ซึ่งบางครั้งผู้ประเมินอาจมีความลังเลใจในการพิจารณาให้ความเห็น และต้องการได้ข้อมูลต่างๆ เพิ่มมากมายเพื่อประกอบการลงความเห็น อย่างไรก็ตามผู้ประเมินไม่ควรใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลให้มากจนเกินไป แต่ควรมีความสามารถในการจัดการนำข้อมูลหรือหลักฐานรายละเอียดต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะในการเขียน ผู้ประเมินที่ปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการเขียนเชิงรายละเอียด วิเคราะห์ได้ดี ไม่ใช้ศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยาก มีความสามารถในการเขียนให้ชัดเจนถูกต้องตามกฎหมาย สิ่งที่เป็นข้อค้นพบสำคัญในการตรวจเยี่ยม

ต้องระบุอย่างชัดเจน ไม่สับสน และสามารถทำให้ผู้ที่อ่านรายงานเห็นอย่างชัดเจนว่า ข้อพิจารณาต่างๆ เป็นสิ่งที่ได้มาจากหลักฐาน มิใช่ข้อคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประเมิน

ทักษะการสื่อสารโดยวาจา เป็นเรื่องสำคัญและต้องใช้ในหลายโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องรู้จักใช้เทคนิค “no surprise” กล่าวคือ แม้รายงานของสถานศึกษาจะออกมาไม่ค่อยดี และจะต้องเป็นการรายงานที่ตรงไปตรงมา ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์จะต้องสามารถให้การเจรจาให้สถานศึกษาไม่มีความประหลาดใจที่ผลการตรวจเยี่ยมออกมาเช่นนั้น จะต้องพยายามชี้ให้เห็นประโยชน์ให้สถานศึกษายอมรับรายงานนั้น

ทักษะด้านบุคคล ซึ่งรวมถึงแต่ความสามารถ/ทักษะในการเจรจาต่อรอง การเจรจาเชิงการทูต การจัดการกับความขัดแย้ง การเจรจาอย่างมีมิตรไมตรี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ต้องมียุทธวิธีในการเจรจา/ประสานงานกับบุคคลต่างๆ ในทุกระดับ รวมทั้งมีทักษะในการพูดคุยกับนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล

ทักษะเฉพาะ ได้แก่ ทักษะในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคล โดยคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงาน คือจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการกระบวนกรต่างๆ รวมทั้งต้องเคารพในกฎเกณฑ์ กระบวนการและขั้นตอนที่หน่วยงานกำหนด ผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินจะต้องยอมรับมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานก่อนเป็นประการสำคัญ

สำหรับประเทศไทยนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมินที่ประยุกต์ใช้ในบริบทไทย เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมเป็นผู้ประเมิน โดยคุณสมบัติสำคัญควรประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้ (1) จริยธรรม คุณธรรม และจรรยาบรรณของผู้ประเมิน ควรมีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง และมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการรายงานผลการประเมินตามความเป็นจริง และไม่ยอมให้อิทธิพลใดๆ เบี่ยงเบนผลการประเมินให้ผิดไปจากความเป็นจริง (2) ความรู้ ความสามารถทางการศึกษาและความสามารถในการตรวจสอบ วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักฐาน ข้อมูลต่างๆ ที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งต่างๆ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อพิจารณาสรุปผลการประเมินให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งมีความสามารถในการเขียนรายงานผลการประเมินที่ชัดเจน และเป็นรายงานที่เขียนจากหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง (3) บุคลิกภาพและความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้ประเมินไม่ควรแสดงตนว่ามีอำนาจในการตัดสินใจให้คุณให้โทษผู้อื่น แต่ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทำตนเป็นกัลยาณมิตรที่เข้ามาช่วยสะท้อนจุดแข็งจุดอ่อน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยผู้ประเมินจะต้องมีความสามารถในการพูดให้สถานศึกษายอมรับข้อบกพร่องของตนเองโดยไม่โกรธด้วย

จากการศึกษาคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกจะเห็นได้ว่า ผู้ประเมินภายนอกควรมีคุณสมบัติในด้านความรู้และทักษะการประเมินผล มีความรู้ทางการศึกษา การบริหารองค์กร สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ร่องรอยหลักฐานได้โดยวิธีที่หลากหลาย มีทักษะในการเขียนรายงาน มีความสามารถทางการสื่อสาร และมีมนุษยสัมพันธ์ นอกจากนี้ควรต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการประเมินคือ มีความซื่อสัตย์ เป็นกลางไม่ลำเอียง

2. บทบาทของผู้ประเมินภายนอก

2.1 แนวคิดของต่างประเทศ

Patton (1997) กล่าวถึงสิ่งสำคัญที่สุดในการพิจารณาบทบาทของผู้ประเมิน คือที่ตั้งของผู้ประเมินว่าควรอยู่ภายในหรือภายนอกของโครงการ ซึ่งอาจเรียกว่า in-house หรือ out-house การกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในระยะเวลาสำหรับโครงการหรือองค์กรที่จะได้รับการประเมิน ผู้ประเมินภายนอกจึงต้องมีการประเมินที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เนื่องจากเป็นผู้อยู่นอกองค์กรที่ได้รับการประเมิน จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าสถานะภายนอกของเขาได้ทำให้เขามีความเป็นอิสระได้มากกว่า กำหนดวัตถุประสงค์ได้ดีกว่า และมีเกียรติเป็นที่ยอมรับ

Sanders, C. (1994) กล่าวถึงบทบาทของผู้ประเมินว่า ควรที่จะแสดงออกถึงความน่าเชื่อถือของตนเองกับผู้ที่ได้รับการประเมินและผู้ใช้ผลการประเมินในขณะเริ่มต้นการประเมินนั้น ถ้าความเชื่อมั่นและความน่าไว้วางใจของผู้ประเมินไม่สามารถยอมรับได้ ผู้ประเมินก็ควรที่จะพิจารณาอย่างจริงจังที่จะยังไม่ดำเนินการต่อไป หากผู้ประเมินยังดำเนินการต่อไป แม้จะได้รับการพิจารณาจากผู้อื่นที่เห็นว่าตนเองมีคุณสมบัติไม่เพียงพอหรือมีความลำเอียง ก็ควรที่จะให้เหตุผลและคำอธิบาย

ในการดำเนินการประเมินนั้น ผู้ประเมินควรรักษาไว้ซึ่งแบบแผนที่สม่ำเสมอ โปร่งใส และมีการติดต่อสื่อสารต่อเนื่อง และการเข้าถึงกับผู้ได้รับการประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย พร้อมทั้งไปกับการแสดงออกถึงความรู้ความชำนาญ และการคงไว้ซึ่งความเป็นกลางที่ไม่มีอคติ

Payne (1994) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ประเมินว่า ผู้ประเมินต้องให้ความร่วมมือและแบ่งปันแลกเปลี่ยนสารสนเทศในกลุ่มสมาชิก ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพของผลการประเมิน ผู้ประเมินจะต้องมีบทบาทบางส่วนในการบริการ เป็นผู้ตรวจสอบ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้ติดต่อสื่อสาร หรือนักวิจัย เอกสารประวัติของโครงการหรือโปรแกรมการประเมินสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับตรวจสอบองค์ประกอบซึ่งมีความสัมพันธ์ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานนั้น

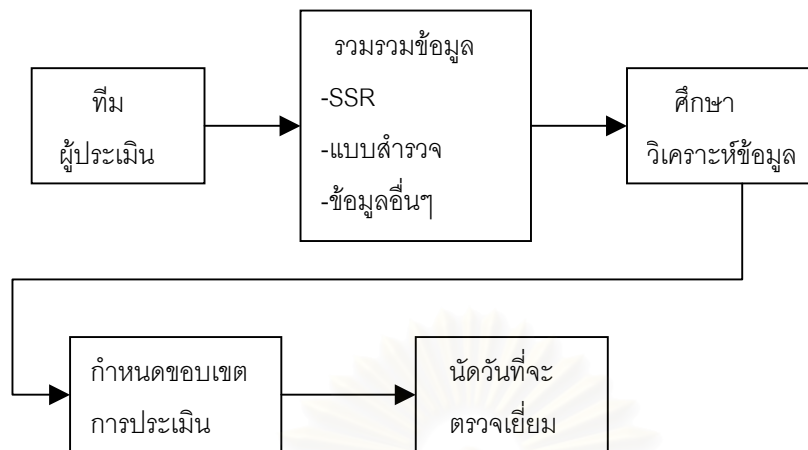
Knott (1988) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ประเมินภายนอกว่า ผู้ประเมินภายนอกจะต้องมีบทบาทสำคัญในการประเมิน เขาได้สนับสนุนบทบาทของผู้ประเมินภายนอกว่า ผู้ประเมินต้องรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นผู้ประเมินภายในอาจจะต้องขัดแย้งกับผู้ร่วมงานหรืออาจจะถูกตั้งข้อสงสัยจากลูกค้าได้ หากเขาประเมินว่าผลงานขององค์กรของเขาดีกว่าคู่แข่ง ต่อคำถามที่ว่าบทบาทของลูกค้ามีผลต่อการประเมินภายในอย่างไรนี้ เขาได้กล่าวว่า ถ้าหากลูกค้านั้นเป็นผู้จัดการที่กำหนดงบประมาณซึ่งรวมทั้งค่าครองชีพของผู้ประเมินภายในก็จะมีผลกระทบอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามการมอบหมายที่ดีจึงควรเป็นการทำสัญญากับผู้ประเมินภายนอก บทบาทของลูกค้าควรจะกำหนดให้ชัดเจนในแต่ละสถานการณ์เพื่อจะทำให้ผู้ประเมินรู้สึกเป็นอิสระที่จะรายงานในข้อมูลที่เขาพบเห็น

จะเห็นได้ชัดว่าผู้ประเมินจะต้องแสดงบทบาทที่เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันมากทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานในขั้นตอนการประเมิน และเป็นที่ยอมรับว่าผู้ประเมินจะต้องผ่านการอบรมมาอย่างดี วัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพ และความสามารถของผู้ประเมินจะต้องมีทั้งเป็นนักวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีทักษะเฉพาะและความรู้ระดับผู้เชี่ยวชาญ เวลาของผู้ประเมินจะต้องให้กับการทำงานกับตัวเองและกลุ่มที่จะวางแผนงาน ดำเนินงาน และติดต่อสื่อสาร บทบาทของผู้ประเมินที่สำคัญอย่างหนึ่งคือต้องปราศจากอคติและมีเกียรติที่น่าเคารพนับถือ

2.2 แนวคิดของประเทศไทย

ในกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นกระบวนการที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาซึ่งเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา แล้วเข้าไปตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประเมิน เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจัดทำ รายงานผลการประเมินเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน การประเมินคุณภาพภายนอกจึงประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งผู้ประเมินภายนอกต้องมีบทบาทในการดำเนินงานดังนี้ (คัดลอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544)

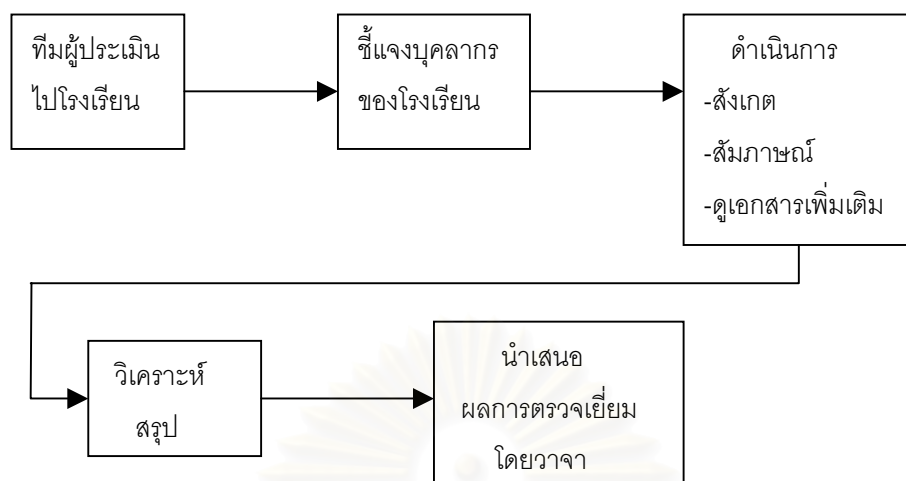
ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (สมศ., 2544 : 8)

เมื่อคณะผู้ประเมินภายนอกได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะทำการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา แล้วนัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษา ผู้ประเมินสามารถขอเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมได้ในกรณีรายงานการประเมินของสถานศึกษาไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ แล้วส่งคืนเมื่อศึกษาข้อมูลเสร็จแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการศึกษาและวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเอกสารข้อมูลอื่นๆ ประกอบ แล้วกำหนดประเด็นต่างๆ ที่จะต้องตรวจสอบโดยใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกรอบ เพื่อกำหนดว่าระหว่างการศึกษาต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง จากแหล่งใด ด้วยวิธีอะไร เพื่อให้มีหลักฐานครบถ้วนเพียงพอในการสรุปผลการประเมินอย่างถูกต้องชัดเจน นอกจากนี้คณะผู้ประเมินภายนอกต้องเตรียมแบบบันทึกข้อมูล รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษานั้น และเอกสารข้อมูลเบื้องต้นต่างๆ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องนำไปใช้ในระหว่างการตรวจเยี่ยมด้วย

หลังจากนั้นคณะผู้ประเมินต้องร่วมกันวางแผนการประเมิน กำหนดตารางการปฏิบัติงานและมอบหมายงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนให้ชัดเจนแล้วแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ล่วงหน้า โดยขอให้สถานศึกษาช่วยเตรียมสถานที่ในสถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะสามารถทำงานและมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นอิสระและไม่รบกวนผู้อื่นในระหว่างการตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่อาจขอเพิ่มเติม ตลอดจนนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้พบปะหรือสัมภาษณ์ตามกำหนดการในตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (สมศ.,2544 : 10)

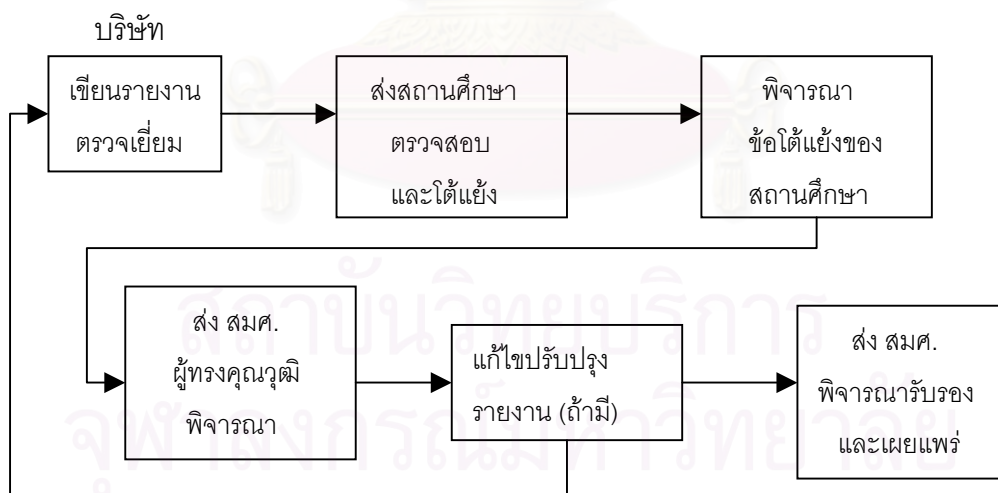
ระหว่างการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และอื่นๆ ตามรายมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งมีกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน ทั้งนี้การตรวจเยี่ยมต้องไม่สร้างแรงกดดันให้กับสถานศึกษา คณะผู้ประเมินจะเข้าไปยังสถานศึกษาในลักษณะผู้ร่วมงานกับสถานศึกษาในการค้นหาสภาพความเป็นจริงของการพัฒนา รวมทั้งให้คำแนะนำมากกว่าที่จะเข้าไปในลักษณะผู้ตัดสินชี้ขาด สิ่งที่คณะผู้ประเมินตรวจสอบไม่ใช่สิ่งที่เป็นความลับของสถานศึกษา เนื่องจากจะใช้รายงานการประเมินตนเองที่สถานศึกษาส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นเอกสารหลักในการตรวจเยี่ยมตลอดเวลา การตรวจเยี่ยมสถานศึกษาเป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยันผลการประเมินตนเองในมาตรฐานต่างๆ ตามที่สถานศึกษาระบุว่ามีเหตุผลรองรับและมีหลักฐานสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเพียงใด หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการและการจัดสรรทรัพยากรนำไปสู่เป้าหมายที่สถานศึกษาต้องการมากน้อยเพียงใด

การตรวจเยี่ยมสถานศึกษาในวันแรก เมื่อคณะผู้ประเมินไปถึงสถานศึกษา จะต้องจัดให้มีการประชุมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการตรวจเยี่ยม และสร้างความคุ้นเคยระหว่างคณะผู้ประเมินกับครูในสถานศึกษา รวมทั้งแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับแผนและตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก และการปฏิบัติตนของสถานศึกษา ระหว่างการตรวจเยี่ยม ในการประชุมคณะประเมินจะเป็นผู้เสนอประเด็นการประชุมและการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ (informal) และมีการตอบโต้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มสนทนาด้วยกัน เป็นการประชุมพูดคุยอย่างเปิดเผย หลังจากนั้นจึงดำเนินการตรวจเยี่ยมและรวบรวมข้อมูลหลักฐานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก จากแหล่งต่างๆ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสังเกตการเรียนการสอน

การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรอื่นๆ ผู้แทนชุมชน ศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา และอื่นๆ ทั้งนี้ผู้ประเมินจะต้องปรึกษาหารือเพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ในการรวบรวมข้อมูล คณะผู้ประเมินจะบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ และข้อพิจารณา ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ประมวลมาจากหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏ

ในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินจะมีความเป็นกันเองกับบุคลากรของสถานศึกษา ไม่แสดงอำนาจหรืออิทธิพลใดๆ ในแต่ละวัน คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานที่เก็บมา และตรวจสอบข้อมูลว่าตรงกันหรือไม่ แล้วสรุปข้อค้นพบ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว คณะผู้ประเมินจะนำข้อค้นพบหรือข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์สรุปผลตามมาตรฐานและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอผลจากการรวบรวมและวิเคราะห์หลักฐานข้อมูลแก่บุคลากรของสถานศึกษาด้วยวาจาก่อนที่จะเดินทางกลับไปเขียนรายงาน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ และให้โอกาสสถานศึกษาชี้แจงในกรณีที่ข้อค้นพบที่สถานศึกษาเห็นว่ายังไม่ถูกต้อง โดยให้นำข้อมูลหลักฐานมาอ้างอิงลงล่างข้อสรุปของผู้ประเมินคนใดคนหนึ่ง การแนะนำใดๆ ต่อสถานศึกษาต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะผู้ประเมินทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (สมศ.,2544 : 13)

เมื่อไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องร่วมกันจัดทำร่างรายงานผลการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนให้ตรงตามหลักฐานข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ และตรงตามที่รายงานให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจา ไม่ใช่จากความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประเมินแล้ว จัดส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับร่างรายงาน ผู้ประเมินพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงแก้ไขหรือยืนยันตามรายงานแล้วแต่กรณี เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนนี้แล้วจึงนำเสนอต่อสำนักงาน เพื่อให้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานพิจารณาความถูกต้อง ชัดเจน

ครอบคลุมสาระที่กำหนดในแต่ละมาตรฐาน ครบถ้วน และมีความเชื่อถือได้ หากรายงานยังขาดคุณภาพให้ผู้ประเมินทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้สถานศึกษาพิจารณาตรวจสอบและโต้แย้งอีกครั้งหนึ่ง ตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว สำนักงานจึงให้การรับรองและเผยแพร่ต่อไป

แนวคิดหนึ่งที่จะออกไปรับรองหรือจดทะเบียนทำสัญญาหรือข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรของผู้ประเมินในการประเมินแต่ละครั้ง แทนที่จะปล่อยให้หายไปโดยไม่ทำเอกสารบันทึกใดๆ ทั้งนี้ควรดำเนินการโดยส่งเสริมให้ผู้ประเมินและลูกค้าได้มีบันทึกคู่เอกสารของสัญญาความร่วมมือ หนังสือแสดงความยอมรับในการจดทะเบียน งานการประเมินผลที่กล่าวมานี้ทำในระยะเริ่มต้นของการประเมินผล หลังจากนั้นอาจมีการปรับปรุงแก้ไขในระยะเวลาการทำงาน มีการรายงานตามมาตรฐานการรายงานของแต่ละฝ่าย ซึ่งดำเนินการโดยมีความเป็นอิสระ การประเมินที่มีคุณภาพและการใช้ประโยชน์ของการประเมิน และการดำเนินการของลูกค้าแต่ละฝ่ายควรมีโอกาสที่จะเพิ่มเติมหรือชี้แจงแก้ไขได้

3. การพัฒนาผู้ประเมินภายนอก

3.1 แนวคิดของต่างประเทศ

Knott (1998) กล่าวถึงหลักการ 5 ประการ ที่ช่วยให้นำไปสู่การเป็นผู้ประเมิน มืออาชีพ หลักการดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นโดย AEA (American Evaluation Association) ที่มีรายละเอียดดังนี้

(1) การเสาะหา ค้นหา แสวงหาอย่างเป็นระบบ หลักการข้อนี้จะเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของความรู้ทางการประเมินและทักษะที่จำเป็นที่ชี้เฉพาะและเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุดสำหรับงานที่จะดำเนินการ หลักการนี้มีความสัมพันธ์กับความรู้เบื้องต้นของผู้ประเมิน และความสามารถที่จะใช้หลักการ/ทฤษฎีการประเมิน และเทคนิคที่เหมาะสม (2) สมรรถภาพ หลักการนี้มีความหมายว่า ผู้ประเมินไม่เพียงแต่มีทักษะที่จำเป็นที่จะทำงานทางการประเมินเท่านั้น แต่ผู้ประเมินต้องศึกษาหาความรู้และทักษะใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้ประเมินยังต้องประชุมปรึกษาร่วมกับเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่อง (3) ความเคารพนับถือต่อประชาชน ผู้ประเมินต้องโปร่งใสในกิจกรรมการประเมินที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านดีและไม่ดี และต้องมีความยุติธรรมต่อผู้อื่น (4) ความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของสังคม ผู้ประเมินต้องเก็บงานเป็นความลับถ้างานของเขามีผลกระทบต่อสังคม (5) ความซื่อสัตย์ เปิดเผย และจริงใจ

จากการศึกษาวิจัยการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษานิวซีแลนด์ โดย วิจารณ์ พานิช และคณะ พบว่าสำนักตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ (Education Review Office : ERO) ใช้เวลาในการอบรมผู้ประเมินเกี่ยวกับการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาค่อนข้างนาน และมีความเห็นว่าการฝึกอบรมในระยะเวลาสั้นๆ เช่น เพียง 1 สัปดาห์ อาจทำให้การตรวจเยี่ยมสถานศึกษามีข้อผิดพลาด ซึ่งจะแก้ไขได้ยาก และทำให้สังคมขาดความเชื่อถือ และถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นแล้ว กว่าจะแก้ไขได้ต้องใช้เวลา

อย่างน้อย 5 ปี ระยะเวลาของการฝึกอบรมจะนานเท่าใดขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของผู้ประเมินแต่ละคน เช่น ถ้าเป็นคนที่มีความรู้มากแล้วก็อบรมในระยะสั้นๆ แต่ถ้าเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้สมัครก็จะต้องใช้เวลามากขึ้น การฝึกอบรมโดยทั่วไปของ ERO อยู่ในช่วง 6 สัปดาห์ บางคนอาจใช้เวลา 3-6 เดือน นอกจากนี้ ERO ยังดำเนินการฝึกอบรมผู้ประเมินเป็นประจำทุกปี โดยจัดครั้งละ 5 วัน 2 วันแรกเป็นการศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับงาน เช่น ทฤษฎีและการปฏิบัติเรื่องการประเมิน ในระหว่างตรวจพักการตรวจเยี่ยม คือในช่วงสถานศึกษาปิดภาคเรียน จะมีการฝึกอบรมเน้นหนักเป็นพิเศษ มีการประชุมกันระหว่างทีมต่างๆ ในพื้นที่ปีละประมาณ 3-4 ครั้ง โดยทุกระยะ 1-2 ปี จะมีการประชุมผู้ประเมินทุกคนในประเทศซึ่งถือเป็นการประชุมระดับชาติ เป็นเวลา 3 วัน ERO จะจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือของงาน/หน่วยงานให้เป็นที่ยอมรับ และสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาของเด็กได้

ERO ยังมีการฝึกอบรมในลักษณะของ Personal Development Training ซึ่งจะมีความแตกต่างไปตามลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล เช่น ความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งในสถานศึกษา ERO ยังมีการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาเฉพาะบุคคล เพื่อยกระดับมาตรฐานการทำงานและความทันสมัย การฝึกอบรมจะทำได้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การไปฝึกงานในพื้นที่อื่น การมีวิทยากรจากภายนอกมาฝึกอบรมให้ หรือรูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นการตอบสนองของความต้องการส่วนบุคคล

ในการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการให้การรับรองผู้ประเมิน (Accreditation) Altschuld (1999) ได้ให้ความคิดเห็นถึงความหมายของคำ 3 คำ ที่เกี่ยวข้องคือ การอนุญาต (Licensing) การรับรอง (Certification) และหนังสือแนะนำ (Credentialing) ไว้ว่า **การอนุญาต** หมายถึง การให้โดยออกใบอนุญาตตามแบบที่ให้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเฉพาะการใช้อำนาจตามกฎหมายให้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ใบอนุญาตให้สมัคร ใบอนุญาตให้ปรุงยา เป็นต้น **การรับรอง** หมายถึง การให้โดยการเขียนหรือพิมพ์ข้อความว่าผ่านการทดสอบถูกต้อง มีคุณภาพหรือมีข้อสัญญารับรอง ส่วน**หนังสือแนะนำ** หมายถึง หนังสือหรือข้อความรับรองต่อคนทั่วไปว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นมีสิทธิที่จะทำการใดๆ ได้ตามตำแหน่งและอำนาจที่กำหนด ตำแหน่งนี้ถึงแม้จะมีความหมายเหลื่อมทับกันบ้าง แต่มีความสำคัญต่างกันมาก การรับรองใช้กับความสามารถของบุคคลที่จะดำเนินการทางวิชาชีพ ในขณะที่การอนุญาตเป็นตัวแทนทางกฎหมายที่ให้สิทธิในการดำเนินการ บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจได้รับการรับรองแต่อาจไม่ได้รับใบอนุญาตได้ ใบอนุญาตจะได้รับโดยองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมาย เช่น รัฐ เป็นต้น บุคคลหนึ่งอาจได้รับการรับรองบนพื้นฐานของงานเฉพาะและ

ความชำนาญ ซึ่งได้รับการพิจารณาโดยคณะพิจารณาหรือสมาคมวิชาชีพ แต่อาจไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการด้วยเหตุผลอื่นๆ อีกมาก การรับรองและการอนุญาตต่างก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้ายึดถือทางการค้าหรือวิชาชีพเพื่อเป็นปัจจัยในการครองชีพ สามารถมองเห็นได้ว่ากระบวนการทั้งคู่นี้ยังต้องพึ่งพาการแก้ไขกฎหมายถ้าบุคคลไม่สามารถได้รับการรับรองหรืออนุญาตถึงแม้การรับรองเป็นโดยการอาสาสมัคร กลุ่มผู้ได้รับยังต้องการกระบวนการเปรียบเทียบและการยื่นอุทธรณ์สำหรับการตัดสินใจนี้ด้วย สิ่งนี้ควรจะทำให้ตัวบุคคลหรือองค์กรได้รับมาตรการปกป้องทางกฎหมายด้วย

ส่วนเรื่องหนังสือแนะนำ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่บุคคลใดได้ศึกษามาในสาขาวิชา ซึ่งหนังสือรับรองบอกถึงผู้ศึกษาว่าได้เข้าถึงระดับของความรู้และความชำนาญแล้ว เรื่องนี้ในเอกสารการศึกษาที่ผ่านมาได้กล่าวไว้ว่า การจดทะเบียนทั้งการรับรองและการออกหนังสือแนะนำเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เพื่อที่จะได้รับหนังสือรับรองแต่ละบุคคลจะต้องจัดการให้สมบูรณ์ทั้งทางทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติทางสนาม ระดับความชำนาญจะต้องตรวจสอบให้รู้แน่เพื่อกำหนดผลในระดับสูงขึ้น ระบบที่จะต้องกำหนดไว้ชัดเจนเพื่อการรับรองผู้ประเมินเป็นแนวทางเบื้องต้นในการออกหนังสือแนะนำผู้ประเมิน

Cummings (1988) กล่าวถึงมาตรการสำหรับใช้คัดเลือกผู้ประเมินภายนอก ผู้ประเมินอิสระ และวิธีประเมินการปฏิบัติงานว่าเพื่อความมั่นใจในคุณภาพของการประเมินว่า (1) บันทึกรายงานและความต้องการความชำนาญถือเป็นหลักใหญ่ในการจัดหาผลการประเมินที่ชำนาญการ ต้องมีการตกลงเจรจาว่าจะทำการประเมินให้ใคร รวมทั้งคำนึงถึงผลงานที่ผ่านมา ข้อเสนอแนะของ Scriven เมื่อต้นทศวรรษ 1980 เป็นแนวทางบันทึกการประเมินที่ดี นอกจากนี้องค์กรยังต้องการผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้วย ซึ่งอาจจะเป็นมาตรการหลักสำหรับการคัดเลือกผู้ประเมินด้วย มาตรการอื่นๆ อาจประกอบด้วย ความคุ้นเคยของผู้ประเมินในสายงานที่ประเมิน ชื่อเสียงในวิชาชีพ และรวมทั้งราคาค่าจ้าง (2) ในเรื่องของการปฏิบัติงาน อาจกำหนดตามระดับของข้อมูลที่ต้องการที่สามารถยอมรับได้ และนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจได้และทันเวลา ในส่วนอื่นๆ นั้น เช่น ราคา เทคนิคที่มี ความเป็นมืออาชีพ ความสามารถและความพร้อมที่จะตอบคำถาม ตามมาด้วยบทสรุปของการประเมิน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่จะใช้พิจารณาแผนการการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน โดยมาตรการหลักการประเมินเพื่อผลสูงสุดเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่อย่างไรก็ดีในเรื่องของเวลา ข้อจำกัดของงบประมาณก็อาจจะเป็นปัญหาในการจัดการได้

David and Susan (1994) กล่าวถึงการตรวจสอบ (inspection) ว่าหมายถึงความถึงการตรวจวิเคราะห์ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของโรงเรียน เพื่อพิสูจน์คุณภาพการศึกษาที่อำนวยความสะดวกส่งเสริมเพื่อมาตรฐานความสำเร็จของนักเรียน เป็นรูปแบบของการรับประกัน

คุณภาพที่ดำเนินการโดยองค์กรภายนอกโรงเรียนของประเทศอังกฤษ ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการของการตรวจสอบหรือดำเนินการตามกฎหมายการศึกษาในโรงเรียน ปี ค.ศ.1992 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า เป็นเป้าหมายของรัฐบาลในการดำเนินการกำกับดูแลโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จะต้องมีการตรวจโรงเรียนหนึ่งครั้งในทุกสี่ปี ตามวิธีดำเนินการที่กำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (OFSTED) ซึ่งรายงานของผู้ตรวจสอบจะถือเป็นเอกสารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และสื่อมวลชน การตรวจสอบกระทำโดยทีมผู้ตรวจสอบที่เป็นอิสระ และผ่านการฝึกอบรมตามกรอบการพัฒนาการตรวจสอบโรงเรียน โดยสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (OFSTED) เป็นผู้ออกไปรับรองและลงทะเบียนให้ การตรวจสอบต้องกระทำภายในกรอบที่กำหนดและรายงานการตรวจสอบจะถือว่ากระทำในนามของสำนักผู้ตรวจสอบโรงเรียนกลาง (HMCI) ทีมผู้ตรวจสอบจะประกอบด้วยผู้ตรวจสอบที่ได้รับการรับรองและลงทะเบียน สมาชิกองค์ประกอบของทีม และ ผู้ตรวจสอบสมทบ (lay inspector) ซึ่งทั้งหมดของทีมจะต้องผ่านการฝึกอบรมและรับรองโดยสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (OFSTED) สำหรับช่วงเฉพาะการตรวจสอบและชนิดของโรงเรียนที่จะต้องตรวจสอบ

ผู้ตรวจสอบที่ได้รับการรับรองและลงทะเบียนเป็นหัวใจสำคัญของระบบการตรวจสอบ และสำนักงานมาตรฐานการศึกษาจะส่งเสริมโดยทำสัญญาการตรวจสอบให้ผู้นั้นหรือผู้รับช่วงสัญญาต่อเป็นผู้ตรวจสอบโรงเรียนได้ พวกเขาจะต้องได้รับความพอใจโดยผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม ภายใต้การดำเนินการหรือยอมรับของสำนักผู้ตรวจสอบโรงเรียนกลาง ซึ่งจะมีส่วนหนึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในสถาบันการตรวจสอบ

เพื่อแสดงความรับผิดชอบสำนักผู้ตรวจสอบโรงเรียนกลางจะกำหนดคุณสมบัติผู้ตรวจสอบไว้ ผู้ตรวจสอบที่ได้รับการรับรองและลงทะเบียนจะต้องแสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบจะทำสำเร็จโดยทีมผู้ตรวจสอบที่มีความสามารถพอเพียงที่จะดำเนินการตรวจสอบภายใต้รายการต่างๆ ของสมาชิกของทีมทั้งหมดที่ได้รับการฝึกอบรมมาทุกคน ซึ่งทีมสามารถจะดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนด

3.2 แนวคิดของประเทศไทย

ในช่วงแรกของการพัฒนาผู้ประเมินภายนอก พ.ศ.2544-2545 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดกรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการฝึกอบรมและให้การรับรองโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ (1) คัดเลือกและให้การรับรองหน่วยงานฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกโดยสำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนดหลักสูตรและกระบวนการ ฝึกอบรม แล้วจัดหาหน่วยงานที่ต้องการรับฝึกอบรมบุคคลเพื่อทำหน้าที่ประเมินภายนอก ซึ่งต้องเป็นหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะ หรือเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพองค์กร และต้องมีคณะวิทยากรที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนด รวมทั้งแสดงความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการ ฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกได้ครบถ้วนตามเงื่อนไขข้อตกลงตามสัญญาของ สมศ. และผ่านการประเมินจากคณะกรรมการ จึงให้การรับรองเป็นหน่วยฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก (2) หน่วยงานประเมินภายนอกส่งรายชื่อบุคคลเพื่อรับการฝึกอบรม หน่วยงานที่ต้องการทำหน้าที่ประเมินภายนอกจะต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินคุณภาพสถานศึกษาโดยเฉพาะ ทำการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ สมศ. กำหนด แล้วส่งเข้ารับการคัดเลือกจาก สมศ. หากผ่านการคัดเลือกจะได้เข้ารับการอบรมในหน่วยงานฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกตามหลักสูตรที่ สมศ. กำหนด (3) ฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นผู้ประเมินภายนอก หน่วยงานฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกจะทำการฝึกอบรมบุคคลที่ สมศ. คัดเลือกไว้ ตามหลักสูตรที่ สมศ. กำหนดซึ่งครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยในระหว่างฝึกอบรมจะมีกรรมการของ สมศ. ไปสังเกตการณ์ และมีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมเป็นระยะ ซึ่งอาจใช้การทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเมื่อจบการอบรมจะต้องได้รับการประเมินผลขั้นสุดท้าย (4) ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก โดย สมศ. จะให้การรับรองผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์และผ่านการประเมินผลของ สมศ. เป็นผู้ประเมินภายนอก ซึ่งการรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอกมีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ให้การรับรอง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544)

ในระหว่างที่ผู้ประเมินดำเนินการประเมินสถานศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องทำหน้าที่ในการกำกับดูแลคุณภาพการดำเนินงานของผู้ประเมิน โดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับจากสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องว่า ผู้ประเมินได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เป็นมืออาชีพหรือไม่ ผู้ประเมินให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นกัลยาณมิตรหรือไม่ วางอำนาจเหนือบุคลากรในสถานศึกษาหรือไม่ และเรียกร้องสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะอามิสสินจ้างจากสถานศึกษาหรือไม่ การตรวจสอบในเรื่องนี้ ทำได้โดยให้สถานศึกษารอกแบบฟอร์มเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ประเมินส่งให้ สมศ. นอกจากนั้นยังสามารถตรวจสอบคุณภาพของผู้ประเมินได้จากรายงานการประเมินสถานศึกษา ว่าเป็นรายงานที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ มีความเป็นธรรม และมีหลักฐานข้อมูลมารองรับหรือไม่เพียงใด และอาจไปสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากสถานศึกษา ถ้าพบว่าผู้ประเมินปฏิบัติ

งานโดยไม่เหมาะสมหรือไม่มีคุณภาพก็สามารถถอนใบรับรอง ไม่ให้เป็นผู้ประเมินภายนอกต่อไป (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544)

จะเห็นว่าผู้ประเมินภายนอกมีความสำคัญต่อการประเมินเป็นอย่างมาก จึงต้องให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม แล้วให้การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาผู้ประเมินให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและความรู้ความสามารถในการประเมินสถานศึกษาก่อนที่จะออกไปรับรองให้ผู้ประเมิน และมีการติดตามการดำเนินงานของผู้ประเมินภายนอกด้วย

4. วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก

4.1 แนวคิดของต่างประเทศ

Sanders, C. (1994) ได้กล่าวว่า ผู้ประเมินภายนอกจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรอบรู้ในหลายๆ ด้าน แต่เนื่องจากมีบุคคลน้อยมากที่จะมีคุณลักษณะที่จำเป็นทั้งหมดครบถ้วนพอเพียงสำหรับการประเมินสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ การประเมินจึงได้ดำเนินการเป็นทีมซึ่งสามารถที่จะรวบรวมคุณลักษณะเหล่านี้ได้ครบตามเกณฑ์

Worthen (1999) ได้สรุปถึงการรับรองผู้ประเมินที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) การศึกษาอบรมอย่างเป็นทางการ (2) ประสบการณ์ในการประเมิน (3) ผลงานในการประเมิน (4) ความสามารถของผู้ประเมินทั้งด้านทักษะและความรู้

Patton (1997) ได้กล่าวถึงแบบแผนของคณะผู้ประเมินหรือดำเนินการประเมินภายใต้สัญญาว่าจ้างว่ารูปแบบของผู้ประเมินภายนอกอาจมาจากนักวิชาการมหาวิทยาลัย บริษัทที่ปรึกษา องค์กรวิจัย หรือผู้รับปรึกษาอิสระ นอกจากนี้ Patton (1997) ยังกล่าวว่า ในช่วงทศวรรษ 1970 การประเมินค่อนข้างจะเป็นอาชีพ มีหน่วยประเมินที่สำคัญๆ เพียงเล็กน้อยภายใต้องค์กรรัฐบาลและองค์กรอื่น ปัจจุบันโรงเรียนยังคงทำสัญญาด้านประเมินภายนอกตามกฎหมายการประเมินศึกษาและมัธยมศึกษาของอเมริกา การประเมินจึงมีบทบาทเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามกฎหมาย และตั้งนั้นการอบรมผู้ประเมินจึงได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) และ กมล สูดประเสริฐ (2541) ได้นำเสนอระบบการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ในเรื่องของโครงสร้างและรูปแบบคณะกรรมการประเมินผลภายนอกไว้ดังนี้

ประเทศนิวซีแลนด์ มีการติดตามประเมินผลภายนอกโดยมีหน่วยงานอิสระ คือสำนักงานตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Education Review Office : ERO) เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีที่รับผิดชอบสำนักงานตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมเพื่อดูสัมฤทธิ์ผลในลักษณะของการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยติดตามประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน/คณะกรรมการบริหารโรงเรียน

ทั้งที่จัดโดยเอกชนและรัฐ ตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่าได้ดำเนินการไปตามแนวทางของชาติว่าด้วยการจัดการศึกษา กฎหมายการศึกษา หลักสูตร และเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมที่ปรากฏในธรรมนูญของโรงเรียน หรือไม่เพียงไร

ความจำเป็นที่ต้องมีหน่วยงานอิสระเพื่อประเมินผลภายนอก เพื่อต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา ได้แก่ รัฐบาล คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา อาจารย์ใหญ่และครู ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เสียภาษีมีความมั่นใจในระบบการศึกษา โดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ตรวจสอบและผู้ประเมินระบบที่มีคุณสมบัติสูง ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี เป็นผู้ที่ไม่มีอคติ และเป็นอิสระในเรื่องที่ตรวจสอบ เพราะได้มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างที่ปรึกษา ด้านนโยบายหลักและผู้บริหารที่เป็นคู่สัญญา

ประเทศอังกฤษ ใช้กระบวนการตรวจสอบโรงเรียน ซึ่งเป็นการประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกฎหมายการศึกษาปี 1992 และให้มีการจัดตั้งหน่วยงานชื่อว่า สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (Office for Standard in Education : OFSTED) เพื่อปฏิบัติงานในเรื่องนี้ โดยใช้ระบบการมอบอำนาจการตรวจแก่ผู้ตรวจการที่ได้รับการขึ้นบัญชีและผู้ตรวจการอิสระ

การตรวจเยี่ยมและประเมินคุณภาพโรงเรียน กระทำในรูปคณะบุคคลที่เรียกว่าคณะผู้ตรวจการ (inspection team) ซึ่งประกอบด้วยผู้ตรวจการที่ได้รับการขึ้นบัญชีในฐานะหัวหน้าคณะผู้ตรวจการอิสระ นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญรายวิชาต่างๆ และสมาชิกอย่างน้อย 1 คน ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการสอนและการบริหารโรงเรียน การตรวจการศึกษาที่ได้กระทำส่วนมากมักดำเนินการโดยคณะผู้ตรวจอิสระภายใต้สัญญาที่กระทำไว้กับสำนักงานมาตรฐานการศึกษา มีผู้ตรวจที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ (Her Majesty's Inspectors : HMI) ซึ่งประกอบด้วย คณะทำงานของสำนักงานมาตรฐานการศึกษา หรือโดยผู้ตรวจซึ่งมาจากครูใหญ่ หรือคณะครูอาวุโส ด้วยการสนับสนุนของสำนักงานมาตรฐานการศึกษา ผู้ตรวจอิสระและผู้ตรวจที่แต่งตั้งเพิ่มเติมจากครูใหญ่หรือคณะครูอาวุโสนี้ จะต้องผ่านกระบวนการคัดเลือก ฝึกอบรม และได้รับประกาศนียบัตรรับรองจากสำนักงานมาตรฐานการศึกษา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป้าหมายการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา โดยรัฐบาลกลางจัดให้มีกลไกของฝ่ายบริหารในรูปองค์คณะบุคคล 2 คณะ เพื่อทำหน้าที่ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายคือ (1) คณะที่ปรึกษาว่าด้วยเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ (2) สภาปรับปรุงการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในด้านเนื้อหาวิชาว่า ผู้เรียนควรจะมีควมรู้

ความสามารถในเรื่องใด และในระดับไหน รวมทั้งมีหน้าที่กำกับดูแลให้โรงเรียนและมลรัฐดำเนินการให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

องค์ประกอบของสภา ประกอบด้วยสมาชิก 19 ท่าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี สมาชิกดังกล่าวมาจากหลายวงการและอาชีพ จำนวน 7 ท่าน ได้รับการเสนอชื่อจากรัฐมนตรีศึกษา โดยอย่างน้อยมี 2 ท่านเป็นนักการศึกษา ซึ่งอาจเป็นครูประถม มัธยม หรือครูเด็กเล็ก ผู้แทนประชาชน กลุ่มสิทธิต่างๆ และอย่างน้อย 1 ท่าน มาจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรม อีก 12 ท่านมาจากการนำเสนอขององค์กรอื่นๆ คือ 4 ท่าน จากการเสนอของประธานสภาผู้แทนราษฎร 4 ท่านมาจากการเสนอชื่อของผู้นำเสียงข้างมากจากสภาสูงหรือวุฒิสภา และอีก 4 ท่านมาจากการเสนอชื่อของคณะที่ปรึกษา ซึ่งจะมีบุคคลจากอาชีพต่างๆ คละกันไป โดยมีกฎเกณฑ์พิเศษที่ประธานาธิบดีจะพิจารณา คือ อย่างน้อยต้องมี 1 ท่าน มาจากสถาบันอุดมศึกษา 1 ท่าน มาจากผู้แทนการใช้แรงงาน และอีก 1 ท่านมาจากตัวแทนด้านธุรกิจและเป็นสมาชิกคณะกรรมการมาตรฐานแรงงานแห่งชาติ ในทางปฏิบัติของการแต่งตั้งนั้น ได้มีการวางกฎเกณฑ์และคุณสมบัติให้ครอบคลุมบุคคลประเภทต่างๆ ไว้อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าบุคคลเหล่านี้ต้องมีความชำนาญต่างๆ กัน และเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ โดยทั่วกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษานิวยอร์ก (2544) โดยได้รับความร่วมมือจาก ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช เป็นหัวหน้าคณะศึกษาวิจัย พบว่าในเรื่องของโครงสร้างและรูปแบบของคณะกรรมการประเมินภายนอกของประเทศนิวยอร์ก โดยสำนักงานตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษา หรือ ERO (Education Review Office) มีดังนี้

จำนวนผู้ประเมินมีอย่างน้อย 2 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และมีประมาณ 8 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ การแบ่งงานทำได้โดยมอบหมายการประเมินแต่ละด้านให้ผู้ประเมินแต่ละคน และมีผู้ประเมินจำนวนหนึ่งเป็นผู้มองในภาพรวมทั้งหมดของสถานศึกษาคณะผู้ประเมินของนิวยอร์กประกอบด้วย ผู้ประเมินที่จะรับผิดชอบการประเมินและการเขียนรายงานโดยสำนักงานตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาจะมอบหมายให้ผู้ประเมินคนหนึ่งเป็นผู้ประสานงานการประเมิน (Coordinator) ในแต่ละครั้ง คณะผู้ประเมินจะประกอบด้วยผู้ประเมินที่เป็นเจ้าหน้าที่ประเมินที่อยู่ในเขตที่สถานศึกษาตั้งอยู่ บางครั้งอาจมีผู้ประเมินจากเขตอื่นมาร่วมดำเนินงานด้วย เนื่องจากเหตุผลต่างๆ เช่น เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมีทักษะในด้านภาษา หรือบางครั้งมีผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของ ERO แต่เป็นผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านมาร่วมทีมด้วย สำนักงานตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาใช้ผู้ประเมินอย่างน้อย 2 คน ในการประเมินแต่ละครั้ง เพื่อขจัดปัญหาการนำความคิดเห็นส่วนบุคคลมาใช้ตัดสิน อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะแม้ทำงานเป็นกลุ่ม 3 คน

ก็ยังคงอาจมีความเห็นที่เอนเอียงคล้ายกันได้มากเพราะบุคคลที่ทำงานด้วยกันมักมีแนวคิดที่คล้ายตามกันหรือชักจูงให้มีความเห็นเป็นไปในทางเดียวกัน

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ยังกล่าวถึงการคัดเลือกและการรับผู้ประเมินเข้ามาทำงานของประเทศนิวซีแลนด์ว่า สิ่งสำคัญที่ ERO พิจารณา ได้แก่ (1) ประสบการณ์ (2) ความรู้ทางวิชาชีพ (3) ทักษะความสามารถเชิงเทคนิค ประกอบด้วยทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการสื่อสารทางการพูด ทักษะทางการคิด ทักษะทางการบริหารจัดการ และ (4) คุณลักษณะและคุณค่าส่วนบุคคล ได้แก่ การมองเห็นคุณค่าของการรับข้อมูลย้อนกลับ เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ข่าวสารต่างๆ เป็นอย่างดี

4.2 แนวคิดของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) ได้กำหนดการจัดคณะผู้ประเมินภายนอกไว้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกในสถานศึกษาแต่ละแห่ง สมศ. จะคัดเลือกและให้การรับรองหน่วยงานประเมินภายนอก ซึ่งหน่วยงานนั้นต้องมีคณะผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. เพียงพออย่างน้อย 3-5 คน รวมทั้งแสดงความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการประเมินสถานศึกษาได้ครบถ้วนตามเงื่อนไขข้อตกลงตามสัญญาของ สมศ. จึงจะได้รับการรับรองและทำสัญญาจ้างจาก สมศ. โดยหน่วยงานประเมินภายนอกต้องจัดคณะผู้ประเมินภายนอก ซึ่งแต่ละคณะจะต้องเลือกผู้ประเมินภายนอกในคณะของตนเอง จำนวน 1 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน จำนวนผู้ประเมินภายนอกขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาดังนี้

- (1) สถานศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 300 คน) คณะผู้ประเมินภายนอก จำนวน 3-5 คน
- (2) สถานศึกษาขนาดกลาง (นักเรียน 301-1,000 คน) คณะผู้ประเมินภายนอกจำนวน 4-6 คน
- (3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป) คณะผู้ประเมินภายนอกจำนวน 5-8 คน

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งแนวปฏิบัติของต่างประเทศและของประเทศไทย ทำให้ได้ประเด็นในกรอบแนวคิดเรื่องคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกซึ่งจำแนกได้เป็นคุณลักษณะร่วมที่ทุกคนต้องมีและคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละคน สำหรับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกได้ประเด็นในเรื่องโครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอกและวิธีการแต่งตั้งของคณะกรรมการประเมินภายนอก สำหรับประเทศไทยในขณะนี้ยังอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินงานด้านนี้อยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องระดมความคิดและข้อเสนอแนะต่างๆ

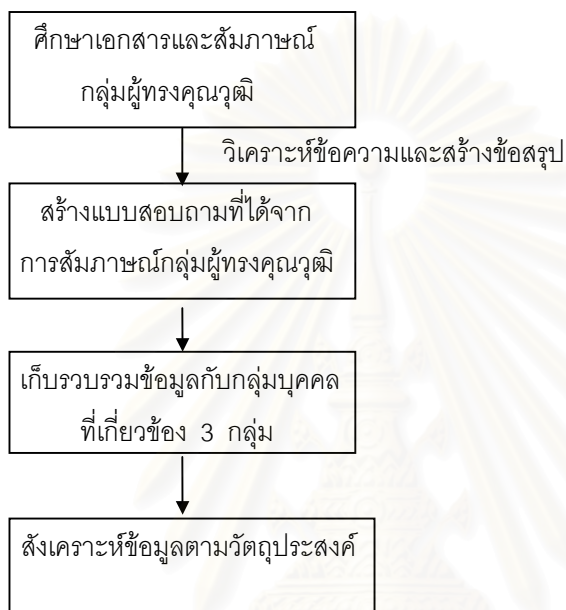
จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในด้านนี้เป็นฐานและสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องและได้รับผลจากการประเมินครั้งนี้ ซึ่งผลจากการทำวิจัยครั้งนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถนำไปใช้ดำเนินการต่อไปหรือนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์สำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม โดยแบบสอบถาม

3.1 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

การคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

การคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเลือกมาจำนวน 11 คน โดยการกำหนดตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยพิจารณาเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. นักวิชาการด้านการศึกษา
2. ผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ
3. มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบในระดับผู้บริหารในการจัดการศึกษาระดับประเทศ

4. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี
ได้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา/การประกันคุณภาพการศึกษา	1
2. นักวิชาการจากกรมหรือต้นสังกัดที่ต้องดูแลสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ	3
3. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาที่ไม่ขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัย	4
4. นักวิชาการเกี่ยวกับการประเมินสถานศึกษาจากกรมวิชาการ	2
5. ผู้อำนวยการสถานศึกษาเอกชนและมีความเชี่ยวชาญเรื่องระบบการประกัน คุณภาพ (ISO)	1
รวม	11

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาเอกสาร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดโดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอก ตอนที่ 2 คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอก ตอนที่ 3 โครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอก และตอนที่ 4 วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ ประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคลในด้าน อายุ เพศ สถานภาพ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ด้านการประเมิน ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 2 คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์ ประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ การฝึกอบรมทางการประเมิน คุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว

ตอนที่ 3 โครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอก ประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ จำนวนของคณะกรรมการในทีม ระยะเวลาในการประเมินโรงเรียนแต่ละขนาด การประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนระดับต่างๆ

ตอนที่ 4 วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายนอก ประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินในรูปแบบต่างๆ องค์กรต่างๆ ที่รับผิดชอบการจัดฝึกอบรมให้ผู้ประเมินภายนอก การทดสอบหรือสอบคัดเลือกก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 – 15 กุมภาพันธ์ 2544 โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างความเข้าใจในระบบและกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกและขั้นตอนการดำเนินงานประเมินต่างๆ โดยได้ขออนุญาตเป็นบุคคลภายนอกเข้าสังเกตการณ์การประเมินโรงเรียนพระราชทานของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างการเดินทางไปตรวจสถานศึกษา ได้มีโอกาสสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคณะผู้ประเมินที่ไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนและคณะครูในสถานศึกษาที่ถูกประเมิน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้สร้างความเข้าใจในการนำมาเป็นประเด็นในการสร้างแบบสอบถามในขั้นตอนที่สองของการวิจัย

2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัยและประสานงานขอความร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ แล้วนัดวันที่และเวลาที่ผู้ทรงคุณวุฒิสะดวกที่จะให้สัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามวันที่และเวลาที่นัดหมายไว้ โดยใช้เทปบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 ท่าน ในเรื่องคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกจากประเด็นคำถามต่างๆ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยแยกวิเคราะห์ในประเด็นคุณสมบัติส่วนบุคคล ประสบการณ์ด้านการประเมินความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา ทักษะที่จำเป็น คุณธรรมจริยธรรมของผู้ประเมิน จำนวนผู้ประเมินภายนอก องค์ประกอบของทีม ระยะเวลาในการประเมิน การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ การประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง สิทธิในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอก การทดสอบหรือสอบคัดเลือกก่อนได้รับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก ความเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมินจากองค์กรต่างๆ แล้วนำมาสร้างข้อสรุปโดยการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยในส่วนนี้นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามในขั้นตอนที่สองของการวิจัย

3.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม โดยแบบสอบถาม

ผู้วิจัยสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

ประชากร ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางการศึกษา (2) กลุ่มประชาชนทั่วไป (3) กลุ่มผู้ถูกประเมิน (ครูและผู้บริหารในสถานศึกษา) ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 579,357 คน (สถิติการศึกษา, 2541)

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการในกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น สังกัดละ 40 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน

2. กลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มาศึกษา โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสาขาอาชีพ และผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกระจายตามแต่ละอาชีพ รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปประมาณ 500 คน

3. กลุ่มผู้บริหารและครูในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างกระจายตามภาคภูมิศาสตร์และสังกัด ได้แก่ สังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมอาชีวศึกษา สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักบริการการศึกษาท้องถิ่น โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประมาณ 500 คน

กรอบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ กลุ่มผู้ถูกประเมิน (ครูและผู้บริหาร) และกลุ่มประชาชนทั่วไป ปรากฏตามตารางที่ 3.1 ซึ่งแสดงผลการเก็บข้อมูล ได้แบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 763 ฉบับ จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งทั้งสิ้น 1,120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68.13

ตาราง 3.1 กรอบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	ขนาดและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง	อัตราการตอบกลับ	ร้อยละของการตอบกลับ
ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ	120	81	67.50
ครู/ผู้บริหาร	500	360	72.00
ประชาชน	500	322	64.40
รวม	1,120	763	68.13

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ประเมินภายนอกสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามฉบับที่ 1 โดยกำหนดโครงสร้างของเนื้อหาและประเด็นคำถามในแบบสอบถามจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก โดยให้น้ำหนักความสำคัญในเรื่องคุณลักษณะในด้านคุณสมบัติส่วนตัวและความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ของผู้ประเมินภายนอก

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามฉบับที่ 2 โดยนำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมากำหนดประเด็นคำถามเพิ่มเติมในแบบสอบถาม ได้ประเด็นเกี่ยวกับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกเพิ่มเติม เช่น ประเด็นเกี่ยวกับการประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง การประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ สิทธิของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอกเอง นอกจากนี้ยังได้เพิ่มเติมประเด็นเกี่ยวกับจำนวนผู้ประเมินในคณะ และจำนวนวันที่ทำการประเมิน ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับขนาดของโรงเรียน และประเด็นเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านต่างๆของผู้ประเมินภายนอกเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยเพิ่มเติมข้อคำถามและปรับเปลี่ยนลักษณะข้อคำถามในแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกสำหรับการประเมิน สถานศึกษา และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก รูปแบบคำถามเป็นแบบปลายเปิด (เลือกตอบ) ปลายเปิด และแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3. ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มครู นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป จากหน่วยงานต่างๆ เมื่อวันที่ 3 – 5 ตุลาคม 2544 โดยได้แจกแบบสอบถามอย่างสุ่มจำนวน 30 ฉบับ

4. นำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์ลักษณะการตอบ พบว่าข้อคำถามที่ผู้ตอบยังไม่เข้าใจคือข้อคำถามเกี่ยวกับจำนวนผู้ประเมิน และจำนวนวันสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาปรับเปลี่ยนข้อคำถามโดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาอีก 4 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัดในการวิจัย

6. นำแบบสอบถามมาปรับแก้ตามความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน โดยแบบสอบถามมีโครงสร้างดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 4 ข้อ ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด ประเด็นที่ถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ หน่วยงานที่สังกัด

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกสำหรับการประเมินสถานศึกษา ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายเปิด และแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ประเด็นที่ถาม ได้แก่ คุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอก จำนวน 11 ข้อ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติในด้านต่างๆ ของผู้ประเมินภายนอก จำนวน 45 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด ประเด็นที่ถาม ได้แก่ จำนวนผู้ประเมินในสาขาความรู้ต่างๆ จำแนกตามระดับการศึกษา จำนวนวันและจำนวนผู้ประเมินในคณะสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา สิทธิของโรงเรียนในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอกเอง การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละระดับ การจัดผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง การทดสอบความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก และระดับความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมจากองค์กรต่างๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยฉบับจริงไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 16 ตุลาคม – 26 พฤศจิกายน 2544 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ ถึงท่านผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการศึกษา และท่านผู้บริหาร/อาจารย์

2. ผู้วิจัยติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางด้านการศึกษาด้วยตนเองในการขอความร่วมมือเพื่อตอบแบบสอบถาม และขอรับคืนหลังจากตอบแบบสอบถามเสร็จหรือขอรับคืนที่หลังตามวันที่นัดไว้ ส่วนกลุ่มครู/ผู้บริหาร ผู้วิจัยติดต่อกับฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยฝากแบบสอบถามไว้กับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายวิชาการจะดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับครู แล้วนัดวันที่ทางโรงเรียนสะดวกให้ผู้วิจัยมารับแบบสอบถามกลับคืน ส่วนโรงเรียนที่ไม่สามารถเดินทางได้สะดวกผู้วิจัยใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และให้ทางโรงเรียนส่งกลับทางไปรษณีย์ สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองและฝากให้กับผู้อื่นแจกไปตามสาขาอาชีพต่างๆ

3. ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ และผู้ที่รับผิดชอบนำแบบสอบถามไปแจกตามสาขาอาชีพต่างๆ ตามวันที่นัดไว้ เพื่อขอรับแบบสอบถามกลับคืนมา จนถึงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2544 สรุปจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น จำนวน 763 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68.13 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 1,120 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติภาคบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for WINDOWS ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ สำหรับคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีสถานภาพที่แตกต่างกัน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้ถูกประเมิน (ครู/ผู้บริหาร) โดยใช้วิธีการทดสอบไค-สแควร์ (Chi-Square Test)
4. สังเคราะห์คุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกจากเอกสารและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีบรรยายโดยอธิบายถึงคุณลักษณะรวมและคุณลักษณะต่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ตอนดังนี้

- 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม โดยแบบสอบถาม
- 4.3 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์

4.1.1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้ประเมินภายนอก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่าน เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น คุณลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ประเมินภายนอกหลายประการ ได้แก่ อายุ วุฒิทางการศึกษา สาขาที่สำเร็จการศึกษา สายอาชีพ รายละเอียดของคุณสมบัติต่างๆ มีดังต่อไปนี้

“อายุ เพศ สถานภาพ ไม่ควรจำกัด ตราบเท่าที่เขาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ วุฒิปริญญาตรีอย่างต่ำก็พอ เพราะถ้าเราจะเปิดกว้าง ทำงานในสายอาชีพได้ก็ได้ ถ้าสนใจในเรื่องการศึกษา และมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการบริหารการศึกษาในโรงเรียน ไม่จำเป็นต้องมีวุฒิทางการศึกษา ถ้าเป็นคนที่มีความรู้เรื่องการศึกษา เพราะฉะนั้นตรงนี้น่าจะเปิดกว้าง”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“นักประเมินภายนอกอาจมาจากหลายสาขา จะต้องเรียนรู้ในหลายสาขาวิชา ไม่ใช่รู้เฉพาะแต่สาขาที่จบมา ต้องรู้เรื่องอื่นๆ เป็นส่วนประกอบ จากสายอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาก็ได้ ไม่จำกัดสาขา เช่น พวกจบสายบริหารธุรกิจก็สามารถดูเรื่องการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้ แต่ต้องศึกษาเนื้อหาของการศึกษาเข้ามาไปด้วยเวลาจะเป็นผู้ประเมิน พวกที่จบทางสายอาชีพก็จะรู้เนื้อหาของทางวิชาชีพ แต่ต้องมีความรู้พื้นฐานอื่นๆ ประกอบด้วย อย่างเช่นต้องเป็นนักประเมิน นักวิจัย นักสำรวจ วุฒิการศึกษาอย่างน้อย ถ้าจะให้ดีปริญญาโทขึ้นไป เพราะสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้กว้างขวางกว่า และมีประสบการณ์การทำวิจัยด้วย

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“อายุ น่าจะมีความสำคัญ เพราะไปเพื่อตัดสิน อายุน่าจะมากกว่า 35 ปี การศึกษาวุฒิขั้นต้นน่าจะปริญญาโท นักประเมินน่าจะจบสาขาการศึกษา เพราะจากสาขาอื่นกลัวเขาจะไม่เข้าใจระบบเพียงพอ เพราะฉะนั้นน่าจะเป็นสาขาการศึกษา เช่น ศึกษานิเทศก์หรือหัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“อายุควรจะ 40 ปี ขึ้นไป วุฒิทางการศึกษาอย่างน้อยปริญญาโท ถ้าปริญญาตรีต้องผ่านการอบรม”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“อายุคิดว่าน่าจะมากกว่า 35 ปี นักประเมินจากสาขาอาชีพอื่นสามารถทำได้ แต่ต้องเรียนรู้เรื่องงานให้ชัดเจนก่อน เรียนรู้สิ่งที่จะต้องประเมิน ต้องรู้จักโรงเรียน การทำงานในโรงเรียน”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“อายุ มากกว่า 30 ปี เพศไม่จำเป็น การศึกษาวุฒิขั้นต้นปริญญาตรี ที่มีคุณสมบัติอื่นใช้ได้ก็น่าจะได้ แต่ถ้าเพื่อให้ได้ความเชื่อถือมากขึ้นอย่างน้อยน่าจะปริญญาโท หรือถ้าจบปริญญาตรีต้องมีประสบการณ์อื่นเสริม เช่น จบมาทางด้านประเมินโดยตรง มีผลงานเป็นที่ยอมรับ นักประเมินภายนอกถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในสายอาชีพในการศึกษา แต่ต้องมีประสบการณ์โดยทำงานทางด้านการศึกษา เพราะเชื่อว่าคนในสายการศึกษาจะรู้เรื่องการศึกษา การประเมินต้องแสดงความคิดเห็นเป็นต้องไปยืนยันคุณภาพ ให้ข้อชี้แนะ ตั้งข้อสังเกต”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“อายุควรจะกำหนด คุณสมบัติส่วนตัวเป็นเรื่องสำคัญ วุฒิทางการศึกษาสามารถมีหลากหลาย แต่ในทีมต้องมีวุฒิทางการศึกษา เพื่อให้เข้าใจการศึกษา มนุษย์ สังคม”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“อายุ เพศ ไม่สำคัญ วุฒิต่ำควรจะปริญญาตรี”

(คนที่ 10 / 20 ธ.ค. 43)

“อายุ อยู่ที่ทีม หัวหน้าทีมอาจจะมีประสบการณ์มากหน่อย อายุมากกว่า 40 ปี ลูกทีมอาจจะมีอายุน้อยหน่อยก็ได้ เห็นว่าน่าจะมีส่วนประกอบผสมระหว่างทีม คือ ผู้ที่มีประสบการณ์มากๆ อาจจะมีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป แล้วก็จะให้มีคนรุ่นกลางๆ หนุ่มสาวที่สำคัญอยากให้มีผู้หญิงอยู่ในทีม ในทีมไม่ควรมีแต่คนที่สำเร็จการศึกษาเฉพาะสายการศึกษา ถ้าเป็นต่างจังหวัดอาจจะใช้ผู้ที่ไม่จบปริญญาเลยก็ได้ แต่เป็นผู้นำท้องถิ่นหรืออาจเป็นพระ”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“อายุที่เหมาะสม มากกว่า 35 ปี เพราะว่ามีวุฒิภาวะและมีประสบการณ์พอสมควร วุฒิ การศึกษาน่าจะปริญญาโท เพราะผ่านกระบวนการวิจัยมาแล้ว การสืบค้นข้อมูลต่างๆ จะ ดี และมีความลึกในเชิงเนื้อหา เช่น เรียนมาทางหลักสูตรการสอน ประถม มัธยม ซึ่งจะ มีเนื้อหาที่แน่นขึ้น ไปรองรับการประเมินได้ดีขึ้น และมีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ ไม่ จำเป็นต้องจบทางสายการศึกษา คนจบสายวิทย์ฯ ก็อาจไปดูในการสอนวิทย์ฯ ก็ได้ หรือ จบประวัติศาสตร์ สังคม ก็ไปดูในสายสังคมก็ได้ แต่ควรต้องถูก train ถ้าไม่ได้จบสาย การศึกษาอาจต้อง train มากขึ้น เพื่อให้เข้าใจระบบโรงเรียน”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

(2) ประสบการณ์ด้านการประเมิน

นอกจากคุณสมบัติส่วนบุคคลดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการประเมินของผู้ประเมินภายนอก ดังต่อไปนี้

“ควรผ่านการฝึกอบรม และไม่ควรเหมือนการฝึกอบรมโดยทั่วไป ควรมีการอบรมการ ประเมินเชิงคุณภาพมาใช้ด้วย ในการฝึกอบรมต้องมีการออกแบบชุดการฝึกอบรม เช่น ควรใช้วิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วม คือ ส่งทีมเข้าไปแล้วก็คุยกับชุมชน โรงเรียนจะแยก กับชุมชนไม่ได้ เพราะฉะนั้นการใช้เทคนิคหรือวิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีหนึ่งที่ นักประเมินควรจะมี ไม่ควรเป็นการฝึกอบรมเป็นรุ่นๆ แต่ควรจะให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ คือ ต้อง design การฝึกอบรมไว้ว่าต้องมีการพบปะกันปีละหนึ่งครั้ง นักประเมินทีมต่างๆ ต้องพบกันเพื่อทำ workshop แลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็น case study แล้วผู้เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรการประเมินก็เก็บรวบรวม case study ไว้ แล้ว ส่งไปที่มหาลัยต่างๆ ที่มีการสอนเรื่องนี้ เพื่อเอาสิ่งพวกนี้เป็น case ให้นักศึกษาได้ศึกษา แล้วเอา case มาปรับปรุงอีกที เพราะฉะนั้นลักษณะการฝึกอบรมต้องไปประสานกับ เรื่องของการ train นิสิตนักศึกษาในอนาคตด้วย”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“ควรมีประสบการณ์ทำงานบริหารโรงเรียน ทำงานเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เป็นนักการ ศึกษา ประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี ต้องผ่านการฝึกอบรมเพื่อให้แน่ใจว่าคนที่จะไป ประเมินเข้าใจวัตถุประสงค์”

(คนที่ 10 / 20 ธ.ค. 43)

“ต้องมีประสบการณ์ผ่านงานมาบ้าง และควรต้องผ่านการฝึกอบรม เราดูวุฒิ คุณสมบัติเบื้องต้นแล้ว แต่ต้องอบรมเพื่อดูปรัชญา แนวคิด ว่าประเมินเพื่อการพัฒนา จะได้มีการแก้ไขปรับปรุง การอบรมไม่ต้องใช้เวลานานมากแต่มีระบบต่อเนื่อง”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“ต้องผ่านการฝึกอบรมด้วยทุกคน ใช้เวลาอบรมเท่าไร ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน ถ้าพื้นฐานน้อยก็ใช้เวลาอบรมมากหน่อย ส่วนประสบการณ์ในการทำงานไม่น่าจะจำกัดว่ากี่ปี”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“มีประสบการณ์และมีความรู้เกี่ยวกับการประเมิน ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี นักประเมินภายนอกต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างยิ่ง แต่ปัญหาอยู่ที่วิธีการฝึกอบรมให้เป็นนักประเมินภายนอกไม่ง่าย เพราะการจะมาชี้แจงบางอย่างอย่างเดียวไม่ได้ อาจจะไม่เข้ม ต้องฝึกทีละน้อยๆ”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“ควรมีประสบการณ์การทำงานประมาณ 10 ปี นักประเมินต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม ทดลอง อาจมีการฝึกอบรมอยู่ 6 วัน 5 วัน เป็นภาคทฤษฎี และอีก 1 วันเป็นปฏิบัติ และภาคปฏิบัติจริงอีก 4-5 วัน ตรงนี้เขาจะสามารถประเมินได้ระดับหนึ่ง”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“ประสบการณ์การทำงานควรมากกว่า 10 ปี ต้องผ่านการฝึกอบรม ถึงจบสายอื่นมาก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ทางด้านสายการศึกษา”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“ต้องผ่านการฝึกอบรม เพื่อให้ให้นักประเมินภายนอกที่ต้องมีจำนวนมาก อย่างน้อยต้องมีมาตรฐานและมีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกันมากที่สุดเท่าที่ทำได้ แต่โรงเรียนควรมีนักประเมินภายนอกที่มีมาตรฐานเหมือนกัน การฝึกอบรมแล้วแต่นโยบายของสำนักรับรองฯ ที่ตั้งขึ้นมาว่าเขาจะจัดการฝึกอบรมเองหรือจัดหลักสูตรแล้วก็ให้บริษัทหรือหน่วยงานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาจัดฝึกอบรม แต่ภายใต้หลักสูตรนั้น เพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐานเดียวกัน”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“ต้องผ่านการฝึกอบรม เพราะประสบการณ์ที่มีอยู่ตอนนี้แตกต่างกัน เพื่อให้รู้จุดหมายที่ตรงกัน รู้แผนการทำงาน วิธีการทำงานทิศทางเดียวกัน”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“ผู้ประเมินต้องผ่านการ train อยากให้ train เรื่องหลักการ วิธีการตรวจ การเขียน”

(คนที่ 11 / 10 ม.ค. 44)

(3) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา

“ควรมีความรู้และวิชาการในเรื่องที่ตัวเองจะไปดู เช่นในเรื่อง (1) การเรียนการสอน (2) การบริหารของการศึกษาในระดับที่ตัวเองไปดู (3) บริบทของโรงเรียนและในสังคมของโรงเรียน ชุมชน”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“รู้จักพัฒนาการของเด็ก รู้จักพฤติกรรมของเด็ก วิธีชีวิตในการที่จะมีชีวิตรอยู่ในโรงเรียน รู้จักระบบการศึกษา การวัดการประเมินผล”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“มีความรู้ในเรื่อง (1) การสอน (2) การบริหาร (3) ศึกษาพิเศษ”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 44)

“ต้องมีความรู้อย่างน้อยสามเรื่อง คือ (1) การเรียนรู้จริงของนักเรียน (2) การจัดการเรียนการสอนของครู (3) การบริหารจัดการของฝ่ายบริหาร”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค.43)

“มีความรู้ในเนื้อหาและความรู้ทางการประเมิน”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“ต้องมีคนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่อง (1) การบริหารจัดการ เพื่อจะประเมินความสามารถในการบริหารของผู้บริหาร (2) ควรจะต้องมีความรู้หรือเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถแยกออกเป็น นวัตกรรม สื่อ คุรุภัณฑ์ จัดแหล่งการเรียนรู้ เทคโนโลยี จัดบรรยากาศในโรงเรียน สถานที่ (3) คนที่มีความรู้ในเรื่องของชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อจะดูว่าสิ่งที่โรงเรียนจัดการศึกษามั่นสนองหรือให้คุณค่ากับชุมชนแค่ไหน”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“ต้องมีความรู้ในเรื่องการเรียน คือตัวนักเรียน การสอน คือคุณภาพของครู การบริหารจัดการ คือคุณภาพของทีมบริหาร”

(คนที่ 4 / 21 พ.ย. 43)

“ต้องมีความรู้ในด้านบริหาร การทำโรงเรียน เข้าใจสภาพครู รู้จักว่าโรงเรียนเอกชนเป็นยังไง เข้าใจสภาพโรงเรียน รู้เรื่องหลักสูตร”

(คนที่ 11 / 10 ม.ค. 44)

(4) ทักษะที่จำเป็น

“เรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย (1) คือต้องเป็นคนเข้าใจในเรื่องของปรัชญาและแนวทางการศึกษาในมุมมองกว้าง เห็นภาพรวมและภาพย่อยในเรื่องของระบบการศึกษา (2) เป็นผู้ที่มีการทำงานเป็นระบบ ช่างสังเกต รู้วิธีการเชิงคุณภาพด้วย ไม่ใช่เชิงปริมาณอย่างเดียว (3) เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ รู้จักทำงานเป็นทีม รู้จักสังเคราะห์ผลที่ได้จากการสังเกต ทำงานร่วมกับสถานศึกษา มีทักษะในการที่จะเสนอผลของการประเมินให้เป็นไปในทางบวก ถึงแม้จะมีอะไรในเรื่องข้อบกพร่องของสถานศึกษา เป็นข้อจำกัดก็ต้องสามารถใช้ถ้อยคำให้เหมาะสม เพราะฉะนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความละเอียดอ่อนพอสมควร ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาที่ให้ผลในทางจิตวิทยาในแง่จะทำให้สถานศึกษาปรับปรุงตัวเองมากกว่าที่จะไปตำหนิติเตียน”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“มีทักษะเชิง content คือ (1) เข้าใจและมีประสบการณ์โดยตรงว่าโรงเรียนดีเป็นอย่างไร ต้องมองภาพเป็นองค์รวม ต้องรู้ว่าโรงเรียนดีเป็นอย่างไร ต้องโยงความสัมพันธ์จากการดูในด้านต่างๆ ได้ เช่น บริหารการจัดการ การสอน ต้องโยงได้ว่าการบริหารจัดการที่จะเอื้อต่อการจัดหลักสูตรที่พึงประสงค์เป็นอย่างไร (2) ต้องรู้ว่าครูดีเป็นอย่างไร เห็นแล้วแยกความแตกต่างได้ (3) ต้องดูเด็กออก ดูเด็กที่เรียนดีออก (4) ต้องดูการเรียนการสอนที่ดีออก (5) ต้องดูระบบบริหารจัดการและทรัพยากรที่ดีออก มีทักษะเชิงกระบวนการ คือ (1) เป็นคนช่างสังเกต มีทักษะของนักวิจัยเชิงคุณภาพที่ดี ช่างจดจำ ช่างบันทึกข้อมูล ช่างซักไซ้ไล่เลียง มีทักษะการสัมภาษณ์ที่ดี (2) เป็นคนแม่นยำในเรื่องเกณฑ์ และดัชนีต่างๆ แม่นยำในกฎระเบียบ (3) มีหลักการชัด คิดชัด ปฏิบัติได้ คิดเป็นรูปธรรม (4) มี EQ สูง มีทักษะมนุษย ไม่ใช่ไปด่าว่า ต้องไปชี้ช่องทาง ไปชี้จุดแข็งจุดอ่อน ทำให้เขารู้สึกดีและมีกำลังใจ เพื่อให้เขาสามารถพัฒนาได้ต่อเนื่อง”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

“นักประเมินภายนอกต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสามารถในการเขียนรายงาน มีความสามารถในการสืบค้นหาข้อมูลในเชิงเพื่ออธิบาย มีทักษะในการสังเกต ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ สามารถวิเคราะห์ เจาะลึก มีเหตุมีผล มีมนุษยสัมพันธ์ในการพูดคุย สัมภาษณ์ มีอุดมการณ์ มีจิตใจที่มุ่งพัฒนา เห็นคุณค่าของการจัดการศึกษา เห็นคุณค่าของการประเมินเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนา”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“เป็นคนที่สังเกต เก็บข้อมูลได้ฉับไว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่ลึกซึ้ง คือรู้องค์ประกอบของการศึกษาคืออะไร ปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ข้อจำกัดของการศึกษา”

(คนที่ 10 / 20 ธ.ค. 43)

“มีทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการประเมิน คือการสังเกตร่องรอยหลักฐาน การที่จะประเมินหลักฐานต่างๆ หากความสมเหตุสมผลของสิ่งที่ปรากฏจริงกับสิ่งที่เป็นหลักฐาน คือต้องเป็นนักวิเคราะห์ นักสังเกต มีมนุษยสัมพันธ์”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ รู้เนื้อหาวิชาที่ไปประเมิน มีความรู้รอบตัว มีความรอบรู้”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“มีความรับผิดชอบ รอบคอบ ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีความสามารถในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล การสื่อสารทั้งพูดและเขียน”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“มีความสามารถในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล การทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ ให้ผู้ถูกประเมินสบายใจ ไม่ใช่มาจับผิด”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“ผู้จัดที่จะเก็บข้อมูลว่าเรื่องนี้จะเก็บรวบรวม จัดการกับข้อมูลยังไง วิเคราะห์ตีความข้อมูล เห็นข้อดีข้อด้อย ให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม เก็บข้อมูลได้หลากหลาย อาจจะเป็นโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ได้ เป็นผู้ที่สามารถเก็บข้อมูลได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล ในการวิเคราะห์ ประเมิน ตีความ นักประเมินต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อมั่นได้ พร้อมทั้งจะปรึกษาหารือ เก็บข้อมูลในลักษณะที่เพื่อที่จะให้ข้อมูลที่ได้เป็นการช่วยเหลือโรงเรียน สามารถสื่อสารให้โรงเรียนเข้าใจได้ดี ไม่ว่าจะเป็นการพูดจา การที่จะอธิบายให้โรงเรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการประเมินได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของทางโรงเรียนหรือผู้ที่เราไปเก็บข้อมูล เป็นคนใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นของผู้อื่น การสื่อสารทางด้านการเขียนรายงานที่ชัดเจนตรงกับข้อมูลที่เก็บ มีความคิดและทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา คือไม่ได้ไปจ้องจะจับผิด แต่จะไปเพื่อช่วยที่จะพัฒนา”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

(5) คุณธรรม/จริยธรรมของผู้ประเมิน

“ยุติธรรม โปร่งใส เป็นกัลยาณมิตร ไม่ได้เป็นในลักษณะเป็นเจ้านายที่ไปให้คุณให้โทษกับโรงเรียน ซึ่งในลักษณะนี้อาจทำให้ได้ข้อมูลไม่แท้จริง และไม่เป็นผลที่ดีกับการประเมินภายนอก”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“คุณธรรมจริยธรรมสำคัญมาก ต้องมีความยุติธรรม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ความตรงไปตรงมา”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“ต้องมีความยุติธรรม รักษาความลับได้ดี มีจรรยาบรรณของนักประเมิน”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“ด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะเกิดปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย ต้องซื่อสัตย์เป็นตัวแรก แล้วตัวอื่นจะตามมา เก็บความลับในเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผย ไม่มีอคติ รับผิดชอบ ไม่รับอามิเงินจ้าง”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“ต้องมีความตรงไปตรงมา ไม่โลกไม่เหินแก่อามิเงินจ้าง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความเมตตา คือต้องเข้าใจว่าทุกคนพยายามทำเต็มที่ของเขาแล้ว แต่เขาอาจทำถูกทิศทางหรือไม่ถูกทิศทางตรงนั้นอีกเรื่องหนึ่ง น่าจะพยายามหาข้อดีของเขามากกว่าจะไปหาข้อผิด ควรไปดูว่าโรงเรียนมีอะไรที่ผู้ประเมินจะเสนอแนะได้บ้าง”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“คุณสมบัติในด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องซื่อสัตย์ในวิชาชีพตนเอง มีความยุติธรรม โปร่งใส ไม่มีอคติ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสิ่งที่ได้เสนอแนะ ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง เป็นกัลยาณมิตรกับคนอื่น มีเมตตา”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“ซื่อตรง เห็นข้อมูลยังไงก็สรุปอย่างนั้น”

(คนที่ 10 / 20 ธ.ค. 43)

“เป็นคนเสียสละ ทุ่มเท ทำด้วยจิตใจที่ตืออยากช่วยเหลือคน ชยันหมั่นเพียร”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

4.1.2 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกในประเด็นต่างๆ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การกำหนดผู้ประเมินภายนอกควรจะดำเนินการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) จำนวนผู้ประเมินภายนอก องค์ประกอบของทีม และระยะเวลาในการประเมิน

“จำนวนคนในทีมประเมินควรมี 3 คน ไม่ขึ้นกับขนาดของโรงเรียน ถ้าทีม 3 คน แล้วแบ่งงานดี ๆ ก็ได้ แต่อาจเพิ่มจำนวนวันมากขึ้น ขึ้นกับคุณภาพของผู้ประเมิน เนื่องจากที่ไปประเมิน ในทีมไม่ควรมีแต่คนที่สำเร็จการศึกษาเฉพาะสายการศึกษา เห็นว่าในทีมควรมีคนที่เป็นนักการศึกษาเพียง 1 คนพอ นอกนั้นอาจจะเป็นสายอื่น และอยากให้มีนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก หรือปี 4 ที่เรียนในด้านนี้ได้มาเป็นผู้ช่วยในทีม เป็นการมาแลกเปลี่ยนข้อมูล ทุกคนในทีมคุยกับทุกกลุ่มในโรงเรียน และมาแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในทีม และควรทำให้สถานศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นปกติและดี”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“ในทีมองค์ประกอบประมาณ 5 คน ขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรียนและหลักสูตรที่จัด อาจจะมีผู้เชี่ยวชาญทางการเรียนการสอนหนึ่งคน ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและการประเมินผลหนึ่งคน ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระสองถึงสามคน และน่าจะมีผู้บริหารสักคน เพื่อเข้าใจระบบบริหาร”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

“จำนวนคณะกรรมการในทีมต้องแล้วแต่ขนาดโรงเรียน แบ่งไปตามขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ คิดว่าขนาดเล็กควรใช้ประมาณ 3 คน 3 วัน ขนาดใหญ่อาจจะเพิ่มคนหรือเพิ่มวัน”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“จำนวนคนสัมพันธ์กับจำนวนวันและขนาดของโรงเรียน อาจจะมีประมาณ 4 คน ถ้าโรงเรียนขนาดใหญ่ก็เพิ่มอีก 1 คน ในทีมประกอบด้วยคนที่มีความรู้ความสามารถหลากหลาย ถ้าต้องประเมินในเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอนก็ต้องมีคนรู้เข้าไป คนที่ไปอาจจะรู้ในข้อบช่ายหรือบทบาทของตนเองได้แต่อาจไม่ลึก เช่น อาจเป็นนักประเมินจากบุคคลธรรมดา ชาวบ้าน เช่น ลูกค้าของสถานศึกษา ในฐานะที่ต้องใช้บริการหรือผลผลิตของโรงเรียน ใช้นักเรียนนักศึกษาที่จบออกไป เช่น เป็นสถานประกอบการ นักธุรกิจ หรือชาวบ้าน ต้องรู้ว่าชาวบ้านทุกคนต้องรับผลจากการศึกษา บุคคลเหล่านี้ก็สามารถไปเข้าร่วมในการประเมินโรงเรียนได้ แต่ไม่ใช่เข้าไปคนเดียว”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“คณะกรรมการควรมี 4 คน ขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรียนด้วย ชุดละ 4 คน ถ้าโรงเรียนใหญ่ อาจจะใช้ 2 ชุด”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“ในที่มควรมีอย่างน้อย 5 คน สิ่งที่จะไปดูประกอบด้วยอย่างน้อยสามเรื่อง (1) การเรียนรู้จริงของนักเรียน (2) การจัดการเรียนการสอนของครู (3) การบริหารจัดการของฝ่ายบริหาร”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“ในที่มควรมีจำนวนคณะกรรมการ 7-10 คน ถ้าใช้เวลาหลายวันก็ลดจำนวนคนได้ ขึ้นอยู่กับใช้เวลาเท่าไร”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“จำนวนคณะกรรมการอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 คน (1) เชี่ยวชาญในเรื่องการบริหาร เช่น กิจการนักเรียน วิชาการ พัฒนาบุคลากร (2) เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกว้างมากอาจแตกได้อีก 2 คน (3) รู้เรื่องของชุมชนเป็นอย่างดี”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“จำนวนคณะกรรมการขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน แต่ควรรอยู่ในขนาด 3-5 คน โรงเรียนเล็กน่าจะสัก 3 คน โรงเรียนใหญ่ก็อาจจะ 5 คน ไม่ควรจะมีมากเกินไป อาจจะมีเพิ่มจำนวนวันขึ้น”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“ประธานต้องเข้มงวด มีประสบการณ์ด้านโรงเรียน ในที่มอยากได้คนที่ชำนาญเฉพาะในสาขานั้น ส่วนความรู้เรื่องหลักสูตร วิจัย บริหาร ควรรู้ในระดับกลางๆ ก็พอ จำนวนในที่มสัก 5 คน ประเมิน 3 วัน ไม่ขึ้นกับขนาด ไม่ขึ้นกับจำนวนนักเรียน ขึ้นกับสาขาที่โรงเรียนนั้นเปิดสอน”

(คนที่ 11 / 10 ม.ค. 44)

(2) การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับประเมินโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อาชีวศึกษา

“ในหลักการอาจไม่จำเป็นต้องแบ่งย่อย แต่ในแง่ของการทำงานอาจต้องแบ่งเหมือนกัน แต่ก็คงไม่ถึงขนาดต้องแบ่งย่อยเป็นประถม มัธยม อาจจะเป็นศึกษาขั้นพื้นฐานรวมๆ เพราะการประเมินตรงนี้ไม่ได้ประเมินแบบเจาะลึกว่าวิชานั้นวิชานี้ แต่เป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม เพราะฉะนั้นเราดูการสอน เราก็ดูครูทั้งหมด ผลออกมาว่าจะเป็นคุณภาพของทั้งโรงเรียน การที่เราบอกว่าครูเก่งก็ไม่ได้บอกว่าครูคนนั้น สาขานี้เก่ง

แต่ในภาพรวมของครูทั้งโรงเรียนพบว่าครูที่นี้เก่ง เพราะฉะนั้นการลงไปอยู่ในสาขาอาจไม่จำเป็น” (คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“คณะกรรมการควรมีหลายชุดตามระดับ ประถม มัธยม อาชีวะ”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“ควรจัดคณะกรรมการหลายชุด ถ้าทำได้จะดี แต่ความเป็นจริงเป็นไปได้ยาก”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“คงไม่จำเป็นต้องจัดคณะกรรมการคณะต่างๆ สำหรับประเมินโรงเรียนตามระดับประถม มัธยม อาชีวะ เพราะโดยตัวมาตรฐาน ได้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งในสองส่วนน่าจะเพียงพอ”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“ควรมีการจัดคณะกรรมการเป็นคณะต่างๆ เพราะธรรมชาติแตกต่างกัน”

(คนที่ 9 / 23 พ.ย. 43)

“ควรต้องมีคณะกรรมการประเมินตามสาขาวิชา เพราะต้องมีคณะต่างๆ ที่จะเข้าใจลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบนั้นๆ ด้วย”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“การแยกทีมไปประเมินประถม มัธยม อาชีวะ สามารถแยกได้ เพราะลักษณะของการเรียนการสอนหรือของวิชาชีพเริ่มชัดเจน”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“โรงเรียนเล็กๆ ควรมีผู้ประเมินที่รู้เรื่อง เด็กๆ สุขภาพ อาหาร พละนามัย สุขภาพจิต แต่โรงเรียนมัธยมอาจไม่จำเป็น”

(คนที่ 11 / 10 ม.ค. 44)

(3) โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง

“โรงเรียนเฉพาะทาง ต้องมีนักประเมินที่รู้เรื่องนั้นในเฉพาะเข้าไปในทีมด้วย โรงเรียนต้องทำ profile โรงเรียนให้ได้ก่อนที่นักประเมินจะไป จะเห็นว่าโรงเรียนอยู่ในบริบทอะไร มีสภาพแวดล้อมอะไร มีทรัพยากรแต่เดิมยังไง”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“การศึกษาพิเศษ ไม่จำเป็นต้องมีทีมนักประเมินที่รู้เรื่องนั้นโดยเฉพาะ เพราะอยู่ที่การ set เกณฑ์ องค์การที่จัดการรับรองสามารถที่กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ได้ชัดเจน นักประเมินที่เป็นมืออาชีพจริงๆ ก็สามารถจะประเมินได้ เพราะนักประเมินจะดูตัวผลสุดท้าย ดูตัวกระบวนการ ระบบ วิธีการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจมีความต่างในเรื่องมาตรฐานอยู่บ้าง ความ

เข้ม ความหนาแน่นของพฤติกรรมมันก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยการจัดการ เช่น โรงเรียนศึกษานอกระบบ จะเห็นภาพของการบริหารจัดการที่มันเป็นความต่อเนื่อง เป็นปัจจุบันเหมือนโรงเรียนปกติไม่ได้ แม้ว่าในตัวมาตรฐานจะเขียนว่ามีระบบบริหารจัดการ เพราะฉะนั้นความต่างน่าจะอยู่ตรงนั้นมากกว่าอยู่ที่ตัวบุคคล”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“ถ้าไปประเมินโรงเรียนวิชาชีพ วิชาเฉพาะ ควรต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายวิชานั้น”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

(4) สิทธิของสถานศึกษาในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอก

“ความเห็นส่วนตัวคิดว่าเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรม และดั่งที่ตั้งเป้าเอาไว้แล้วว่านักประเมินภายนอกควรต้องมีคุณสมบัติมาตรฐานใกล้เคียงกัน น่าจะเลือกไม่ได้ แล้วแต่ว่าการจัดการว่าสำนักรับรองฯ ที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้จะจัดทีมไหนไปประเมิน เพราะบางที่อาจเกิดการไม่ยุติธรรม มีการรู้จักกัน”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“โรงเรียนสามารถเลือกผู้ประเมินได้ เพราะถือว่าผู้ประเมินมีใบอนุญาต ก็หมายความว่าสิ่งที่เขาประเมินได้ถูกรับรองแล้ว เพราะฉะนั้นมาตรฐานของผู้ประเมินได้ถูกจัดมาแล้วโดยผู้รับรอง”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“สถานศึกษาสามารถเลือกคณะผู้ประเมินได้”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

“โรงเรียนไม่ควรมีสิทธิเลือกผู้ประเมินได้”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

(5) การทดสอบความรู้ความสามารถหรือสอบคัดเลือกเพื่อรับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก

“มีการคัดเลือกจากคุณสมบัติเบื้องต้น ลองสัมภาษณ์ และฝึกอบรม อาจมีการสอบหลังฝึกอบรมเพื่อวัดความรู้ วัดทักษะการสัมภาษณ์ รู้กฎระเบียบแน่ชัดหรือยัง ไม่ต้องสอบเพื่อคัดเลือก มีทักษะมนุษยสัมพันธ์ดีไหม”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

“ต้องมีการ screen มีการทดสอบ มีการฝึกปฏิบัติ จนกว่าจะผ่านและได้รับใบอนุญาต”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“นักประเมินต้องผ่านการทดสอบ ดู workshop ก่อน ต้องผ่านกระบวนการทดสอบ ดู ภูมิอย่างเดียวนไม่ได้”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“ใช้วิธีการคัดเลือก อาจเป็นการทดสอบหรือสัมภาษณ์ หรือทดลองงานก็ได้”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

(6) ความเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมินจากองค์กรต่างๆ

“ถ้าเขามีมาตรฐาน มีกรอบที่ชัดเจนว่าการประเมินจะต้องประเมินอะไรบ้าง ดูอะไรบ้าง ประเมินด้วยวิธีอะไร การประเมินจะต้องมีลักษณะแบบไหน ผู้ประเมินจะต้องมีคุณสมบัติ ตามที่กำหนด และมีมาตรฐานตามนี้และดำเนินการตามนี้ได้ คิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาอะไร รูปแบบขององค์กรไม่สำคัญเท่ารูปแบบและผลการปฏิบัติงาน ไม่มีผลกับความเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมิน”

(คนที่ 8 / 29 ม.ค. 44)

“ความเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมินขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ มาตรฐานการทำงาน ของหน่วยงานนั้นๆ ที่จะทำให้คนเชื่อมากหรือเชื่อ่น้อย”

(คนที่ 2 / 26 ม.ค. 44)

“ไม่ว่ารูปแบบไหนที่ได้รับการรับรองถือว่ามีความน่าเชื่อถือเท่ากันหมด ในระยะแรกอาจจะเป็นคนที่มีอยู่แล้ว พวกศึกษานิเทศก์ มหาวิทยาลัยควรทำในลักษณะของภาควิชาหรือ สำนักทดสอบ มหาวิทยาลัยอาจเป็นที่เลี้ยงหรือคนสอบบริษัทอีกที ทุกรูปแบบได้หมด ระยะแรกการตั้งบริษัทอาจเกิดขึ้นไม่ทัน ระยะแรกต้องระดมหมดเลยกำลังที่มีอยู่แล้ว เช่น ศึกษานิเทศก์ คนที่จบวัดผล”

(คนที่ 6 / 22 ธ.ค. 43)

“คงไม่ต่างกัน คุณภาพจะถูกกำหนดไว้ที่การรับรองผู้ประเมิน ถ้าสำนักงานรับรองฯ ปลอ่ยให้ตัวนี้หลวม ได้ใบอนุญาตมาง่าย คุณภาพตรงนี้ก็ต่ำ ไม่ขึ้นอยู่กักรูปแบบ ขึ้น อยู่กับการรับรอง ระบบ หลักเกณฑ์ที่จะให้การรับรอง ถ้าใบอนุญาตนี้ได้มายาก ความ ระมัดระวังในการทำงานประเมินก็จะสูง ถ้าใบอนุญาตนี้ได้มาง่ายๆ บริษัทหรือองค์กร ต่างๆ ก็จะไม่ค่อยเกรง ไม่รู้สึกว่าจะต้องระมัดระวังในการประเมินโรงเรียน เพราะฉะนั้น มาตรฐานก็จะต่ำ”

(คนที่ 7 / 12 ธ.ค. 43)

“เชื่อถือในคุณภาพการประเมินเท่ากันหมด ไม่ได้ขึ้นอยู่กักรูปแบบ แต่ขึ้นอยู่กักรูปแบบ คุณภาพขององค์กรนั้นๆ ขึ้นอยู่กักรวมของคนที่ทำงานการจัดระบบการบริหาร ของเขา ผลงาน”

(คนที่ 3 / 21 พ.ย. 43)

“คุณภาพความน่าเชื่อถือทุกรูปแบบเท่ากันหมด เพราะทุกคนผ่านกระบวนการสรรหาและสำนักงานรับรองมาเท่าเทียมกันและมีกระบวนการของการประเมินผู้ประเมินอีกทีหนึ่ง”

(คนที่ 4 / 22 พ.ย. 43)

“รูปแบบที่คนจะเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมิน เบื้องต้นอาจจะเป็นมหาวิทยาลัย”

(คนที่ 10 / 20 ธ.ค. 43)

“ความเชื่อมั่นในคุณภาพการประเมินครั้งแรกจะอยู่ที่ชื่อคนว่าใครบ้าง”

(คนที่ 1 / 31 ม.ค. 44)

“เชื่อมั่นในคุณภาพผลการประเมินเท่ากัน เพราะสำนักงานรับรองฯ ต้องมีหน้าที่ที่จะทำให้มาตรฐานการคัดเลือกและการทำงานของผู้ประเมินเป็นที่โปร่งใสตรวจสอบได้ชัดเจน มีมาตรฐานการทำงานเหมือนกัน คือถ้ามาตรฐานการทำงานชัด โปร่งใส ตรวจสอบได้ จะเป็นบริษัทหรือใครทำก็ได้ทั้งนั้น และให้อำนาจสถานศึกษาสามารถจะ veto ได้ สามารถที่จะบอกได้ว่าไม่ดี แต่ไม่ค่อยมั่นใจในคุณภาพการประเมินของบริษัท ต้องมีการกำกับตรวจสอบกันให้ดีให้มีคุณภาพ”

(คนที่ 5 / 15 ก.พ. 44)

4.1.3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 4.1 แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ของคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่าน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก

คุณสมบัติส่วนบุคคล

1.อายุ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณจะต้องกำหนดอายุขั้นต่ำ และช่วงอายุที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 30-40 ปีขึ้นไป เนื่องจากมีวุฒิภาวะแล้ว นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิน้อยมีความคิดเห็นว่าคุณไม่ควรจำกัดกรอบเท่าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.วุฒิการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณจะต้องกำหนดวุฒิขั้นต่ำทางการศึกษา ซึ่งควรมีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป เนื่องจากสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้ดี เพราะผ่านกระบวนการวิจัยมาแล้ว บางส่วนเห็นว่าวุฒิการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรีก็พอเพราะถ้าต้องการจะเปิดกว้าง แต่ควรจะต้องผ่านการอบรมหรือมีประสบการณ์อื่นเสริม หรือสำเร็จมาทางด้านประเมินโดยตรง ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนมีความเห็นว่าคุณไม่ควรจำกัดวุฒิทางการศึกษา สามารถมีได้หลากหลายหรือไม่จบปริญญาเลยก็ได้

3. สาขาที่สำเร็จการศึกษาและสายอาชีพการทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้ประเมินภายนอกไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาเฉพาะสาขาการศึกษาเท่านั้น อาจมาจากหลายสาขา แต่ต้องมีความรู้และเข้าใจเรื่องการศึกษา ผู้ประเมินภายนอกถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในสายการศึกษา จากสาขาอาชีพอื่นก็สามารถทำได้ แต่ต้องเรียนรู้เนื้อหาให้ชัดเจนก่อนหรือควรต้องถูกฝึกอบรมมากกว่าคนอื่น

ประสบการณ์ด้านการประเมิน

คุณสมบัติในเรื่องผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา ประสบการณ์ทำงานและประสบการณ์ด้านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเหมือนกันว่าผู้ประเมินภายนอกควรต้องผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อให้รู้จุดมุ่งหมายที่ตรงกัน รู้แผนการทำงาน วิธีการทำงานในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้ผู้ประเมินภายนอกมีมาตรฐานและมีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกันที่สุด สำหรับประสบการณ์ด้านการประเมินนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าถ้ามีคุณสมบัติด้านนี้ด้วยจะยิ่งดี ส่วนประสบการณ์การทำงานผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 3-10 ปีขึ้นไป

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรมีความรู้ทางด้านการวัด การประเมินผลหรือนิเทศการศึกษา และมีความรู้ในเนื้อหาและวิชาการในสิ่งที่จะประเมิน เช่น การเรียนการสอน การบริหารจัดการ พฤติกรรมของเด็ก สังคมและบริบทของโรงเรียน

ทักษะที่จำเป็น

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้ประเมินภายนอกคือ ต้องมีทักษะกระบวนการหรือเทคนิคทางด้านการประเมิน คือเป็นผู้ที่ช่างสังเกต รู้วิธีการทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ แม่นยำในเรื่องเกณฑ์ สามารถเก็บข้อมูลได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและมีความสามารถในการเขียนรายงาน มีทักษะการทำงานเป็นทีม พร้อมที่จะรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นของผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ นอกจากนี้ผู้ประเมินภายนอกยังต้องเป็นคนที่เข้าใจในเรื่องของปรัชญาและแนวทางการศึกษา มีทักษะในการที่เสนอผลของการประเมินให้เป็นไปในทางบวก ถึงแม้สถานศึกษามีข้อบกพร่องก็ต้องสามารถใช้ถ้อยคำให้เหมาะสม

คุณธรรม/จริยธรรมของผู้ประเมิน

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้ประเมินภายนอกเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้ประเมินภายนอกต้องมีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรงไป

ตรงมา ไม่มีอคติ รักษาความลับได้ดี ไม่รับอามิสสินจ้าง เป็นคนเสียสละ หุ่มเท นอกจากนี้ ผู้ประเมินภายนอกต้องมีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับคนอื่น

(2) วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

จำนวนผู้ประเมินภายนอก องค์ประกอบของทีม และระยะเวลาในการประเมิน

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นจำนวนผู้ประเมินภายนอกในทีมควรมีประมาณ 3-5 คน บางส่วนมีความคิดเห็นว่าเป็นทีมควรมี 7-10 คน ในเรื่ององค์ประกอบของทีม ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในทีมไม่ควรมีแต่คนที่สำเร็จการศึกษา เฉพาะสายการศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตามทีมประเมินควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัด และการประเมินผล ด้านเนื้อหาสาระ เช่น การจัดการเรียนการสอนของครูและผู้บริหาร การเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ในทีมอาจมีผู้ประเมินภายนอกจากบุคคลธรรมดา เช่น ชาวบ้าน ลูกค้า ของสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่นก็ได้ เนื่องจากเข้าใจบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ในการประเมินโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นจำนวนคณะกรรมการ และระยะเวลาในการประเมินควรขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน ซึ่งสามารถเพิ่มหรือลดจำนวนคน หรือจำนวนวันได้ตามความเหมาะสมของขนาดโรงเรียน

การจัดกลุ่มผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกันในเรื่องการจัดกลุ่มผู้ประเมินตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นการจัดคณะกรรมการหลายชุดตามระดับการประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา เพราะลักษณะของการเรียนการสอนหรือวิชาที่พืมีความแตกต่างอย่าง ชัดเจน ซึ่งควรจะมีกรรมการคณะต่างๆ ที่เข้าใจลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบนั้นๆ ด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าอาจไม่จำเป็นต้องแบ่งคณะกรรมการคณะต่างๆ เป็นกรรมการเฉพาะ ระดับการศึกษา เพราะโดยตัวมาตรฐานได้แบ่งเป็น 2 ระดับ อยู่แล้วคือ การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กับการศึกษาระดับอุดมศึกษา การมีเพียง 2 ระดับจึงน่าจะเพียงพอ

การประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกันคือ บางส่วนเห็นว่าถ้าไปประเมินโรงเรียน วิชาชีพ วิชาเฉพาะ ควรต้องมีผู้ประเมินภายนอกที่รู้เรื่องนั้นในเฉพาะเข้าไปในทีมด้วย และบาง ส่วนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีทีมผู้ประเมินที่รู้เรื่องนั้นโดยเฉพาะ เพราะอยู่ที่การกำหนดเกณฑ์การ ประเมิน องค์กรที่จัดการรับรองสามารถที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ได้ชัดเจน ผู้ประเมินที่เป็น มืออาชีพจริงๆ สามารถประเมินได้

สิทธิ์ของสถานศึกษาในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอก

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกันคือ เห็นว่าโรงเรียนไม่ควรมีสิทธิ์เลือกผู้ประเมินภายนอกเองได้เพื่อความโปร่งใสและยุติธรรม แต่บางท่านเห็นว่าโรงเรียนสามารถเลือกผู้ประเมินภายนอกเองได้ เพราะถือว่าผู้ประเมินมีใบอนุญาตเพราะฉะนั้นมาตรฐานของผู้ประเมินได้ถูกรับรองมาแล้วโดยผู้รับรองจะเกิดผลดีคือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประเมินและมีทัศนคติที่ดีต่อคณะผู้ประเมินด้วย

การทดสอบความรู้ความสามารถหรือสอบคัดเลือกเพื่อรับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการทดสอบความรู้ความสามารถ โดยต้องผ่านกระบวนการทดสอบที่อาจใช้วิธีคัดเลือกโดยการทดสอบหรือสัมภาษณ์ จะพิจารณาจากวุฒิการศึกษาอย่างเดียวไม่ได้

ความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมจากองค์กรต่างๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกไม่ว่าองค์กรใดเป็นผู้ฝึกอบรม เพราะคุณภาพจะถูกกำกับในขั้นตอนการรับรองผู้ประเมิน รูปแบบองค์กรใดที่ได้รับการรับรองถือว่ามีคุณภาพเชื่อถือเท่ากันหมด เนื่องจากทุกคนผ่านกระบวนการสรรหาและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่ทำให้มาตรฐานการคัดเลือกและการทำงานมีมาตรฐานเดียวกัน

ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ของคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่าน

ประเด็น	ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที)										
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10	คนที่ 11
คุณสมบัติส่วนบุคคล อายุ	>40 ปี	ไม่จำกัด	ไม่จำกัด	> 30 ปี	> 35 ปี	>35 ปี	> 40 ปี	ควรกำหนด	>35 ปี	ไม่จำกัด	
วุฒิการศึกษา		ปริญญาโท	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี+ ประสบ- การณ์หรือ ปริญญาโท	ปริญญาโท	ปริญญาโท	ปริญญาโท			ปริญญาตรี	
สาขาที่สำเร็จการศึกษา	ไม่จำกัด สาขา	ไม่จำกัด สาขา	ไม่จำกัด สาขา	ไม่จำกัดแต่ ควรเป็นสาย การศึกษา	ไม่จำกัด สาขา	การศึกษา	ไม่จำกัดแต่ ควรเป็นสาย การศึกษา	ไม่จำกัด สาขา	ไม่จำกัด สาขา		
คุณสมบัติพิเศษอื่นๆ -ผ่านการฝึกอบรม	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓
-ประสบการณ์ด้านการทำงาน และด้านประเมิน			✓	✓		>10 ปี	>10 ปี		>5 ปี	>3 ปี	
ความรู้ในสาขาต่างๆ -วัดและประเมินผล		✓							✓		
-การเรียนการสอน		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓
-การบริหารจัดการ			✓	✓		✓	✓	✓			✓
-นิเทศการศึกษา						✓					
-พฤติกรรม/พัฒนาการของเด็ก		✓					✓				
-สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี			✓								
-ชุมชน สังคมและบริบทของ รร.			✓					✓			

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที)										
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10	คนที่ 11
ความรู้ความสามารถ -เทคนิคทางด้านกรวิจัยและการ ประเมินผล	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
-มีความสามารถในการเขียน รายงาน				✓			✓	✓			
-มีทักษะการทำงานเป็นทีมและมี มนุษยสัมพันธ์	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			
-เข้าใจปรัชญาและแนวทางการ ศึกษา	✓			✓				✓		✓	
-มีความรอบรู้									✓		
คุณสมบัติด้านคุณธรรม -ซื่อสัตย์		✓	✓	✓				✓	✓	✓	
-ยุติธรรมไม่ลำเอียง		✓	✓	✓		✓		✓	✓		
-รักษาความลับได้ดี						✓					
-ไม่รับอามิเงินจ้าง			✓						✓		
-เสียสละ ทุ่มเท					✓						
-มีความเมตตาเป็นกัลยาณมิตรกับ คนอื่น			✓	✓	✓			✓			
-ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง				✓							
จำนวนผู้ประเมินภายนอก -กำหนดจำนวนคน	3 คน	4 คน	>3 คน	3-5 คน	5 คน	4 คน	5 คน	3 คน	7-10 คน		5 คน
-ยึดหยุ่นตามขนาดโรงเรียน	✓	✓		✓	✓	✓		✓			
ระยะเวลาในการประเมิน -กำหนดจำนวนวัน								3 วัน			

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)										
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10	คนที่ 11
-ยึดหยุ่นตามขนาดโรงเรียน	✓	✓		✓	✓	✓		✓			
องค์ประกอบของทีม											
-นักการศึกษา	✓	✓	✓		✓						✓
-ผู้มีความรู้ด้านบริหารจัดการ		✓	✓								✓
-ผู้มีความรู้ด้านการประเมินผล	✓	✓			✓						✓
-ชาวบ้าน/บุคคลธรรมดา		✓									
วิธีการแต่งตั้ง											
การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับ ประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ	✓	✓	✓	x		✓	x		✓		✓
การจัดผู้ประเมินภายนอกเป็นการ เฉพาะสำหรับประเมินโรงเรียนที่มี หลักสูตรเฉพาะทาง	✓	✓					x				
สิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกคณะ ผู้ประเมินภายนอกเอง	✓	x			✓			x			
การทดสอบความรู้ความสามารถ หรือสอบคัดเลือกเพื่อรับใบ อนุญาตผู้ประเมินภายนอก		✓	✓		x	✓					

หมายเหตุ ช่องว่างในคอลัมน์หมายถึงผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้กล่าวถึงในประเด็นนั้นๆ

ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม

โดยแบบสอบถาม

การวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก ตอนที่ 3 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

4.2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.2 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 กลุ่ม จำนวน 763 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.2 เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มครูและกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.1 และ 71.1 ส่วนกลุ่มนักวิชาการส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 53.1

ตารางที่ 4.2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	122	33.9	43	53.1	93	28.9	258	33.8
หญิง	238	66.1	38	46.9	229	71.1	505	66.2
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

ตารางที่ 4.3 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ในภาพรวมพบว่ามีสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.9 เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการมีการกระจายของอายุสอดคล้องกับภาพรวม ส่วนกลุ่มประชาชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.2

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
21-30	58	16.1	8	9.9	123	38.2	189	24.8
31-40	86	23.9	22	27.2	104	32.3	212	27.8
41-50	183	50.8	27	33.3	79	24.5	289	37.9
51-60	33	9.2	24	29.6	16	5.0	73	9.5
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

ตารางที่ 4.4 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 71.2 เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มครูและกลุ่มประชาชนมีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.4 และ 65.5 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มนักวิชาการพบว่า มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาโทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.3

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	13	3.6	-	-	75	23.3	85	11.1
ปริญญาตรี	311	86.4	25	30.9	211	65.5	543	71.2
ปริญญาโท	35	9.7	48	59.3	34	10.6	124	16.3
ปริญญาเอก	1	0.3	8	9.9	2	0.6	11	1.4
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

ตารางที่ 4.5 แสดงร้อยละของกลุ่มครูจำแนกตามวุฒิการศึกษาและหน่วยงานที่สังกัด ในภาพรวมพบว่ากลุ่มครูมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.4 เมื่อพิจารณาจำแนกตามสังกัดพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังกัดกรมสามัญมากที่สุดและทุกสังกัดมีครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดเช่นกัน

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาและสังกัดของกลุ่มครู

วุฒิการศึกษา	หน่วยงานที่สังกัด					
	กทม./เทศบาล	สพช.	กรมสามัญ	เอกชน	อาชีวะ	รวม
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	7	2	1	3	13
	-	5.2%	1.4%	4.0%	12%	3.6%
ปริญญาตรี	28	122	118	24	19	311
	84.8%	90.4%	83.1%	96.0%	76.0%	86.4%
ปริญญาโท	4	6	22	-	3	35
	12.1%	4.4%	15.5%	-	40.0%	9.7%
ปริญญาเอก	1	-	-	-	-	1
	3.0%	-	-	-	-	.3%
รวม	33	135	142	25	25	360
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

ตารางที่ 4.6 แสดงร้อยละของกลุ่มประชาชนจำแนกตามวุฒิการศึกษาและอาชีพ ในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนมีสัดส่วนของผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.5 เมื่อพิจารณาจำแนกตามอาชีพพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับราชการมากที่สุด และพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกสาขาอาชีพส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาและอาชีพของประชาชน

วุฒิการศึกษา	อาชีพ						รวม
	รับจ้าง/ เอกชน	ค้าขาย ส่วนตัว	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	แพทย์/ เภสัชกร	ไม่ประกอบ อาชีพ	
ต่ำกว่าปริญญาตรี	14 21.5%	5 38.5%	22 22.0%	6 10.3%	- -	28 34.1%	75 23.3%
ปริญญาตรี	40 61.5%	6 46.2%	68 68.0%	43 74.1%	3 75.0%	51 62.2%	211 65.5%
ปริญญาโท	10 15.4%	2 15.4%	9 9.0%	9 15.5%	1 25.0%	3 3.7%	34 10.6%
ปริญญาเอก	1 1.5%	- -	1 1.0%	- -	- -	- -	2 .6%
รวม	65 100.0%	13 100.0%	100 100.0%	58 100.0%	4 100.0%	82 100.0%	322 100.0%

4.2.2 คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก

ตารางที่ 4.7 ร้อยละความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติส่วนบุคคลและ
ภูมิหลังของผู้ประเมินภายนอก

คุณสมบัติ	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	จำเป็น	ไม่จำเป็น	จำเป็น	ไม่จำเป็น	จำเป็น	ไม่จำเป็น	จำเป็น	ไม่จำเป็น
1.อายุ	260 72.2%	100 27.8%	64 79.0%	17 21.0%	245 76.1%	77 23.9%	569 74.6%	194 25.4%
2.สถานภาพ สมรส	29 8.1%	331 91.9%	2 2.5%	79 97.5%	44 13.7%	278 86.3%	75 9.8%	688 90.2%
3.ประสบการณ์ การทำงานด้าน การประเมิน	324 90.0%	36 10.0%	72 88.9%	9 11.1%	254 78.9%	68 21.1%	650 85.2%	113 14.8%
4.การฝึกอบรม เฉพาะทางด้าน การประเมิน	325 90.3%	35 9.7%	74 91.4%	7 8.6%	248 77.0%	74 23.0%	647 84.8%	116 15.2%
5.สุขภาพร่างกาย	299 83.1%	61 16.9%	64 79.0%	17 21.0%	204 63.4%	118 36.6%	567 74.3%	196 25.7%
6.ไม่มีประวัติ เสื่อมเสีย	319 88.6%	41 11.4%	72 88.9%	9 11.1%	248 77.0%	74 23.0%	639 83.7%	124 16.3%
7.วุฒิทางการ ศึกษา	301 83.6%	59 16.4%	67 82.7%	14 17.3%	233 72.4%	89 27.6%	601 78.8%	162 21.2%

ตารางที่ 4.7 แสดงร้อยละความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติส่วนบุคคล และภูมิลำเนาของผู้ประเมินภายนอก พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มครู นักวิชาการ และประชาชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าคุณสมบัติด้านอายุ ประสบการณ์การทำงานด้านการประเมิน การฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา สุขภาพร่างกาย การไม่มีประวัติเสื่อมเสีย และวุฒิทางการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงของผู้ประเมินภายนอก คิดเป็นร้อยละ 74.6 , 85.2 , 84.8 , 74.3 , 83.7 และ 78.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านอายุเป็นสิ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงของผู้ประเมินภายนอก จำนวน 569 คน ตามตารางที่ 4.8 พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าอายุที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอกควรอยู่ในช่วง 26-30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.3 เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนพบว่ากลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการได้ผลสอดคล้องกับผลที่ได้ในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 31.2 และ 34.4 ส่วนกลุ่มประชาชนได้ผลที่แตกต่างกันออกไปคือเห็นว่าช่วงอายุที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอกอยู่ในช่วง 20-25 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงอายุที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอก

ช่วงอายุ	ครู (n=260)		นักวิชาการ (n=64)		ประชาชน (n=245)		รวม (n=569)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20	6	2.3	-	-	9	3.7	15	2.6
20-25	47	18.0	5	7.8	99	40.4	151	26.6
26-30	81	31.2	22	34.4	75	30.6	178	31.3
31-35	52	20.0	16	25.0	46	18.8	114	20.0
36-40	52	20.0	14	21.8	14	5.7	80	14.1
41-45	16	6.2	6	9.4	2	0.8	24	4.2
46-50	6	2.3	1	1.6	-	-	7	1.2
รวม	260	100.0	64	100.0	245	100.0	569	100.0

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมินเป็นสิ่งจำเป็นต่องานของผู้ประเมินภายนอก จำนวน 650 คน ตามตารางที่ 4.9 พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมินอยู่ในช่วง 1-5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 81.4 รองลงมาคือช่วงอายุ 6-10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.5 เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มพบว่าทั้งกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน ได้ผลสอดคล้องกับผลที่ได้ในภาพรวม คือประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมินที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 1-5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 74.7, 88.9 และ 87.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมของประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมินของผู้ประเมินภายนอก

ประสิทธิภาพ	ครู (n=324)		นักวิชาการ (n=72)		ประชาชน (n=254)		รวม (n=650)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1-5	242	74.4	64	88.9	223	87.8	529	81.4
6-10	55	17.0	8	11.1	25	9.8	88	13.5
11-15	15	4.6	-	-	5	2.0	20	3.1
16-20	12	3.7	-	-	1	0.4	13	2.0
รวม	324	100.0	72	100.0	254	100.0	650	100.0

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านวุฒิทางการศึกษาขั้นต่ำของผู้ประเมินภายนอก จำนวน 601 คน ตามตารางที่ 4.10 พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านวุฒิทางการศึกษาขั้นต่ำของผู้ประเมินภายนอกคือปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.7 รองลงมาคือระดับปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 28.3 และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ากลุ่มครูและกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่าคุณสมบัติด้านวุฒิทางการศึกษาขั้นต่ำของผู้ประเมินภายนอก คือปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 66.8 และ 74.7 ส่วนกลุ่มนักวิชาการมีความคิดเห็นแตกต่างออกไปคือ เห็นว่าคุณสมบัติด้านวุฒิทางการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 50.7

ตารางที่ 4.10 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับวุฒิทางการศึกษาของผู้ประเมินภายนอก

ความคิดเห็น	ครู (n=301)		นักวิชาการ (n=67)		ประชาชน (n=233)		รวม (n=601)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1.ปริญญาตรี	201	66.8	32	47.8	174	74.7	407	67.7
2.ปริญญาโท	90	29.9	34	50.7	46	19.7	170	28.3
3.ปริญญาเอก	5	1.7	1	1.5	5	2.1	11	1.8
4.อื่นๆ	5	1.7	-	-	8	3.4	13	2.2
รวม	301	100.0	67	100.0	233	100.0	601	100.0

ตารางที่ 4.11 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาการศึกษาที่สำเร็จของผู้ประเมินภายนอก ในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรสำเร็จการศึกษาในสาขาการศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.8 และรองลงมาคือไม่ควรจำกัดสาขาในระดับที่ใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ 45.1 เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มพบว่ากลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน คือผู้ประเมินภายนอกควรสำเร็จการศึกษาสาขาทางการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 65.6 , 51.9 ส่วนกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นต่างออกไปคือเห็นว่าไม่ควรจำกัดสาขาการศึกษาของผู้ประเมินภายนอก คิดเป็นร้อยละ 60.6

ตารางที่ 4.11 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาการศึกษาที่สำเร็จของผู้ประเมินภายนอก

ความคิดเห็น	ครู (n=360)		นักวิชาการ(n=81)		ประชาชน(n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1.ไม่จำกัดสาขา	114	31.7	35	43.2	195	60.6	344	45.1
2.การศึกษา	236	65.6	42	51.9	102	31.7	380	49.8
3.สังคมศาสตร์	5	1.4	2	2.5	19	5.9	26	3.4
4.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3	0.8	2	2.5	5	1.6	10	1.3
5.อื่นๆ	2	0.6	-	-	1	0.3	3	0.4
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

ตารางที่ 4.12 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาความรู้ของผู้ประเมินภายนอก พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรมีความรู้ในสาขาหลักสูตรและการสอนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 28.4 และรองลงมาคือสาขาการประเมินผลในระดับที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 26.9 เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ากลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผู้ประเมินภายนอกควรมีความรู้ในสาขาการประเมินผลคิดเป็นร้อยละ 38.3 และ 35.7 ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มครูมีความเห็นส่วนใหญ่ว่าผู้ประเมินภายนอกควรมีความรู้ในสาขาหลักสูตรและการสอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.8

ตารางที่ 4.12 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาความรู้ของผู้ประเมินภายนอก

ความคิดเห็น	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน(n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1.หลักสูตรและการสอน	136	37.8	21	25.9	60	18.6	217	28.4
2.การบริหารจัดการ	94	26.1	23	28.4	47	14.6	164	21.5
3.การประเมินผล	59	16.4	31	38.3	115	35.7	205	26.9
4.สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	9	2.5	-	-	7	2.2	16	2.1
5.การพัฒนานักเรียน	31	8.6	2	2.5	28	8.7	61	8.0
6.ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม	30	8.3	4	4.9	65	20.2	99	13.0
7. อื่นๆ	1	0.3	-	-	-	-	1	0.1
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ควรพิจารณาก่อนข้ออื่นๆในการแต่งตั้งผู้ประเมินภายนอก ตามตารางที่ 4.13 ในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการมีประสบการณ์ทางด้านการประเมินสถานศึกษาเป็นคุณสมบัติที่ควรพิจารณาก่อนข้ออื่นๆ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาคือ วุฒิการศึกษาที่เหมาะสมและผ่านการฝึกอบรมทางด้านการประเมินสถานศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ 26.7 และ 26.1 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มพบว่าทั้งกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันคือ คุณสมบัติที่ควรพิจารณาก่อนข้ออื่นๆ ในการแต่งตั้งผู้ประเมินภายนอกคือการมีประสบการณ์ทางด้านการประเมินสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.2 , 60.5 และ 46.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ต้องพิจารณาในการแต่งตั้งผู้ประเมินภายนอก

ความคิดเห็น	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1.วุฒิการศึกษาที่เหมาะสม	97	26.9	9	11.1	98	30.4	204	26.7
2.ผ่านการฝึกอบรมทางด้านการประเมินสถานศึกษา	102	28.3	22	27.2	75	23.3	199	26.1
3.มีประสบการณ์ทางด้านการประเมินสถานศึกษา	159	44.2	49	60.5	149	46.3	357	46.8
4. อื่นๆ	2	0.6	1	1.2	-	-	3	0.4
รวม	360	100.0	81	100.0	322	100.0	763	100.0

ตารางที่ 4.14 แสดงความถี่และลำดับของการเลือกตอบข้อที่กลุ่มตัวอย่างความคิดเห็นเป็นคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกที่สำคัญที่สุดเพียง 10 ข้อ ซึ่งจำแนกตามกลุ่มครู (n=360) กลุ่มนักวิชาการ (n=81) และกลุ่มประชาชน (n=322) พบว่าในภาพรวมค่า median ของอันดับ 3 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของผู้ประเมินภายนอก 10 ข้อแรก ได้แก่ (1) มีความยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง (2) มีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะการประเมินผล (3) มีความซื่อสัตย์ (4) มีความสามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ (5) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (6) ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการประเมิน (7) มีความสามารถในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (8) ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ आमिเงินจ้าง (9) มีอุดมการณ์และมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาการศึกษา และ(10) มีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน

ตารางที่ 4.14 คุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด

คุณสมบัติ ของผู้ประเมินภายนอก	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม อันดับ
	f	อันดับ	f	อันดับ	f	อันดับ	
1.มีความยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง	246	2	61	1	209	1	1
2.มีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะการประเมินผล	205	3	37	5	176	2	2
3.มีความซื่อสัตย์	157	5	48	2	163	3	2
4.มีความสามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้ ถูกประเมิน	249	11	41	4	155	4	4
5.มีวิสัยทัศน์กว้างไกล	174	4	27	10	142	5	5
6.ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการ ประเมิน	144	6	42	3	130	8	6
7.มีความสามารถในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	122	8	36	6	137	6	6
8.ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ आमिเงินจ้าง	129	7	33	7	107	11	8
9.มีอุดมการณ์ และมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาการศึกษา	117	9	22	11	113	9	9
10.มีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน	73	21	31	8	108	10	10
11.มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาและแนวทางการ การศึกษาในมุมมองกว้าง	103	11	31	8	77	17	11
12.มีความสามารถในการใช้เหตุผล	95	12	12	27	135	7	12
13.มีความสามารถหาความสมเหตุสมผลของสิ่งที่ ปรากฏจริงกับสิ่งที่ป็นหลักฐาน	94	13	20	12	69	20	13
14.เป็นผู้ที่เก็บรักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศ ส่วนบุคคลที่ได้รับระหว่างการประเมินได้ดี	60	26	18	14	107	11	14
15.มีความรู้ทางการบริหารองค์กร	105	10	10	28	78	16	15
16.มีความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะ	77	17	16	18	79	15	16
17.มีวุฒิภาวะทางอารมณ์	77	17	18	14	57	23	17
18.เป็นผู้มีทัศนคติเชิงบวกกับสถานศึกษา	83	14	16	18	46	30	18

คุณสมบัตินอก ของผู้ประเมินภายนอก	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม
	f	อันดับ	f	อันดับ	f	อันดับ	อันดับ
19.มีความสามารถในการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์	83	14	15	21	73	19	19
20.มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร	75	20	13	25	75	18	20
21.มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความสามารถในการประสานงาน	76	19	7	33	59	21	21
22.มีความสามารถในการสังเกตและวิเคราะห์หรือรื้อรอยหลักฐาน	71	22	19	13	28	36	22
23.มีทักษะการทำงานเป็นทีม	68	24	14	22	81	13	22
24.เป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ	50	30	18	14	58	22	22
25.มีความรอบรู้หลายสาขาวิชา	80	16	9	29	56	24	25
26.มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น	62	25	14	22	19	41	26
27.มีมนุษยสัมพันธ์	71	22	8	32	53	26	27
28.ไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา	34	33	16	18	51	27	28
29.มีความแม่นยำในเรื่องเกณฑ์และดัชนีต่างๆ	59	27	14	22	28	36	28
30.มีความเสียสละ ทุ่มเท และขยันหมั่นเพียร	57	28	5	38	54	25	30
31.มีความไวต่อการรับรู้และเข้าใจสภาวะการณ์ต่างได้รวดเร็ว	76	19	9	29	80	14	30
32.มีความสามารถในการสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน	50	30	9	29	38	33	32
33.มีความรู้กว้างขวาง	54	29	6	35	42	31	33
34.มีความคิดสร้างสรรค์	48	32	5	38	49	28	34
35.มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล	34	33	17	17	19	41	35
36.เป็นผู้ที่สื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้อย่างชัดเจนและเปิดเผย	29	36	13	25	33	34	36
37.มีภาวะความเป็นผู้นำ	23	39	6	35	39	32	37
38.มีความชำนาญในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น	34	33	6	35	32	35	38
39.มีทักษะในการเสนอผลของการประเมินให้เป็นไปในทางบวก	32	36	7	33	24	39	39
40.มีความรอบคอบ	29	36	5	38	49	28	39
41.ให้ความร่วมมือและแบ่งปันแลกเปลี่ยนสารสนเทศในกลุ่มสมาชิก	23	39	3	40	26	38	41
42.มีความรู้รักสามัคคี	27	38	2	42	21	40	42
43.มีความสามารถในการเขียนรายงาน/ประชาสัมพันธ์	19	41	4	39	13	44	43
44.มีบุคลิกภาพสุภาพเรียบร้อย	18	42	2	42	16	41	44
45.มีความละเอียดอ่อน	9	43	3	40	16	43	45

4.2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบจากข้อมูลของแบบสอบถามซึ่งมีตัวแปรทั้งสิ้น 45 ตัวแปร ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 763 คน เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยการสกัดองค์ประกอบวิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบมุขสำคัญ (principal component analysis) และทำการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เป็นอิสระด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) เพราะเป็นวิธีที่ให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบโดยมุ่งไปที่ความแตกต่างหรือความผันแปรของแต่ละองค์ประกอบ นั่นคือจะพยายามทำให้องค์ประกอบแตกต่างกันมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปรากฏดังเสนอในตารางที่ 4.15-4.17 โดยตารางที่ 4.15 เสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 45 ตัว ผลปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.16 เสนอค่า eigen values ขององค์ประกอบความรู้ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรมของผู้ประเมินภายนอกได้จำนวน 6 องค์ประกอบ โดยทั้ง 6 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 51.83 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่า Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (.96) พบว่ามีค่ามากกว่า .80 และจากการทดสอบนัยสำคัญด้วยค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์ระหว่างซึ่งกันและกันอยู่ในขนาดที่เหมาะสมกับการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

ตารางที่ 4.17 เสนอน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรของ 6 องค์ประกอบ โดยพิจารณาตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ .30 ขึ้นไป

ตารางที่ 4.16 ค่า Eigen Values ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

Total Variance Explained	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Component	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance
1	15.16	33.70	33.70	15.16	33.70	33.70	6.37	14.16	14.16
2	2.06	4.58	38.28	2.06	4.58	38.28	4.08	9.07	23.24
3	1.90	4.22	42.50	1.90	4.22	42.50	3.79	8.42	31.66
4	1.72	3.82	46.32	1.72	3.82	46.32	3.52	7.82	39.48
5	1.29	2.87	49.19	1.29	2.87	49.19	3.15	6.99	46.47
6	1.19	2.65	51.83	1.19	2.65	51.83	2.41	5.36	51.83
7	1.11	2.47	54.31						
8	1.08	2.39	56.70						
9	0.97	2.15	58.85						
10	0.89	1.98	60.82						
11	0.87	1.94	62.76						
12	0.85	1.88	64.64						
13	0.82	1.81	66.46						
14	0.78	1.73	68.19						
15	0.76	1.69	69.88						
16	0.72	1.60	71.47						
17	0.69	1.54	73.01						
18	0.66	1.47	74.48						
19	0.65	1.44	75.92						
20	0.63	1.41	77.33						
21	0.60	1.33	78.66						
22	0.57	1.28	79.94						
23	0.54	1.21	81.14						
24	0.54	1.20	82.34						
25	0.51	1.14	83.48						
26	0.49	1.10	84.58						
27	0.49	1.08	85.66						
28	0.47	1.04	86.70						
29	0.46	1.03	87.73						
30	0.45	1.00	88.73						
31	0.43	0.95	89.68						
32	0.42	0.94	90.62						
33	0.40	0.89	91.51						
34	0.40	0.88	92.39						
35	0.37	0.83	93.21						
36	0.37	0.82	94.03						
37	0.36	0.80	94.82						
38	0.34	0.75	95.58						
39	0.33	0.73	96.31						
40	0.31	0.70	97.00						
41	0.30	0.66	97.67						
42	0.29	0.64	98.31						
43	0.26	0.58	98.89						
44	0.25	0.57	99.45						
45	0.25	0.55	100.00						

หมายเหตุ ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0.96 และ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.17 น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรของ 6 องค์ประกอบ

ชื่อ	FACTOR 1	FACTOR 2	FACTOR 3	FACTOR 4	FACTOR 5	FACTOR 6
33	0.662	0.270	0.231	0.113	0.126	0.097
37	0.646	-0.029	0.164	0.196	0.114	0.116
44	0.641	0.090	0.151	0.115	0.243	0.091
38	0.622	0.208	0.128	0.268	0.102	0.210
31	0.601	0.013	0.185	0.122	0.120	0.312
39	0.597	0.308	0.188	0.145	0.110	0.100
21	0.590	0.335	0.304	0.012	0.241	-0.096
24	0.566	0.178	0.371	0.077	0.264	-0.130
22	0.529	0.331	0.293	0.171	0.233	0.018
41	0.504	0.248	0.147	0.228	0.184	0.302
45	0.487	0.200	0.208	0.170	0.279	0.136
34	0.453	0.329	0.363	0.140	0.103	0.271
40	0.440	0.275	0.060	0.404	0.095	0.262
32	0.420	0.321	0.253	0.140	0.075	0.223
23	0.384	0.292	0.380	0.210	0.167	0.028
16	0.019	0.739	0.067	0.207	0.047	0.097
15	0.151	0.686	0.006	0.212	0.121	-0.092
20	0.255	0.639	0.167	-0.075	0.152	0.219
19	0.322	0.540	0.364	0.058	0.094	0.016
17	0.185	0.517	0.183	0.124	0.199	0.112
18	0.167	0.477	0.255	0.193	0.151	0.062
27	0.266	0.146	0.699	0.175	0.093	0.200
28	0.327	0.129	0.674	0.150	0.095	0.113
26	0.369	0.068	0.614	0.143	0.170	0.005
25	0.192	0.222	0.587	0.167	0.191	0.107
29	0.290	0.205	0.407	0.211	-0.003	0.407
8	0.087	-0.002	0.331	0.312	0.324	0.266
12	0.249	0.149	0.070	0.747	0.079	0.094
13	0.185	0.236	0.127	0.686	0.106	0.051
14	0.170	0.154	0.203	0.666	0.119	0.016
10	0.100	0.094	0.081	0.605	0.217	0.100
11	0.168	-0.028	0.294	0.564	0.152	0.122
2	0.266	0.102	0.034	0.073	0.706	-0.059
7	0.385	0.096	0.225	0.081	0.613	0.045
3	0.286	0.192	0.002	0.072	0.600	0.108
4	0.352	0.067	0.133	0.191	0.572	0.057
5	0.122	0.180	0.269	0.242	0.525	0.144
6	-0.043	0.210	0.273	0.180	0.464	0.277
1	-0.120	0.096	-0.019	0.331	0.419	0.232
42	0.257	0.508	-0.074	0.031	0.062	0.567
30	0.281	0.152	0.326	0.306	-0.011	0.485
43	0.408	0.434	0.013	0.033	0.152	0.459
9	0.011	-0.037	0.042	0.041	0.116	0.438
36	0.357	0.069	0.309	0.259	0.043	0.422
35	0.298	0.237	0.298	0.125	0.070	0.416

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.16-4.17 พบว่าความรู้ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรมของผู้ประเมินภายนอกประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม บรรยายได้ด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น (0.662) มีทักษะของการเสนอผลของการประเมินให้เป็นที่พอใจในทางบวก (0.646) มีบุคลิกภาพสุภาพเรียบร้อย (0.641) มีความละเอียดอ่อน (0.622) เป็นผู้ที่มีทักษะเชิงบวกกับสถานศึกษา (0.601) มีความเสียสละ ทุ่มเท และขยันหมั่นเพียร (0.597) มีความรู้รักสามัคคี (0.590) มีมนุษยสัมพันธ์ (0.566) ให้ความร่วมมือและแบ่งปันแลกเปลี่ยนสารสนเทศในกลุ่มสมาชิก (0.529) เป็นผู้ที่สามารถให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้อย่างชัดเจนและเปิดเผย (0.504) มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความสามารถในการประสานงาน (0.487) มีความรอบคอบ (0.453) มีความแม่นยำในเรื่องเกณฑ์และดัชนีต่างๆ (0.440) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (0.420) และมีความสามารถในการสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน (0.384)

องค์ประกอบที่ 2 คุณสมบัติด้านจรรยาบรรณนักประเมิน บรรยายได้ด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ มีความยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง (0.739) มีความซื่อสัตย์ (0.686) ไม่โลภ ไม่เห็นแก่อำภินิสง้าง (0.639) เป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ (0.540) เป็นผู้ที่เก็บรักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศส่วนบุคคลที่ได้รับระหว่างการประเมินได้ดี (0.517) และมีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน (0.477)

องค์ประกอบที่ 3 คุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ บรรยายได้ด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ มีความรู้กว้างขวาง (0.699) มีความคิดสร้างสรรค์ (0.674) มีภาวะความเป็นผู้นำ (0.614) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (0.587) มีความสามารถในการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ (0.407) และมีความรู้ทางการบริหารองค์กร (0.331)

องค์ประกอบที่ 4 คุณสมบัติด้านทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล บรรยายได้ด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ มีความสามารถในการสังเกตและวิเคราะห์ร่องรอยหลักฐาน (0.747) มีความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของสิ่งปรากฏจริงกับสิ่งที่เป็นหลักฐาน (0.686) มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล (0.666) มีความสามารถในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (0.605) และมีความรอบรู้หลายสาขาวิชา (0.564)

องค์ประกอบที่ 5 คุณสมบัติด้านทักษะการทำงาน การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ บรรยายได้ด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร (0.706) มีความชำนาญในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น (0.613) มีทักษะการทำงานเป็นทีม (0.600) มีความสามารถในการเขียนรายงาน/ประชาสัมพันธ์ (0.572) มีความไวต่อการรับรู้และเข้าใจสภาวะการณ์ต่างๆ ได้รวดเร็ว (0.525) มีความสามารถในการใช้เหตุผล (0.464) และมีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องการประเมินผล (0.419)

องค์ประกอบที่ 6 คุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถาน-ศึกษา บรรยายได้ด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการประเมิน (0.567) มีความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะ (0.485) ไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา (0.459) มีความสามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกประเมิน (0.438) มีความเข้าใจในเรื่องปรัชญาและแนวทางการศึกษาในมุมกว้าง (0.422) และมีอุดมการณ์และมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษา (0.416)

ตารางที่ 4.17 จากการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) พบว่าได้องค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม เป็นองค์ประกอบที่อธิบายคุณสมบัตินอกได้มากที่สุด (ร้อยละ 14.16) รองลงมาคือ คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม (ร้อยละ 9.07) คุณสมบัติด้านจรรยาบรรณนักประเมิน (ร้อยละ 8.42) คุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ คุณสมบัติด้านทักษะการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล (ร้อยละ 7.82) คุณสมบัติด้านทักษะการทำงาน การสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์ (ร้อยละ 6.99) และคุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา (ร้อยละ 5.36) รวมองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 51.83

ตารางที่ 4.18 จำนวนตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ

ที่	องค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้	% of variance
1	คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม	15	14.16
2	คุณธรรมด้านจรรยาบรรณนักประเมิน	6	9.07
3	คุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ	6	8.42
4	คุณสมบัติด้านทักษะการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	5	7.82
5	คุณสมบัติด้านทักษะการทำงาน การสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์	7	6.99
6	คุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา	6	5.36
	รวม	45	51.83

4.2.4 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

ตารางที่ 4.19 ซึ่งแสดงสัดส่วนจำนวนผู้ประเมินภายนอกที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา : ความรู้อื่นๆ ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน มีความเห็นว่าทุกระดับการศึกษาควรมีสัดส่วนผู้ประเมินในทีมที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา : ความรู้อื่นๆ เท่ากับ 6:4 ยกเว้นกลุ่มประชาชนที่มีความเห็นว่าในระดับประถมศึกษาควรมีสัดส่วนเท่ากับ 5:5

ตารางที่ 4.19 สัดส่วนจำนวนผู้ประเมินภายนอกที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อความรู้อื่นๆ

ระดับการศึกษา	สัดส่วนของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา : ความรู้อื่นๆ		
	ครู	นักวิชาการ	ประชาชน
ประถมศึกษา	6:4	6:4	5:5
มัธยมศึกษา	6:4	6:4	6:4
อาชีวศึกษา	6:4	6:4	6:4

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนที่ทำการประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยหาค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มและปัดทศนิยมเป็นจำนวนเต็ม พบว่ากลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน มีความคิดเห็นจำนวนวันที่ทำการประเมินโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็กอยู่ในช่วง 2-3 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 3-5 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 วัน ส่วนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 3-4 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 4-6 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 วัน สำหรับโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาขนาดเล็ก จำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 3-4 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 4-6 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-8 วัน เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นจะใช้จำนวนวันในการประเมินสถานศึกษามากกว่ามุมมองของกลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการ

ตารางที่ 4.20 จำนวนวันที่ทำการประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ครู	2 (1.30)	3 (1.65)	5 (2.26)	3 (1.61)	4 (1.91)	5 (2.62)	3 (1.56)	4 (2.04)	5 (2.75)
นักวิชาการ	3 (1.76)	4 (2.00)	5 (2.67)	4 (1.95)	4 (1.75)	5 (2.32)	4 (2.00)	4 (1.87)	5 (2.36)
ประชาชน	3 (1.76)	5 (2.45)	7 (3.45)	4 (1.98)	6 (2.72)	7 (3.52)	4 (2.23)	6 (2.92)	8 (3.68)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนผู้ประเมินภายนอกแต่ละคณะสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยหาค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มและปัดทศนิยมเป็นจำนวนเต็ม พบว่า กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน มีความคิดเห็นว่าจำนวนผู้ประเมินภายนอกในคณะสำหรับประเมินโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็กอยู่ในช่วง 5-6 คน โรงเรียนขนาดกลางทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันคือ 7 คน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 8-9 คน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจำนวนผู้ประเมินในคณะอยู่ในช่วง 6-7 คน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 7-8 คน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 9-10 คน สำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษขนาดเล็กจำนวนผู้ประเมินในคณะอยู่ในช่วง 6-7 คน โรงเรียนขนาดกลางทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันคือ 8 คน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 9-10 คน เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มนักวิชาการมีความคิดเห็นที่จะใช้จำนวนผู้ประเมินภายนอกในขนาดที่น้อยกว่ามุมมองของกลุ่มครูและกลุ่มประชาชน

ตารางที่ 4.21 จำนวนผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ครู	6 (2.59)	7 (2.57)	9 (3.08)	7 (2.75)	8 (2.76)	10 (3.34)	7 (2.80)	8 (2.86)	10 (3.32)
นักวิชาการ	5 (2.34)	7 (2.64)	8 (3.18)	6 (2.35)	7 (2.87)	9 (3.07)	6 (2.66)	8 (3.02)	9 (3.18)
ประชาชน	6 (2.47)	7 (2.68)	9 (3.19)	6 (2.62)	8 (2.72)	10 (3.05)	7 (2.81)	8 (2.91)	10 (3.04)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4.22 แสดงร้อยละความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเด็นในเรื่องวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มครู นักวิชาการ และประชาชน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนไม่ควรมีสิทธิ์ในการเลือกผู้ประเมินภายนอกเองได้ คิดเป็นร้อยละ 62.9 นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจัดกลุ่มผู้ประเมินที่มีความชำนาญในการประเมินสถานศึกษาในระดับนั้นๆ (ร้อยละ 85.6) หรือที่มีความชำนาญในการจัดการศึกษาเฉพาะทาง (ร้อยละ 89.3) และควรต้องมีการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก (ร้อยละ 92.9) เมื่อใช้สถิติทดสอบ Chi-Square เปรียบเทียบสัดส่วนความคิดเห็นในแต่ละประเด็น พบว่าแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นสิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอกนั้น กลุ่มนักวิชาการส่วนใหญ่จะเห็นว่าไม่ควรให้สิทธิ์กับโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอก โดยมีสัดส่วนของผู้ไม่เห็นด้วยมากกว่าสัดส่วนของกลุ่มครูและกลุ่มประชาชนค่อนข้างมาก ($\chi^2=17.357$, $df=2$)

ตารางที่ 4.22 ร้อยละความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเด็นเกี่ยวกับวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

ประเด็น	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ควร	ไม่ควร	ควร	ไม่ควร	ควร	ไม่ควร	ควร	ไม่ควร
1.สิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอกเอง	154 42.8%	206 57.2%	15 18.5%	55 81.5%	114 35.4%	208 64.6%	283 37.1%	480 62.9%
2.การจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละระดับ	309 85.8%	51 14.2%	65 80.2%	16 19.8%	279 86.6%	43 13.4%	653 85.6%	110 14.4%
3.การจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง	322 89.4%	38 10.6%	68 84.0%	13 16.0%	291 90.4%	31 9.6%	681 89.3%	82 10.7%
4.การทดสอบความรู้ความสามารถก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก	329 91.4%	31 8.6%	80 98.8%	1 1.2%	300 93.2%	22 6.8%	709 92.9%	54 7.1%

หมายเหตุ χ^2 สิทธิ์ในการเลือกผู้ประเมิน = 17.357, df=2, p=0.000* , χ^2 จัดกลุ่มตามระดับ = 2.182, df=2, p=0.336
 χ^2 จัดผู้ประเมินสำหรับร.เฉพาะทาง = 2.809, df=2, p=0.246 , χ^2 ทดสอบความรู้ = 5.522, df=2, p=0.063

เมื่อพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับสิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอกตามเหตุผลต่างๆ ตามตารางที่ 4.23 ในภาพรวมพบว่าเห็นควรให้สิทธิ์แก่สถานศึกษาโดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประเมิน (ร้อยละ 64.0) เพื่อให้โรงเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ประเมิน (ร้อยละ 34.6) เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนพบว่ามีความเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าไม่ควรให้สิทธิ์แก่สถานศึกษาโดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าทำให้ไม่โปร่งใส (ร้อยละ 66.0) รองลงมาคือไม่ยุติธรรม (ร้อยละ 24.0) และยุ่งยากในการจัดการ (ร้อยละ 9.6) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มทั้งกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ามีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน

ตารางที่ 4.23 เหตุผลสำหรับสิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอก

เหตุผล	ครู	นักวิชาการ	ประชาชน	รวม
	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)
ผู้ที่เห็นด้วย	154 (100.0%)	15 (100.0%)	114 (100.0%)	283 (100.0%)
1. เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประเมิน	93 (60.4%)	9 (60.0%)	79 (69.3%)	181 (64.0%)
2. เพื่อให้โรงเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ประเมิน	57 (37.0%)	6 (40.0%)	35 (30.7%)	98 (34.6%)
3. อื่นๆ	4 (2.6%)	-	-	4 (1.4%)
ผู้ที่ไม่เห็นด้วย	206 (100.0%)	66 (100.0%)	208 (100.0%)	480 (100.0%)
1. ไม่โปร่งใส	128 (62.1%)	42 (63.6%)	147 (70.7%)	317 (66.0%)
2. ไม่ยุติธรรม	56 (27.2%)	16 (24.2%)	43 (20.7%)	115 (24.0%)
3. ยุ่งยากในการจัดการ	22 (10.7%)	7 (10.6%)	17 (8.2%)	46 (9.6%)
4. อื่นๆ	-	1 (1.5%)	1 (0.5%)	2 (0.4%)

เมื่อพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับการจัดกลุ่มผู้ประเมินโดยเฉพาะสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละระดับตามเหตุผลต่างๆ ตามตารางที่ 4.24 ในภาพรวมพบว่าผู้ที่เห็นควรให้มีการจัดกลุ่มผู้ประเมินในการประเมินสถานศึกษาในระดับนั้นๆ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเพื่อให้ผลการประเมินมีความสอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด (ร้อยละ 70.0) เพื่อต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวผู้ประเมิน (ร้อยละ 30.0) เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนพบว่ามีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าไม่ควรมีการจัดกลุ่มผู้ประเมินในการประเมินสถานศึกษาในระดับนั้นๆ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม (ร้อยละ 38.2) ซึ่งใกล้เคียงกับเหตุผลว่ามาตรฐานการศึกษาแบ่งเป็นระดับขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ไม่ต้องแยกย่อยอีกแล้ว (ร้อยละ 37.3) และผู้ประเมินมืออาชีพสามารถประเมินได้ทุกระดับ (ร้อยละ 24.5) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ามีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน

ตารางที่ 4.24 เหตุผลเกี่ยวกับการจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละระดับ

เหตุผล	ครู	นักวิชาการ	ประชาชน	รวม
	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)
ผู้ที่เห็นด้วย	309 (100.0%)	65 (100.0%)	279 (100.0%)	653 (100.0%)
1. ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวผู้ประเมิน	73 (23.6%)	27 (41.5%)	96 (34.4%)	196 (30.0%)
2. เพื่อให้ผลการประเมินมีความสอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด	236 (76.4%)	38 (58.5%)	183 (65.6%)	457 (70.0%)
ผู้ที่ไม่เห็นด้วย	51 (100.0%)	16 (100.0%)	43 (100.0%)	110 (100.0%)
1. มาตรฐานการศึกษาแบ่งเป็นระดับขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ไม่ต้องแยกย่อยอีกแล้ว	18 (35.3%)	5 (31.3%)	18 (41.9%)	41 (37.3%)
2. เป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม	19 (37.3%)	8 (50.0%)	15 (34.9%)	42 (38.2%)
3. ผู้ประเมินมืออาชีพสามารถประเมินได้ทุกระดับ	14 (27.5%)	3 (18.8%)	10 (23.3%)	27 (24.5%)

เมื่อพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับการจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางตามเหตุผลต่างๆ ตามตารางที่ 4.25 ในภาพรวมพบว่าผู้ที่เห็นควรให้มีการจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางโดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายของวิชาเฉพาะที่เข้าใจบริบทของโรงเรียน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม (ร้อยละ 63.9) สามารถให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับลักษณะสถานศึกษา (ร้อยละ 36.1) เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ามีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าไม่ควรมีการจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม (ร้อยละ 73.2) ผู้ประเมินมืออาชีพสามารถประเมินได้ทุกหลักสูตร (ร้อยละ 26.8) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนพบว่ามีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน

ตารางที่ 4.25 เหตุผลเกี่ยวกับการจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง

เหตุผล	ครู	นักวิชาการ	ประชาชน	รวม
	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)
ผู้เห็นด้วย	322(100.0%)	68 (100.0%)	291(100.0%)	681 (100.0%)
1.ต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายของวิชาเฉพาะที่เข้าใจบริบทของโรงเรียน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม	207 (64.3%)	51 (75.0%)	177 (60.8%)	435 (63.9%)
2.สามารถให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับลักษณะสถานศึกษา	115 (35.7%)	17 (25.0%)	114 (39.2%)	246(36.1%)
ผู้ที่ไม่เห็นด้วย	38 (100%)	13 (100.0%)	31 (100.0%)	82 (100.0%)
1.เป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม	28 (73.7%)	9 (69.2%)	23 (74.2%)	60 (73.2%)
2.ผู้ประเมินมืออาชีพสามารถประเมินได้ทุกหลักสูตร	10 (26.3%)	4 (30.8%)	8 (25.8%)	22 (26.8%)

เมื่อพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนจะได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอกตามเหตุผลต่างๆ ตามตารางที่ 4.26 ในภาพรวมพบว่าผู้ที่เห็นควรให้มีการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนโดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าผู้ประเมินภายนอกต้องมีความรู้ขั้นต้นผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 79.5) ผู้ประเมินต้องมีบุคลิกภาพและอุปนิสัยส่วนตัวที่เหมาะสม (ร้อยละ 20.5) เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน พบว่ามีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าไม่ควรทดสอบความรู้ความสามารถก่อนโดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีคุณสมบัติตามเกณฑ์ขั้นต้นก็พอแล้ว (ร้อยละ 53.7) ความรู้หรือคุณสมบัติอื่นสามารถพัฒนาได้ (ร้อยละ 46.3) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนพบว่ามีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน

ตารางที่ 4.26 เหตุผลเกี่ยวกับการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนจะได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก

เหตุผล	ครู	นักวิชาการ	ประชาชน	รวม
	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)	ความถี่ (%)
ผู้ที่ตอบว่าจำเป็น	329(100.0%)	80 (100.0%)	300(100.0%)	709 (100.0%)
1.ผู้ประเมินภายนอกต้องมีความรู้ขั้นต้นผ่านเกณฑ์	268 (81.5%)	67 (83.8%)	229 (76.3%)	564 (79.5%)
2.ผู้ประเมินต้องมีบุคลิกภาพและอุปนิสัยส่วนตัวที่เหมาะสม	61 (18.5%)	13 (16.3%)	71 (23.7%)	145 (20.5%)
ผู้ที่ตอบว่าไม่จำเป็น	31 (100%)	1 (100.0%)	22 (100.0%)	54 (100.0%)
1.มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ขั้นต้นก็พอแล้ว	16 (51.6%)	1 (100.0%)	12 (54.5%)	29 (53.7%)
2.ความรู้หรือคุณสมบัติอื่นสามารถพัฒนาได้	15 (48.4%)	-	10 (45.5%)	25 (46.3%)

ตารางที่ 4.27 แสดงระดับความเชื่อมั่นในคุณภาพของการจัดฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกขององค์กรต่างๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มประชาชน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ มีความเชื่อมั่นให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้จัดฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมาคือมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน สำหรับการจัดฝึกอบรมโดยมูลนิธิ/สมาคม กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในคุณภาพการฝึกอบรมเป็นอันดับสุดท้าย

ตารางที่ 4.27 ระดับความเชื่อมั่นในคุณภาพการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกขององค์กรต่างๆ

องค์กรที่จัดฝึกอบรม	ครู (n=360)		นักวิชาการ (n=81)		ประชาชน (n=322)		รวม (n=763)	
	ค่าเฉลี่ย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	อันดับ
1.สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา	4.41	1	4.38	1	4.43	1	4.41	①
2.มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	4.19	2	4.28	2	4.33	2	4.27	②
3.มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	3.68	3	3.75	3	3.70	3	3.71	③
4.องค์กรวิจัยอิสระต่างๆ	3.55	4	3.48	4	3.61	4	3.55	4
5.บริษัทที่ปรึกษาที่จัดตั้งและได้รับอนุญาตให้จัดฝึกอบรม	3.53	5	3.47	5	3.52	5	3.51	5
6.คณะบุคคลทั่วไปที่ได้รับอนุญาต	3.21	6	3.04	6	3.16	6	3.14	6
7.มูลนิธิ/สมาคม	3.01	7	2.89	7	2.97	7	2.96	7

4.2.5 สรุปผลการวิจัยจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประเมินภายนอกจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน สามารถสรุปผลการวิจัยตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติทั่วไปที่ผู้ประเมินภายนอกทุกคนต้องมี ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าคุณสมบัติด้านอายุ สุขภาพร่างกาย ไม่มีประวัติเสื่อมเสีย และการกำหนดวุฒิขั้นต่ำทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงของผู้ประเมินภายนอก เมื่อพิจารณาคุณสมบัติในรายละเอียดพบว่าอายุที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอกกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่กระจายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สำหรับการศึกษาคควรวุฒิมัธยมศึกษาชั้นต่ำกว่าระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งมีความคิดเห็นว่าการสำเร็จการศึกษาศาขากการศึกษาและเกือบครึ่งหนึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่จำกัดสาขาการศึกษา มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เห็นว่าควรจบการศึกษาศาขาคืออื่น

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าคุณสมบัติด้านประสบการณ์การทำงานด้านการประเมินและการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านประเมินสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องคำนึงถึง ประสบการณ์ที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 1-5 ปีขึ้นไป สำหรับสาขาความรู้ที่ผู้ประเมินภายนอกควรมีมากที่สุดนั้น กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชนเห็นว่าควรมีความรู้ในสาขาการประเมินผลมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มครูเห็นว่าควรมีความรู้ในสาขาหลักสูตรและการสอนมากที่สุด ในเรื่องการแต่งตั้งผู้ประเมินภายนอกกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรพิจารณาคุณสมบัติด้านประสบการณ์ทางการประเมินสถานศึกษาก่อนข้ออื่นๆ

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกที่สำคัญที่สุด 10 ข้อแรก พบว่าคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ (1) มีความยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง (2) มีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะการประเมินผล (3) มีความซื่อสัตย์ (4) มีความสามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ (5) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (6) ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการประเมิน (7) มีความสามารถในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (8) ไม่โลภ ไม่เห็นแก่อำภิมฉินจ้าง (9) มีอุดมการณ์และมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาการศึกษา และ(10) มีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน

จากคุณสมบัติต่างๆ ของผู้ประเมินภายนอกซึ่งประกอบด้วยความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม สามารถจัดเป็นองค์ประกอบได้ 6 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น มีทักษะของการเสนอผลของการประเมินให้เป็นไปในทางบวก มีบุคลิก

ภาพสุภาพเรียบร้อย มีความละเอียดอ่อน เป็นผู้มีทักษะเชิงบวกกับสถานศึกษา มีความเสียสละ ทุ่มเท และขยันหมั่นเพียร มีความรู้รักสามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์ ให้ความร่วมมือและแบ่งปัน แลกเปลี่ยนสารสนเทศในกลุ่มสมาชิก เป็นผู้สื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้อย่างชัดเจนและ เปิดเผย มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความสามารถในการประสานงาน มีความ รอบคอบ มีความแม่นยำในเรื่องเกณฑ์และดัชนีต่างๆ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และมีความ สามารถในการสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน

องค์ประกอบที่ 2 คุณสมบัติด้านจรรยาบรรณนักประเมิน ได้แก่ มีความยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง มีความซื่อสัตย์ ไม่โลภ ไม่เห็นแก่อำภิมัจฉินจ้าง เป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ เป็นผู้ที่เก็บรักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศส่วนบุคคลที่ได้รับระหว่างการประเมินได้ดี และมีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน

องค์ประกอบที่ 3 คุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ ได้แก่ มีความรู้กว้างขวาง มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และมีความรู้ทางการบริหารองค์กร

องค์ประกอบที่ 4 คุณสมบัติด้านทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ มีความสามารถในการสังเกตและวิเคราะห์ร่องรอยหลักฐาน มีความสามารถในการหาความสัมพันธ์ สมผลของสิ่งที่ปรากฏจริงกับสิ่งที่เป็นหลักฐาน มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล มีความสามารถในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และมีความรอบรู้หลายสาขาวิชา

องค์ประกอบที่ 5 คุณสมบัติด้านทักษะการทำงาน การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ ได้แก่ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร มีความชำนาญในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีความสามารถในการเขียนรายงาน/ประชาสัมพันธ์ มีความไวต่อการรับรู้และเข้าใจสภาวะการณ์ต่างๆ ได้รวดเร็ว มีความสามารถในการใช้เหตุผล และมีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องการประเมินผล

องค์ประกอบที่ 6 คุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา ได้แก่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการประเมิน มีความสามารถในการให้ ข้อเสนอแนะ ไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา มีความสามารถ เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกประเมิน มีความเข้าใจในเรื่องปรัชญาและแนวทางการศึกษา ในมุมกว้าง และมีอุดมการณ์และมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษา

สำหรับจำนวนผู้ประเมินภายนอกและองค์ประกอบของทีม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามี จำนวนผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอยู่ในช่วง 5-6 คน ขนาด กลางประมาณ 7 คน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 8-9 คน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวนผู้ประเมินภายนอกในคณะอยู่ในช่วง 6-7 คน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 7-8 คน และขนาดใหญ่

อยู่ในช่วง 9-10 คน สำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษาขนาดเล็ก จำนวนผู้ประเมินภายนอกในคณะอยู่ในช่วง 6-7 คน ขนาดกลางประมาณ 8 คน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 9-10 คน สำหรับสัดส่วนของจำนวนผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการศึกษา : ความรู้อื่นๆ ในทีม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นทุกระดับการศึกษาควรมีสัดส่วนเท่ากับ 6:4

จำนวนวันที่ทำการประเมินในโรงเรียนแต่ละขนาดและระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติเล็กอยู่ในช่วง 2-3 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 3-5 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 วัน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 3-4 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 4-6 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 วัน สำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษานานาชาติเล็กอยู่ในช่วง 3-4 วัน ขนาดกลางอยู่ในช่วง 4-6 วัน และขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 5-8 วัน

ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอกเอง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ ไม่ควรให้สิทธิ์ในการเลือกโดยให้เหตุผลว่าไม่โปร่งใส สำหรับประเด็นการจัดกลุ่มผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาโดยเฉพาะนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดกลุ่มแยกตามระดับการศึกษา เพื่อให้ผลการประเมินมีความสอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด ในการตรวจเยี่ยมโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนการกีฬา โรงเรียนวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดผู้ประเมินภายนอกที่มีความรู้ในสาขาวิชาพิเศษนั้นเป็นการเฉพาะ เนื่องจากต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายของวิชาเฉพาะที่เข้าใจบริบทของโรงเรียน ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม ส่วนเรื่องการให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษานั้น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นต้องได้รับการทดสอบความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือกและผู้ประเมินภายนอกต้องมีความรู้ขั้นต้นผ่านเกณฑ์

ในด้านความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกขององค์กรต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามี ความเชื่อมั่นให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้จัดฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมาคือมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ตามลำดับ

ตอนที่ 4.3 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

จากตารางที่ 4.28 พบว่าคุณสมบัติด้านอายุของผู้ประเมินภายนอกที่เหมาะสมจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ส่วนจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่กระจายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยให้ออกัสผู้มี

อายุน้อยคือ 20-25 ปี, 26-30 ปีขึ้นไป ได้มีโอกาสเป็นผู้ประเมินด้วย สำหรับวุฒิกการศึกษาามีเพียงความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้นที่คิดว่าควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาโท ส่วนจากการศึกษาเอกสารและการสำรวจความคิดเห็นพบว่าส่วนใหญ่ควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาตรี และไม่จำกัดสาขาการศึกษา ด้านการฝึกอบรมมีความคิดเห็นเหมือนกันทุกกลุ่มว่าควรต้องผ่านการฝึกอบรม สำหรับประสบการณ์การทำงานด้านการประเมิน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่าไม่จำเป็น แต่ควรต้องมีความรู้และความเข้าใจในการทำงานด้านประเมิน ส่วนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่าควรต้องมีประสบการณ์ด้านนี้ด้วย ความรู้ในสาขาต่างๆ ของผู้ประเมินภายนอก ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีความรู้ทางการศึกษา เช่น หลักสูตร การเรียนการสอน ความรู้ทางการบริหารจัดการ และทางด้านการประเมินผล และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมของผู้ประเมินภายนอก คือ ควรมีความรู้ความสามารถด้านการประเมินและการวิจัยด้วยความเป็นมืออาชีพ ได้แก่ มีทักษะในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการทำงานเป็นทีม และมีความสามารถในการเขียนรายงานประชาสัมพันธ์ สำหรับด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่โลภ ไม่รับอามิสสินจ้างหรือแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ควร เมตตาและเป็นกัลยาณมิตร

จำนวนผู้ประเมินในทีมจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กควรมีผู้ประเมิน 3-5 คน ขนาดกลาง 4-6 คน และขนาดใหญ่ 5-8 คน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผู้ประเมินในทีมควรอยู่ในช่วง 3-5 คน ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน และจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กควรมีผู้ประเมิน 5-7 คน ขนาดกลาง 7-8 คน และขนาดใหญ่ 9-10 คน ในเรื่ององค์ประกอบของทีม ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีส่วนผสมระหว่างผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษากับผู้ที่มีความรู้อื่นๆ หรือบุคคลธรรมดาอยู่ในทีมด้วย ส่วนจำนวนวันที่ทำการประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ประเมินและขนาดของโรงเรียน และจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าจำนวนวันที่ทำการประเมินโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในช่วง 2-4 วัน ขนาดกลาง 3-6 วัน และขนาดใหญ่ 5-8 วัน

ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดกลุ่มผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ และการจัดผู้ประเมินภายนอกเป็นการเฉพาะสำหรับประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการจัดผู้ประเมินดังกล่าว ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิ์ของสถานศึกษาในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอกเอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนไม่ควรมีสิทธิ์เลือกได้ ส่วนในเรื่องการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอกนั้น มีความคิดเห็นว่าเป็นต้องได้รับการทดสอบความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ก่อน สำหรับความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกขององค์กรต่างๆ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าเป็นเชื่อมั่นเท่ากันหมดไม่ว่าเป็นองค์กรใด ส่วนจากการสำรวจด้วย

แบบสอบถามพบว่ามีความเชื่อมั่นในคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามากที่สุด

ผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกที่พึงประสงค์จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม ได้ผลสังเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.3.1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอก

(1) คุณสมบัติส่วนบุคคล

อายุ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าคุณสมบัติด้านอายุที่เหมาะสมของผู้ประเมินภายนอกอยู่ในช่วงตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ส่วนจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่ามีความคิดเห็นที่กระจายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยให้โอกาสคนหนุ่มสาวด้วย

ประวัติการทำงานและสุขภาพร่างกาย

จากการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ประเมินภายนอกต้องไม่มีประวัติเสื่อมเสียในการทำงานและมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

(2) ภูมิหลังทางการศึกษา

วุฒิทางการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผู้ประเมินภายนอกควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาโท ส่วนจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันคือควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาตรี

สาขาที่สำเร็จการศึกษา

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าไม่ควรจำกัดสาขาการศึกษาของผู้ประเมิน ภายนอก ส่วนการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามพบว่าสัดส่วนของผู้ที่เห็นว่าควรสำเร็จสาขาทางด้านการศึกษาและไม่ควรจำกัดสาขาการศึกษามีค่าใกล้เคียงกัน

4.3.2 คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอก

(1) การฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่าทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าผู้ประเมินภายนอกต้องผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา

(2) คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ

จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ ผู้ประเมินภายนอกควรมีลักษณะนิสัยและคุณธรรมจริยธรรมในการประเมินคือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ ยุติธรรม ไม่เห็นแก่อำนาจสินจ้าง ไม่เรียกรับและแสวงหาผลประโยชน์อื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เสียสละทุ่มเท

มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น มีทักษะเชิงบวกกับสถานศึกษา มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบในการรายงานการประเมิน

(3) ประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมิน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าผู้ประเมินภายนอกควรมีประสิทธิภาพการทำงานด้านการประเมินตั้งแต่ 3-10 ปีขึ้นไป ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีประสิทธิภาพ 1-5 ปีขึ้นไป

(4) ความรู้ความสามารถ

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผู้ประเมินภายนอกควรต้องมีความรู้ทั้งด้านการวัด การประเมินผลหรือนิเทศการศึกษา และมีความรู้ในเนื้อหาและวิชาการที่ไปประเมิน ส่วนจากการสำรวจส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ควรมีความรู้ในสาขาการประเมินผล หลักสูตรและการสอน และการบริหารจัดการ

ทักษะที่จำเป็น

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผู้ประเมินภายนอกควรมีความรู้ความสามารถด้านทักษะกระบวนการหรือเทคนิคการประเมิน สามารถเก็บข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงาน มีทักษะการทำงานเป็นทีม และมีมนุษยสัมพันธ์

สำหรับองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมของผู้ประเมินภายนอกจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม สามารถสกัดได้ 6 องค์ประกอบ คือ

- องค์ประกอบที่ 1 คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม
- องค์ประกอบที่ 2 คุณสมบัติด้านจรรยาบรรณนักประเมิน
- องค์ประกอบที่ 3 คุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ
- องค์ประกอบที่ 4 คุณสมบัติด้านทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- องค์ประกอบที่ 5 คุณสมบัติด้านทักษะการทำงาน การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์
- องค์ประกอบที่ 6 คุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา

4.3.3 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

(1) จำนวนผู้ประเมินภายนอกในทีมและจำนวนวันที่ทำการประเมิน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่า จำนวนผู้ประเมินและระยะเวลาในการประเมินขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าจำนวนผู้ประเมินในทีมควรมี 3-5 คน และจำนวนวันที่ไปประเมินขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ประเมิน อาจเพิ่มหรือลดได้ตามความเหมาะสม ส่วนผลการสำรวจพบว่าจำนวนผู้ประเมินในทีมและจำนวนวันที่ทำการประเมินมีดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนผู้ประเมิน 5-7 คน ใช้เวลาประเมิน 2-4 วัน

โรงเรียนขนาดกลางจำนวนผู้ประเมิน 7-8 คน ใช้เวลาประเมิน 3-6 วัน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนผู้ประเมิน 9-10 คน ใช้เวลาประเมิน 5-8 วัน

(2) องค์ประกอบของทีม

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ในทีมผู้ประเมินภายนอกแต่ละทีมควรมีส่วนผสมระหว่างคนที่สำเร็จสายการศึกษากับสาขาอื่นๆ นอกจากนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดา เช่น ชาวบ้าน ลูกค้าของสถานศึกษา พระ หรือผู้นำท้องถิ่นก็ได้ ส่วนจากการสำรวจพบว่าควรมีสัดส่วนผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษา : ผู้ที่มีความรู้อื่นๆ เท่ากับ 6 : 4

(3) การทดสอบความรู้ความสามารถและการฝึกอบรมของผู้ประเมินภายนอก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่า ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นเหมือนกันว่าต้องมีการทดสอบความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก และผู้ประเมินภายนอกต้องผ่านการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกก่อน โดยหน่วยงานที่ได้รับความเชื่อมั่นในการจัดการฝึกอบรมมากที่สุดคือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(4) การจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนต่างๆ

การประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดกลุ่มผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนระดับต่างๆ เพื่อให้ผลการประเมินมีความสอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด และต้องมีคณะกรรมการที่เข้าใจลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบนั้นๆ ส่วนการประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนวิชาชีพ โรงเรียนการกีฬา ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรต้องมีผู้ประเมินที่รู้เรื่องนั้นในเฉพาะเข้าไปในทีมด้วย เพราะต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายของวิชาเฉพาะที่เข้าใจบริบทของโรงเรียน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม สำหรับสิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกผู้ประเมินภายนอกเอง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสำรวจพบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนไม่ควรจะมีสิทธิ์เลือกผู้ประเมินภายนอกเอง เพราะไม่โปร่งใสและยุ่งยากในการจัดการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.28 คุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอกจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในประเด็นต่างๆ

ประเด็น	เอกสารและงานวิจัย	สัมภาษณ์	แบบสอบถาม
คุณสมบัติส่วนบุคคล			
อายุ	30 ปีขึ้นไป (สมศ.)	30-40 ปีขึ้นไป	อายุกระจายตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี (สมศ.)	ปริญญาโท	ปริญญาตรี
สาขาการศึกษา	ไม่จำกัดสาขา	ไม่จำกัดสาขา	สาขาการศึกษา หรือไม่จำกัดสาขา
ไม่มีประวัติเสื่อมเสีย	✓		✓
สุขภาพร่างกายแข็งแรง			✓
คุณสมบัติเฉพาะ			
ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมิน	✓	✓	✓
ประสบการณ์การทำงานด้านประเมิน	ไม่จำเป็น แต่ควรมีความรู้และความเข้าใจการทำงานด้านประเมิน	ควรมีด้วยจะดี ตั้งแต่ 3-10 ปีขึ้นไป	ควรมี 1-5 ปีขึ้นไป
ความรู้ในสาขาต่างๆ	ความรู้ทางการศึกษา ความรู้ทางการบริหารองค์กร ระบบการประกันคุณภาพ	ความรู้ทางด้านการวัดการประเมินผล หรือนิเทศการศึกษา มีความรู้ในเนื้อหาและวิชาการที่ไปประเมิน	การประเมินผล หลักสูตรและการสอน การบริหารจัดการ
ความรู้ความสามารถ	มีความรู้และเชี่ยวชาญด้วยความเป็นมืออาชีพด้านการประเมิน มีทักษะในการจัดการกับข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การทำรายงานประชาสัมพันธ์ มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทีมและองค์กรที่ประเมิน	ด้านทักษะกระบวนการหรือเทคนิคการประเมิน สามารถเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูล มีความสามารถในการเขียนรายงาน มีทักษะการทำงานเป็นทีม และมีมนุษยสัมพันธ์	ด้านการบริหารองค์กร ทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการทำงาน การสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์ และมีอุดมการณ์และมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ประเด็น	เอกสารและงานวิจัย	สัมภาระณ์	แบบสอบถาม
คุณธรรมจริยธรรม	มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ มีความเที่ยงตรง เป็นกลาง ไม่ลำเอียง	มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรงไปตรงมา ไม่มีอคติ รักษาความลับได้ดี ไม่รับอามิสสินจ้าง เสียสละ ทุมเท มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น	มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ปราศจากอคติไม่ลำเอียง ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ มีความสามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ
จำนวนผู้ประเมินในทีม	โรงเรียนขนาดเล็ก 3-5 คน โรงเรียนขนาดกลาง 4-6 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 5-8 คน (สมศ.)	3-5 คน ขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรียน สามารถเพิ่มหรือลดได้	โรงเรียนขนาดเล็ก 5-7 คน โรงเรียนขนาดกลาง 7-8 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 9-10 คน
องค์ประกอบของทีม	อังกฤษ ประกอบด้วย 1.หัวหน้าคณะผู้ตรวจการ 2.นักวิชาการที่เป็นเชี่ยวชาญรายวิชาต่างๆ 3.สมาชิกอย่างน้อย 1 คน ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการสอนและการบริหารโรงเรียน นิวซีแลนด์ ประกอบด้วย 1.ผู้ประเมินที่รับผิดชอบการประเมินและการเขียนรายงาน โดยมี 1 คนเป็นผู้ประสานงานการประเมิน 2.ผู้ประเมินที่เป็นเจ้าหน้าที่ประเมินที่อยู่ในเขตที่สถานศึกษาตั้งอยู่ บางครั้งอาจมีผู้ประเมินจากเขตอื่นมาร่วมประเมินด้วย	ควรมีส่วนผสมระหว่างคนที่สำเร็จสายการศึกษากับสาขาอื่นๆ นอกจากนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดา เช่น ชาวบ้าน ลูกค้าของสถานศึกษา พระ หรือผู้นำท้องถิ่นก็ได้	สัดส่วนผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษา : ผู้ที่มีความรู้อื่นๆ เท่ากับ 6 : 4
จำนวนวันที่ทำการประเมิน		ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ประเมินที่ไปประเมินและขนาดของโรงเรียน อาจเพิ่มหรือลดได้ตามความเหมาะสม	โรงเรียนขนาดเล็ก 2-4 วัน โรงเรียนขนาดกลาง 3-6 วัน โรงเรียนขนาดใหญ่ 5-8 วัน

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ประเด็น	เอกสารและงานวิจัย	สัมภาษณ์	แบบสอบถาม
การจัดกลุ่มผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนระดับต่างๆ		ควร เพราะลักษณะการเรียนการสอนหรือวิชาชีพเริ่มชัดเจน ควรมีคณะกรรมการคณะต่างๆ ที่เข้าใจลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบนั้นๆ	ควร เพราะเพื่อให้ผลการประเมินมีความสอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด
การจัดผู้ประเมินภายนอกเป็นการเฉพาะสำหรับประเมินโรงเรียนที่มีหลักสูตรเฉพาะทาง		ควร ต้องมีผู้ประเมินที่รู้เรื่องนั้นในเฉพาะเข้าไปในทีมด้วย	ควร เพราะต้องมีคนที่รู้ในขอบข่ายของวิชาเฉพาะที่เข้าไปบริบทของโรงเรียน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม
สิทธิ์ของโรงเรียนในการเลือกคณะผู้ประเมินภายนอกเอง		ไม่ควรมีสิทธิ์ เพราะเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรม อาจมีการรู้จักกัน และยุ่งยากในการจัดการ	ไม่ควร เพราะไม่โปร่งใส
การทดสอบความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ก่อนได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก		จำเป็น เพราะดูวุฒิการศึกษาอย่างเดียวไม่ได้	จำเป็น เพราะผู้ประเมินภายนอกต้องมีความรู้ขั้นต้นผ่านเกณฑ์
ความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดฝึกอบรมจากองค์กรต่างๆ		เชื่อมั่นเท่ากัน ไม่ว่าจะองค์กรใด	เชื่อมั่นในคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามากที่สุด

หมายเหตุ ช่องว่างในคอลัมน์หมายถึงไม่มีข้อมูล

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (2) ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) สังเคราะห์ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2

วิธีดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน จากการกำหนดตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม

ผู้วิจัยสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและวิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ (1) ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางด้านการศึกษ จำนวน 81 คน (2) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 322 คน และ (3) กลุ่มผู้ถูกประเมิน (ครูและผู้บริหารในสถานศึกษา) จำนวน 360 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 763 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ประเมินภายนอกสำหรับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for WINDOWS ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ ไค-สแควร์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

จากนั้นนำผลการวิจัยทั้ง 2 ขั้นตอน มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการเชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจะนำผลการสังเคราะห์จากการวิจัยด้วยวิธีการต่างๆ มาสรุปเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก ตอนที่ 2 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

5.1 คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก ดังนี้

5.1.1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอก

คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอกที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคล คือ อายุ ควรอยู่ในช่วงตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป สำหรับภูมิหลังทางการศึกษาของผู้ประเมินภายนอกควรมีวุฒิขั้นต่าระดับปริญญาตรี และไม่จำกัดสาขาการศึกษาที่สำเร็จ นอกจากนี้ผู้ประเมินภายนอกต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี ไม่มีประวัติเสื่อมเสีย และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

5.1.2 คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอก

คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอกที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ การผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา มีประสบการณ์การทำงานทางด้านการประเมิน นอกจากนี้ผู้ประเมินภายนอกต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ ยุติธรรม ไม่เห็นแก่อำภินิหาร เสียสละทุ่มเท มีความเมตตาเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น มีทักษะเชิงบวกกับสถานศึกษา สำหรับด้านความรู้ความสามารถนั้น ผู้ประเมินภายนอกควรมีความรู้ทางด้านการประเมินผล หลักสูตรและการสอน การบริหารจัดการ และมีความรู้ในเนื้อหาและวิชาการที่ไปประเมิน มีทักษะที่จำเป็น คือ มีทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร มีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา

5.2 วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

ผู้ประเมินภายนอกที่จะได้รับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอกต้องมีคุณลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดและผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถด้วย การตรวจเยี่ยมโรงเรียนแต่ละครั้งควรมีจำนวนผู้ประเมินภายนอกในทีม 3-10 คน และจำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 2-8 วัน สามารถยืดหยุ่นตามขนาดของโรงเรียน องค์ประกอบของทีมควรเป็นทีมผสม คือมีทั้งผู้ประเมินที่สำเร็จการศึกษาศาขการศึกษากับสาขาอื่นๆ ด้วย สำหรับการประเมินโรงเรียนในระดับต่างๆ และการประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนการกีฬา โรงเรียนวิชาชีพ ควรจัดคณะกรรมการที่มีความชำนาญเฉพาะด้านสำหรับประเมินโรงเรียนในแต่ละระดับการศึกษาและโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

โดยที่องค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในประเทศไทยอันประกอบด้วยสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาของเอกชน ควรจะมีมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับเดียวกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมได้รับรู้คุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ผลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ชี้ให้เห็นได้ว่า ผู้ประเมินภายนอกมีความสำคัญต่อการศึกษา และการกำหนดผู้ประเมินภายนอกเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบสถานศึกษาต้องคำนึงถึงคุณลักษณะและวิธีการที่เหมาะสมและทำให้มั่นใจในคุณภาพของบุคคลที่จะทำหน้าที่นี้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก

1.1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ประเมินภายนอก

อายุ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามพบว่า คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ประเมินภายนอกที่จำเป็นต้องมีการกำหนด ได้แก่ อายุ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิกับกลุ่มนักวิชาการมีความคิดเห็นว่าคุณควรมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่สะท้อนความเป็นผู้มีวุฒิภาวะพอเหมาะที่จะเป็นผู้ประเมินภายนอกได้แล้ว ทั้งนี้สอดคล้องกับคุณสมบัติเบื้องต้นที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนดไว้ว่า ผู้ประเมินภายนอกต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี ในขณะที่ประชาชนทั่วไปมีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน แต่มีบางส่วนที่เห็นว่าควรให้โอกาสแก่คนที่อายุน้อยกว่าด้วย คือ ตั้งแต่อายุ 20-25 ปีขึ้นไป เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นผู้ประเมินภายนอกได้ด้วย นอกจากนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ไม่มีประวัติเสื่อมเสีย

เพศและสถานภาพสมรส

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มพบว่าคุณสมบัติส่วนบุคคลในด้านเพศและสถานภาพสมรสไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติดังกล่าวไม่มีความเกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานในการประเมินของผู้ประเมินภายนอก

ภูมิหลังการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า วุฒิทางการศึกษาของผู้ประเมินภายนอกไม่ควรต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แต่เนื่องด้วยบริบทของประเทศไทยจึงอาจจะยกเว้นในบางพื้นที่ที่เป็นชนบท ซึ่งอาจต้องคำนึงถึงชุมชนของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ ดังนั้นอาจจะนำผู้ที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่เข้าใจบริบท

ของชุมชนและสังคม เช่น พระ ผู้นำท้องถิ่น หรือชาวบ้านที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระบบหรือไม่มีวุฒิทางการศึกษาเข้ามาร่วมประเมินด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติการศึกษาเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มนักวิชาการจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม มีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษา ควร มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาโท ซึ่งกำหนดไว้สูงกว่ากลุ่มครูและกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มนักวิชาการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง ประสบความสำเร็จมาแล้ว จึงคาดหวังให้ผู้ประเมินภายนอกมีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่ากลุ่มครู และกลุ่มประชาชนทั่วไป นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดวุฒิการศึกษาของคุณประเมินภายนอกไว้ว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มครูและกลุ่มประชาชนทั่วไปด้วย

สำหรับสาขาที่สำเร็จการศึกษาของคุณประเมินภายนอก จากผลการวิจัยพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มประชาชนทั่วไปมีความคิดเห็นที่ไม่จำกัดสาขาการศึกษาที่สำเร็จ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการที่มีความคิดเห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรสำเร็จสาขาการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการเป็นบุคคลในสายการศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาอยู่แล้ว จึงเห็นว่าการประเมินสถานศึกษาจะต้องใช้คนที่จบมาทางสายการศึกษาโดยตรงซึ่งจะมีความรู้ที่เฉพาะเจาะจงและเข้าใจการศึกษากว่าคนในสาขาอื่นๆ ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มากมายและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กับกลุ่มประชาชนมีมุมมองที่แตกต่างไปคือไม่จำกัดสาขาการศึกษา อาจเป็นเพราะมีมุมมองที่กว้างกว่าที่เห็นว่าคุณประเมินภายนอกควรเป็นกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย ไม่เฉพาะแต่สายการศึกษาเพียงอย่างเดียว และอยากให้บุคคลที่สำเร็จการศึกษาในสาขาอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

1.2 คุณสมบัติเฉพาะของผู้ประเมินภายนอก

ความรู้ความสามารถด้านการประเมิน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านการประเมิน พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของต่างประเทศที่ Sander, C. (1994), Payne (1994), Worthen (1999), Stufflebeam (1988), และ Altschuld (1999) กล่าวว่าคุณประเมินภายนอกต้องมีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถในการจัดการกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์รับรู้ มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีความสามารถในการจัดทำรายงานประชาสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่กล่าวว่าผู้ประเมินภายนอกต้องมีความรู้และทักษะด้านการประเมินผล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การ

วิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและให้ข้อเสนอแนะ และการเขียนรายงาน มีทักษะในการสื่อสารด้วยวาจา มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรอบคอบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากความรู้ความสามารถด้านการประเมินเป็นสิ่งสำคัญและการประเมินสถานศึกษาต้องใช้ความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะด้าน ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลจากทุกแหล่งมีความสอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณารอบความคิดการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถของผู้ประเมินภายนอกประกอบด้วย คุณสมบัติด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะความรู้/ด้านเทคนิค และทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ แต่เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจากตัวแปรทั้งสิ้น 45 ตัวแปร จากกลุ่มตัวอย่าง 763 คน พบว่าเมื่อองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถของผู้ประเมินภายนอกมากกว่าจากกรอบความคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กรและภาวะผู้นำ ทักษะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการทำงาน การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ และคุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังพบว่าองค์ประกอบที่พบจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามที่ต่างออกไปจากกรอบการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้แก่ คุณสมบัติด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ควรต้องคำนึงถึงของผู้ประเมินภายนอกในการทำงานด้านการประเมินสถานศึกษาด้วย

คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอก พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของต่างประเทศที่ Payne (1994), Sanders (1994), Knott (1998), และ Stufflebeam (1988) กล่าวว่าผู้ประเมินภายนอกต้องเป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ น่าเคารพนับถือ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ปราศจากอคติ โปร่งใส และเที่ยงตรง และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่กล่าวว่าผู้ประเมินภายนอกต้องมีความเที่ยงตรง เป็นกลาง รักษาความลับของข้อมูลได้ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในการประเมิน เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอกเป็นเรื่องสำคัญและต้องคำนึงถึงในการประเมิน ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลจากทุกแหล่งมีความสอดคล้องกัน

2. วิธีการกำหนดผู้ประเมินภายนอก

2.1 โครงสร้างของทีม

ผลการวิจัยจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งแนวคิดของประเทศไทยและแนวคิดของต่างประเทศ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าโครงสร้างของทีม

ค่อนข้างแน่ชัดว่าต้องเป็นทีมผสมคือมีทั้งคนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษากับคนที่มีความรู้ในสาขาอื่นๆ จากการสำรวจพบว่าควรมีสัดส่วน 6:4 ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาของประเทศอังกฤษ นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกาที่ให้คนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการสอนและการบริหารโรงเรียนเข้ามาร่วมในทีมประเมินด้วย ซึ่งมีบุคคลจากหลายวงการและอาชีพต่างๆ คละกันไป และเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมีความชำนาญเฉพาะด้านมาร่วมในทีมประเมินด้วย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนผู้ประเมินภายนอกพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มนักวิชาการมีความคิดเห็นที่จะใช้จำนวนผู้ประเมินภายนอกในขนาดที่น้อยกว่ามุมมองของกลุ่มครูและกลุ่มประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งมีความรู้ความสามารถสูง และประสบความสำเร็จแล้ว จึงมีความคาดหวังในประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนไว้สูงกว่ากลุ่มครูและกลุ่มประชาชนทั่วไป จึงมีความคิดเห็นที่จะใช้จำนวนผู้ประเมินภายนอกน้อยกว่า

สำหรับจำนวนวันที่ทำการประเมิน จากผลการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่ากลุ่มครูซึ่งเป็นผู้ที่ถูกประเมินมีความคิดเห็นที่จะใช้จำนวนวันในการประเมินสถานศึกษาน้อยกว่ามุมมองกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีภาระงานในหน้าที่มากอยู่แล้ว และในการตรวจเยี่ยมโรงเรียนแต่ละครั้งครูต้องจัดเตรียมเอกสาร ข้อมูล และความพร้อมต่างๆ เพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอก ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มครูอยากให้อาจจำนวนวันที่ทำการประเมินน้อยกว่ากลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชน ซึ่งอาจจะมีมุมมองที่อยากจะให้ผู้ประเมินภายนอกได้มีเวลาตรวจเยี่ยมสถานศึกษาอย่างชัดเจน

จากผลการวิจัยพบว่าจำนวนผู้ประเมินภายนอกที่เหมาะสมควรอยู่ในช่วง 3-10 คน และจำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 2-8 วัน แต่สำหรับประเทศไทยนั้นในระยะแรกๆ การใช้ผู้ประเมินภายนอกเพียง 2-3 คน ก็สามารถปฏิบัติได้ โดยหัวหน้าทีมควรมีความรู้ด้านการศึกษาเป็นหลัก แต่ต้องเพิ่มจำนวนวันในการประเมิน ซึ่งจะเป็นการประหยัดงบประมาณมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามในระยะเริ่มแรกควรดำเนินการไปก่อนเพื่อศึกษาข้อมูลและตรวจสอบผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 การฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา

ข้อมูลจากทุกแหล่งตรงกันในการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการประเมินสถานศึกษา โดยจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดของต่างประเทศค่อนข้างแน่ชัดว่าผู้ประเมินภายนอกต้องผ่านการฝึกอบรม เช่นเดียวกับที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนดคุณสมบัติเฉพาะให้ผู้ประเมินภายนอกต้องสำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถาม เนื่องจากกระบวนการ

การประเมินภายนอกสถานศึกษา มีขั้นตอนและการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยทักษะและความรู้ความสามารถที่เป็นมืออาชีพ กลุ่มตัวอย่างจึงมีความคิดเห็นที่ต้องผ่านการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกก่อน เพื่อให้ผู้จัดมุ่งหมายที่ตรงกัน มีวิธีการทำงานในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้ผู้ประเมินมีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันด้วย

2.3 สิทธิในการเลือกผู้ประเมินภายนอก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าให้ผลที่สอดคล้องกันว่าไม่ควรให้สิทธิ์แก่สถานศึกษาในการเลือกผู้ประเมินภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการประเมินสถานศึกษานั้นควรคำนึงถึงเรื่องความโปร่งใส และความยุติธรรมเป็นหลักจึงไม่อยากให้สถานศึกษาเลือกผู้ประเมินภายนอกเองได้ แต่เมื่อพิจารณาจากผลการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่ากลุ่มครูซึ่งเป็นผู้ที่ถูกประเมินมีความคิดเห็นว่าการให้สิทธิ์แก่สถานศึกษาในการเลือกผู้ประเมินภายนอก คิดเป็นร้อยละ 42.8 ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูอยากได้ผู้ประเมินที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนของตนและเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการประเมินด้วย

2.4 การจัดผู้ประเมินสำหรับโรงเรียนต่างๆ

จากการวิจัยพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดผู้ประเมินภายนอกสำหรับประเมินโรงเรียนแต่ละระดับการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการจัดการศึกษาในแต่ละระดับมีความแตกต่างกันออกไป จึงควรมีผู้ประเมินที่เชี่ยวชาญเฉพาะในระดับนั้นๆ อยู่ในทีมด้วย ส่วนการประเมินโรงเรียนที่มีหลักสูตรเฉพาะทางนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการจัดผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในหลักสูตรนั้นๆ เข้าไปในทีมด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการประเมินโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางมีความแตกต่างจากโรงเรียนสายสามัญจึงควรมีคนที่เข้าใจในวิชาเฉพาะนั้นและเข้าใจบริบทของโรงเรียนอยู่ในทีมด้วย

2.5 การทดสอบความรู้ความสามารถก่อนได้รับใบอนุญาต

ข้อมูลจากทุกแหล่งสอดคล้องกันว่าการประเมินภายนอกจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนได้รับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าการประเมินภายนอกเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบการประเมินคุณภาพการศึกษามีอำนาจในการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอกจึงต้องผ่านการคัดเลือกและกระบวนการทดสอบเป็นอย่างดี จากผลการวิจัยเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอย่างมากถึงร้อยละ 92.9 ว่าผู้ประเมินภายนอกควรต้องผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนได้รับใบอนุญาตผู้ประเมินภายนอก ดังนั้นถึงแม้ครูหรือศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความสามารถด้านการประเมินสถานศึกษาอยู่แล้ว หรือผู้ประเมินจะมี

คุณสมบัติอย่างไรก็ตาม ก็ควรต้องผ่านการคัดเลือกและกระบวนการทดสอบนี้ และการออกไปอนุญาตนี้ควรมีการกำหนดอายุซึ่งอาจจะเป็น 3 ปี และควรกำหนดความผิดในการถอดถอนใบอนุญาตและตัดสิทธิ์การเป็นผู้ประเมินภายนอกได้ เช่น มีความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง ไม่มี ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เห็นแก่อำภิมิฉินจ้าง แสวงหาผลประโยชน์หรือทำธุรกิจอื่นใดในการ ประเมิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเกี่ยวข้องในวง การศึกษาต่างก็เห็นความสำคัญของผู้ประเมินภายนอกที่จะต้องกำหนดคุณสมบัติในด้านต่างๆ ไว้ อย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติส่วนตัว วุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์การ ทำงาน ตลอดจนต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และพร้อมทั้งที่ผู้ประเมินก็ต้องมีคุณสมบัติที่ สามารถดำเนินการให้ได้ผลสำเร็จอย่างดี คุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ สำหรับองค์กรที่มีหน้าที่จัดการด้านการประเมินภายนอก ซึ่งในขณะนี้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการและได้จัดดำเนินการกำหนดคุณสมบัติต่างๆ เพื่อ ดำเนินการประเมินภายนอกขึ้นมาแล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ก็อาจจะใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบหรือ ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะ สมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป องค์กรการศึกษาก็อาจใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้ประเมินภายนอกหรือผู้ที่ ศึกษาเพื่อเข้าสู่วงการการประเมินภายนอก และสถานศึกษาต่างๆ ที่เป็นผู้ถูกประเมินอาจจะต้อง ใช้เพื่อเตรียมมององค์กรของตนเพื่อรองรับการประเมินภายนอกด้วย

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ประเด็นที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา น่าจะนำไปพิจารณาในการกำหนดผู้ประเมินภายนอก ได้แก่ การคัดเลือกผู้ประเมินภายนอก นอกจากจะพิจารณาจากคุณสมบัติด้านต่างๆ แล้ว ควรพิจารณาผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณสมบัติ ด้านอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนด ผู้ประเมินภายนอก จึงน่าจะมีการวิจัยต่อไปว่าถ้าได้ผู้ที่มีคุณสมบัติตามผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ แล้ว จะสามารถได้ผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพหรือไม่

2. ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ประเมินภายนอกควรต้องผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางด้าน การประเมินสถานศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะได้ศึกษาว่าหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ประเมิน ภายนอกควรเป็นอย่างไร

3. จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าน่าจะมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของทีม ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉพาะคุณวุฒิทางการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล สุดประเสริฐ. (2541). **ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : การศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .
- โชคชัย สิริพนมณี. (2540). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยใช้พีดับเบิลยูพีและการสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2541). **สถิติการศึกษาและแนวโน้ม**. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- วิจารณ์ พานิช และคณะ. (2544).**การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษานิวซีแลนด์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- วิไลวรรณ เหมือนชาติ. (2536). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย. (2541). **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541). **วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ.2543**. จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2 5 4 2). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **เมื่อผู้ตรวจเยี่ยมจากภายนอกประเมินโรงเรียน : ประสบการณ์ผู้บริหาร.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2541.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2544). **กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** จัดพิมพ์โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- อมรวิทย์ นาคกรทรรพ. (2541). **ในกระแสแห่งคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2 ,กรุงเทพฯ : ที พี พีริ้นท์.
- อาทิตยา ดวงมณี. (2540). **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมสำหรับความเป็นเลิศทางวิชาการของสาขาวิชาทางการวิจัยการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2532). **วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Altschuld, J. W. (1999). "The case for a voluntary system for credentialing evaluators". *American Journal of Evaluation* 20(3): 507-517.
- Cummings, O. W. and Other (1988). "Business perspectives on internal/external evaluation". *New Direction for Evaluation*. 39: 59-73.
- Johnstone, J.N. (1981). *Indicators of evaluation systems*. London: UNESCO.
- Knott, T.D. (1998). "A wiz of a way to remember the five guiding principles for evaluators". *American Journal of Evaluation*. 19 (1):135-139.
- .(1988)."The impact of major consumer groups on health care evaluation". *New Direction for Evaluation*. 39: 33-46.
- Love, A. J. (1994). "Should evaluators be certified". *New Direction for Evaluation*. 62: 29-40.
- Mertens, D. M. (1994). "Training evaluators: Unique skills and knowledge". *New Direction for Evaluation*. 60: 17-27.
- Patton, M.Q. (1997). *Utilization focused evaluation*. CA: Sage Publications.
- Payne, D.A. (1994). *Designing education project and program evaluations*. Massachusetts: Kluwer Academics Publishers.

Sanders, J. R.,Chair (1994). **The program evaluation standards** (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Stufflebeam, D.L. (1988). **The personal evaluation standards**. Newbury Park, CA: Sage Pablication.

Wood, D. and Orlik, S. (1994). **School review and inspection**. London: Kogen Page Ltd.

Worthen, B. R. (1999). "Critical challenges confronting certification of evaluators". **American Journal of Evaluation**. 20 (3): 533-555.

Worthen, B. R. (1994). "Is evaluation a mature profesion that warrants the preparation of evaluation professionals". **New Direction for Evaluation** .62: 3-15.

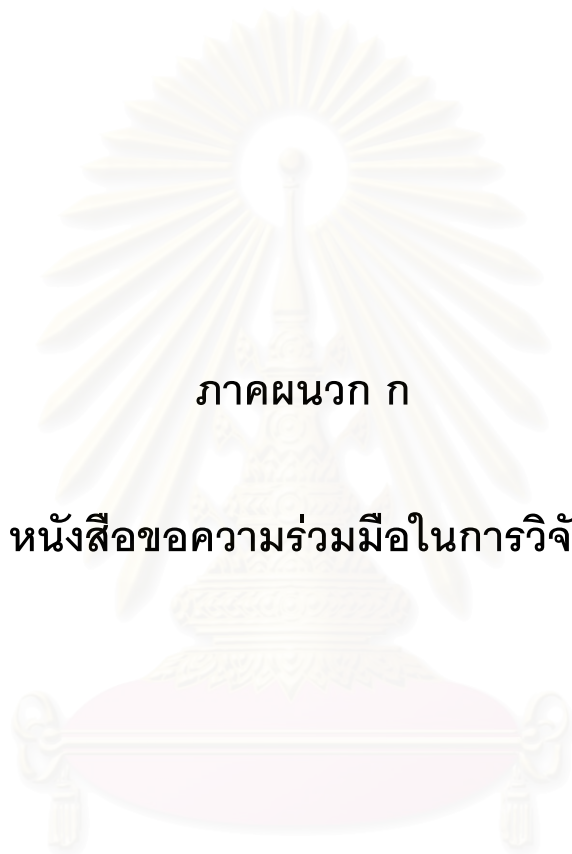

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม0302(2770.0603)2705

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๙ ธันวาคม 2543

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน หัวหน้าฝ่ายวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา สปช.

ด้วย นางสาวอรนิตา เจริญรวย นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาวิจัยการศึกษา สาขาศึกษาวิจัยการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดนักประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพียงใจ สุขโรจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ใน การนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ทั้งนี้ นิสิตจะ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้ นางสาวอรนิตา เจริญรวย ดำเนินการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๒๕๔๓-๒๕๔๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.เรจรัชนี นิมนวล)

รองคณบดีฝ่ายจัดการศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา (ระดับบัณฑิตศึกษา)

โทร. 218-2682

ภาคผนวก ข

หนังสือตอบรับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ วช. ๖๖๖ /2543

วชิราวุธวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร

24 มกราคม 2544

เรื่อง อนุญาตให้สัมภาษณ์ประกอบกรวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.เรจันนี นิ่มนวล

อ้างถึง หนังสือของท่านที่ ทม0302(2770.0603)2704 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2543

ตามหนังสือที่อ้างถึง นางสาวอรนิตา เจริญรอย นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต
ภาควิชาวิจัยการศึกษา กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "คุณลักษณะและ
วิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดนักเรียนภายนอกสำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน" ขออนุญาตสัมภาษณ์ผม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบกรวิจัย นั้น

ผมยินดีให้ นางสาวอรนิตา เจริญรอย สัมภาษณ์ โดยขอให้นัดวันสัมภาษณ์กับ
นางสาวปฐมพร จิรายุส

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

ผู้บังคับการ

วชิราวุธวิทยาลัย

โทรศัพท์ 669-4526-9

โทรสาร 243-6995

ภาคผนวก ค

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เนื่องจากตามแผนการปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาแยกเป็นองค์กรอิสระที่สามารถจัดการศึกษาเป็นของตนเองได้ และกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี

ความคิดเห็นทั่วไป

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในเรื่องของความจำเป็นที่ต้องมีนักประเมินภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะของนักประเมินภายนอก (ที่ทุกคนต้องมี)

1. ท่านคิดว่าบุคคลที่จะเป็นนักประเมินภายนอกควรจะต้องมีคุณสมบัติส่วนตัวอย่างใดบ้าง
 อายุ.....
 เพศ.....
 สถานภาพ.....
 2. ทางด้านการศึกษา จะต้องมีความรู้ทางการศึกษาอย่างน้อยระดับใด
ป.ตรี ป.โท ป.เอก
 3. ในด้านการทำงาน นักประเมินภายนอกจะต้องทำงานอยู่ในสายอาชีพใด ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อยกี่ปี ควรจะต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และมีตำแหน่งในระดับสูงด้วยหรือไม่
 4. นักประเมินภายนอกจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านไหนบ้าง (ทักษะการทำงานเป็นทีม , ทักษะความรู้/ด้านเทคนิค , ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์)
 5. ในด้านประสบการณ์ด้านการประเมิน ต้องเคยทำงานหรือมีผลงานทางด้านประเมินด้วยหรือไม่
 6. คุณธรรม/จริยธรรม ที่จำเป็นสำหรับนักประเมินภายนอกทุกคนมีอะไรบ้าง (ซื่อสัตย์ , ปราศจากอคติ/โปร่งใส , มีความรับผิดชอบ)
- คุณลักษณะเฉพาะของนักประเมินภายนอกของแต่ละคน (ที่ต้องมีในทีมประเมิน)
7. ในทีมประเมินควรจะต้องประกอบด้วยบุคคลที่จบการศึกษาจากสาขาใดบ้าง มีอาชีพอะไรบ้าง
 8. จะต้องผ่านการฝึกอบรมทางด้านประเมินด้วยหรือไม่ กี่ปี
 9. คุณสมบัติของบุคคลในทีมประเมินต้องมีอะไรบ้าง เช่น มีความสามัคคี และหัวหน้าทีมประเมินจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษอย่างไรบ้าง

วิธีการกำหนดนักประเมินภายนอก

โครงสร้างของคณะกรรมการประเมินภายนอก

1. จำนวนของคณะกรรมการควรจะมีกี่คนในทีมประเมิน
2. องค์ประกอบของทีมประเมินจะต้องมีนักประเมินที่มีความรู้ในสาขาใดบ้าง
3. ต้องมีการจัดโครงสร้างของทีมประเมินหรือไม่ อย่างไร (คือมีประธาน เลขานุการ คณะกรรมการ)
4. ในองค์กรประเมิน ควรจะต้องจัดเป็นคณะกรรมการคณะต่างๆ ตามสาขาวิชาการที่ต้องประเมินหรือไม่ อย่างไร
5. จำนวนนักประเมินภายนอกและระยะเวลาในการประเมินควรเปลี่ยนแปลงตามแต่ลักษณะของโรงเรียนหรือไม่
6. ผู้ที่จะได้รับใบอนุญาตนักประเมินภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องทดสอบหรือสอบคัดเลือกก่อนหรือไม่

รูปแบบการแต่งตั้ง

1. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษานี้ จะมีหน้าที่เป็นผู้ประเมินโดยตรง หรือมีอำนาจแต่งตั้งคณะผู้ประเมินภายนอกอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐหรือเอกชนให้อำนาจประเมินได้ หรือไม่
2. ท่านเห็นด้วยกับการให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาเป็นผู้ประเมินหรือไม่ ถ้าเห็นด้วยควรเป็นรูปแบบอย่างไร ในนามของบุคคลหรือมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นนิติบุคคล
3. บริษัทที่ปรึกษาที่จะมีอำนาจหน้าที่ในการประเมินได้ ควรจะกำหนดมาตรการอย่างไร ควรต้องได้รับใบอนุญาตจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
4. สมควรที่จะต้องมีองค์กรวิจัยที่เป็นอิสระ ซึ่งอาจจะ เป็นของรัฐหรือรัฐเป็นผู้สนับสนุนที่สามารถรับบริการงานประเมินภายนอกนี้ด้วยหรือไม่ อย่างไร
5. สำหรับบุคคลหรือคณะบุคคลผู้รับปรึกษาอิสระ สมควรที่จะมีหรือไม่ ถ้ามีควรจะมีคุณสมบัติเฉพาะอย่างไร และจะถือว่ามีอำนาจหน้าที่ที่สามารถรับรองผลการประเมินภายนอกที่ประเมินภายในมาแล้วได้หรือไม่
6. ท่านมีความเห็นว่าสมควรจะมีคณะกรรมการประเมินภายนอกในรูปแบบใดมากที่สุด ระหว่างนักวิชาการมหาวิทยาลัย บริษัทที่ปรึกษา องค์กรวิจัย หรือบุคคลหรือคณะบุคคลผู้รับปรึกษาอิสระ เพราะเหตุใด ข้อดีข้อเสียของแต่ละรูปแบบเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมมนา

1. ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช
ผู้บังคับการโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย
2. ดร. กรรณิการ์ ภิัญญาคง
ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
3. ดร. วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์
หัวหน้าฝ่ายวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา สปช. กระทรวงศึกษาธิการ
4. ดร. อรรณพ จินะวัฒน์
หัวหน้าฝ่ายพัฒนาบุคลากร กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
5. ดร. อมรวิชัย นาครทรรพ
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. อ.ไพรัช อรรถกามาพันธ์
รองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
7. อ.อุดมศักดิ์ นาคี
ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
8. อ.สุจารี จันทรสุษ
นักวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
9. อ.ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต
นักวิชาการทดสอบ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
10. อ.จิตรีया ไชยศรีพรหม
นักวิชาการทดสอบ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
11. ดร.ปราศรัย ประวัตินุ่งเรือง
ผู้อำนวยการโรงเรียน SBAC

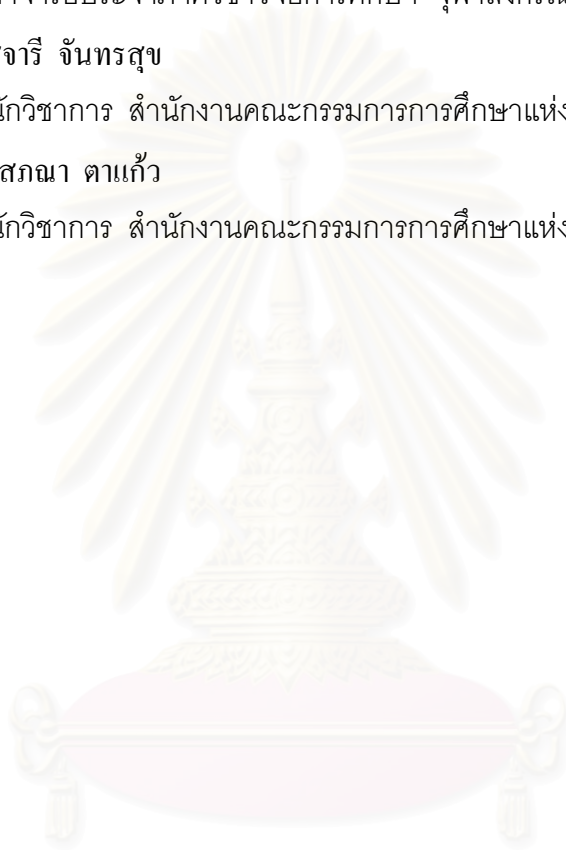
ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถาม

- 1.ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3.อ.สุจารี จันทรสุษ
นักวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 4.อ.โสภณา ตาแก้ว
นักวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรนิตา เจริญรวย เกิดวันที่ 27 มกราคม 2520 อยู่บ้านเลขที่ 206 ซอยประวิทย์และเพื่อน ถนนประชาชื่น แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป-คอมพิวเตอร์ จาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย